

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Sociální geografie a regionální rozvoj

Zuzana JÁNOVÁ

Historický vývoj přeshraniční spolupráce: příklad Euroregionu Šumava

Historical development of cross-border cooperation: example Euroregion Šumava

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2015

Vedoucí práce: RNDr. Tomáš Havlíček, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 25.6.2015

Zuzana Jánová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala RNDr. Tomáši Havlíčkovi, PhD. za vedení mé diplomové práce, ochotu, cenné rady a čas, který mi věnoval. Mé poděkování dále patří Euroregionu Šumava za spolupráci a poskytnuté materiály. V neposlední řadě bych ráda poděkovala i přátelům a mým rodičům, kteří mi byli nejen během studia a zpracovávání diplomové práce velkou oporou.

ABSTRAKT

JÁNOVÁ, Z. (2015): Historický vývoj přeshraniční spolupráce: příklad Euroregionu Šumava. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 139 s.

Diplomová práce se zabývá historickým vývojem přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava neboli české části česko-německého a česko-rakouského pohraničí vymezeného Euroregionem Šumava/ Bayerischer Wald – Unterer Inn/ Mühlviertel. Hlavním cílem práce je zjistit, jak se proměnila přeshraniční spolupráce od prvotní myšlenky společné přeshraniční kooperace, přes založení Euroregionu Šumava až po současnost. Dalším cílem je identifikovat regionální diferenciaci ve vývoji přeshraniční spolupráce z pohledu tří modelových území, které disponují rozdílnou měřítkovou úrovní. Celkovým záměrem je zjistit proměny ve vývoji přeshraniční spolupráce a pokus o vysvětlení příčiny možné variability. Práce vychází z kvantitativního výzkumu v podobě analýzy zrealizovaných přeshraničních projektů a z kvalitativního výzkumu založeného na strukturovaných rozhovorech s vybranými respondenty. Předpokladem diplomové práce je jednak posun od přístupu k přeshraniční spolupráci „zdola“ k přístupu „shora“ a k následnému vzájemnému propojení obou forem. Dále se předpokládá značná regionální diferenciaci. Oba předpoklady byly díky vzájemné komparaci sledovaných období i modelových obcí potvrzeny.

KLÍČOVÁ SLOVA:

přeshraniční spolupráce, hranice, pohraničí, euroregion, Euroregion Šumava

ABSTRACT

JÁNOVÁ, Z. (2015): Historical development of the cross-border cooperation: example Euroregion Šumava. Master thesis. Charles University in Prague, Faculty of Science, Department of Social Geography and Regional Development, Prague, pp 139.

The thesis deals with the historical development of cross-border cooperation in the Euroregion Šumava which is the Czech part of the Czech-German and the Czech-Austrian border defined as Euroregion Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel. The main objective is to find out how joint cross-border cooperation has changed from the initial idea of joint cross-border cooperation through the establishment of the Euroregion Šumava to the present. Another objective is to identify regional differences in the development of cross-border cooperation from the perspective of three model areas that have different scale levels. The overall aim is to identify changes in the evolution of cross-border cooperation and an attempt to explain the causes of possible variabilities. The thesis is based on quantitative research in the form of cross-border analysis of completed projects and qualitative research based on structured interviews with selected respondents. A prerequisite of this thesis is both the shift from cross-border cooperation "bottom up" to "top down" and the subsequent interconnection of both forms. It is further assumed considerable regional differentiation. Both assumptions were confirmed through mutual reporting periods as well as comparison of model municipalities.

KEY WORDS:

cross-border cooperation, border, borderland, euroregion, Euroregion Šumava

OBSAH

ABSTRAKT

ABSTRACT

Seznam tabulek	9
Seznam grafů.....	10
Seznam map.....	12
Seznam obrázků.....	13
Seznam příloh.....	13
Použité zkratky	14
1 ÚVOD.....	16
2 VSTUPNÍ POZNÁMKY	18
2.1 Cíle a předpoklady	18
2.2 Metodika	20
3 TEORETICKÉ ZARÁMOVÁNÍ.....	27
3.1 Hranice a pohraničí	27
3.1.1 Pohraničí a identita.....	31
3.2 Přeshraniční spolupráce	33
3.2.1 Charakteristika přeshraniční spolupráce	33
3.2.2 Euroregion jako forma přeshraniční spolupráce	36
3.2.3 Přeshraniční spolupráce v Evropě.....	37
3.2.4 Přeshraniční spolupráce v Česku	39
3.2.4.1 Euroregiony v Česku.....	39
3.3 Nástroje přeshraniční spolupráce	43
3.3.1 Fondy a iniciativy EU na podporu přeshraniční spolupráce	44

4 EUROREGION ŠUMAVA/ BAYERISCHER WALD – UNTERER INN/ MÜHLVIERTEL.....	49
4.1 Vznik a charakteristika Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel	49
4.2 Vymezení Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel.....	53
4.2.1 Členství v Euroregionu Šumava	56
4.3 Přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald – Unterer Inn/ Mühlviertel	59
4.3.1 Česko-německá přeshraniční spolupráce	61
4.3.2 Česko-rakouská přeshraniční spolupráce.....	64
5 HISTORICKÝ VÝVOJ PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE EUROREGIONU ŠUMAVA.....	68
5.1 Euroregion Šumava od období před založením až do roku 1997	69
5.2 Euroregion Šumava v období 1998-2003	72
5.3 Euroregion Šumava v období 2004-2006	76
5.4 Euroregion Šumava v období 2007-2013	83
5.5 Euroregion Šumava v nastávajícím období 2014-2020 a jeho budoucí vývoj.....	88
5.6 Zhodnocení dosavadního vývoje přeshraniční spolupráce Euroregionu Šumava.....	95
6 POROVNÁNÍ VÝVOJE PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE V EUROREGIONU ŠUMAVA Z POHLEDU TŘÍ MODELOVÝCH OBCÍ	102
6.1 Prachatice	104
6.1.1 Vývoj přeshraniční spolupráce v obci Prachatice	105
6.2 Kdyně.....	112
6.2.1 Vývoj přeshraniční spolupráce v obci Kdyně	113

6.3 Prášily.....	119
6.3.1 Vývoj přeshraniční spolupráce v obci Prášily.....	121
6.4 Zhodnocení komparace vývoje přeshraniční spolupráce v modelových obcích.....	122
7 ZÁVĚR	125
8 LITERATURA A ZDROJE.....	131
Přílohy	

Seznam tabulek

Tab. 1:	Přehled zaměření projektů na základě typů aktivit podporovaných z Dispozičního fondu.....	22
Tab. 2:	Vybraní respondenti k uskutečnění strukturovaných rozhovorů do předkládané diplomové práce.....	25
Tab. 3:	Euroregiony v Česku 1.....	41
Tab. 4:	Euroregiony v Česku 2.....	42
Tab. 5:	Jednotlivé hodnocené fáze vývoje Euroregionu Šumava.....	69
Tab. 6:	Celkový přehled počtu zrealizovaných projektů a výše dotace poskytnuté z programu CBC Phare v období 1998-2003	73
Tab. 7:	Typ aktéra a podíl dotace dle zrealizovaných projektů v období 1998-2003	74
Tab. 8:	Přehled investiční strategie přeshraniční spolupráce česko-bavorského pohraničí na období 2004-2006	78
Tab. 9:	Přehled investiční strategie přeshraniční spolupráce česko-rakouského pohraničí na období 2004-2006	79
Tab. 10:	Celkový přehled počtu zrealizovaných projektů a výše dotace poskytnuté v rámci programu Iniciativy Společenství INTERREG III A v období 2004-2006	80
Tab. 11:	Typ aktéra a podíl dotace dle zrealizovaných projektů v období 2004-2006	82
Tab. 12:	Přehled investiční strategie programu přeshraniční spolupráce česko-bavorského pohraničí na období 2007-2013	84
Tab. 13:	Přehled investiční strategie přeshraniční spolupráce česko-rakouského pohraničí na období 2007-2013	85
Tab. 14:	Počet zrealizovaných projektů a výše poskytnuté dotace z fondů EU na období 2007-2013	86

Tab. 15:	Typ aktéra přeshraniční spolupráce a dotace dle zrealizovaných projektů v letech 2007-2013	87
Tab. 16:	Přehled investiční strategie přeshraniční spolupráce česko-bavorského pohraničí na období 2014-2020	91
Tab. 17:	Přehled investiční strategie přeshraniční spolupráce česko-rakouského pohraničí na období 2014-2020	93
Tab. 18:	Přehled počtu a zaměření uskutečněných projektů, výše vyčerpané dotace na přeshraniční spolupráci a typů žadatelů o přeshraniční projekty ve sledovaných obdobích	96
Tab. 19:	Přehled celkového financování a podílu dotace z ERDF v programových dokumentech česko-bavorského a česko-rakouského pohraničí ve sledovaných obdobích	100
Tab. 20:	Přehled výsledků analýzy zrealizovaných projektů z Dispozičního fondu (Fondu malých projektů) v Prachaticích ve sledovaných obdobích	107
Tab. 21:	Přehled výsledků analýzy zrealizovaných projektů z Dispozičního fondu (Fondu malých projektů) ve Kdyni ve sledovaných obdobích	115
Tab. 22:	Porovnání počtu zrealizovaných projektů na příkladu třech modelových území ve sledovaných obdobích	123

Seznam grafů

Graf 1:	Podíl obcí zapojených do přeshraniční spolupráce v Česku k 1.1.2009.....	42
Graf 2:	Porovnání podílu zrealizovaných projektů a výše směřované dotace v období 1998-2003	73
Graf 3:	Podíl výše dotace dle zrealizovaných projektů v období 1998-2003	75

Graf 4:	Podíl zúčastněných aktérů přeshraniční spolupráce v období 1998-2003	76
Graf 5:	Porovnání podílu zrealizovaných projektů a výše směřované dotace v období 2004-2006	81
Graf 6:	Podíl výše dotace dle zrealizovaných projektů v období 2004-2006	82
Graf 7:	Podíl zúčastněných aktérů přeshraniční spolupráce v období 2004-2006	83
Graf 8:	Porovnání podílu zrealizovaných projektů a výše směřované dotace v období 2007-2013	86
Graf 9:	Podíl výše dotace dle zrealizovaných projektů v letech 2007-2013	87
Graf 10:	Podíl zúčastněných aktérů přeshraniční spolupráce v období 2007-2013	88
Graf 11:	Vývoj počtu zrealizovaných projektů ve sledovaných obdobích .	97
Graf 12:	Porovnání relativního zastoupení vymezených druhů projektů ve sledovaných obdobích	98
Graf 13:	Porovnání podílu výše vyčerpané dotace dle projektů ve sledovaných obdobích	99
Graf 14:	Porovnání výše příspěvku z Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF) a celkového rozpočtu programů přeshraniční spolupráce v česko-bavorském a česko-rakouském pohraničí ve sledovaných obdobích	100
Graf 15:	Porovnání zastoupení žadatelů ve sledovaných obdobích	101
Graf 16:	Vývoj počtu zrealizovaných projektů Dispozičního fondu v Prachaticích ve sledovaných obdobích	108
Graf 17:	Porovnání zastoupení vymezených druhů projektů Dispozičního fondu v Prachaticích ve sledovaných obdobích	109

Graf 18:	Porovnání podílu dotace Dispozičního fondu dle druhů vymezených projektů v Prachaticích ve sledovaných obdobích	110
Graf 19:	Porovnání podílu aktérů přeshraniční spolupráce v Prachaticích ve sledovaných obdobích	111
Graf 20:	Vývoj podílu vyčerpané dotace z Dispozičního fondu v Prachaticích na celkové výši vyčerpané dotace Euroregionem Šumava ve sledovaných obdobích	112
Graf 21:	Vývoj počtu zrealizovaných projektů Dispozičního fondu ve Kdyni ve sledovaných obdobích	116
Graf 22:	Porovnání zastoupení vymezených druhů projektů Dispozičního fondu ve Kdyni ve sledovaných obdobích	117
Graf 23:	Porovnání podílu dotace Dispozičního fondu dle druhů vymezených projektů ve Kdyni ve sledovaných obdobích	118
Graf 24:	Vývoj podílu vyčerpané dotace z Dispozičního fondu ve Kdyni na celkové výši vyčerpané dotace Euroregionem Šumava	119

Seznam map

Mapa 1:	Euroregiony v Česku	40
Mapa 2:	Vymezení Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel	54
Mapa 3:	Vymezení české části Euroregionu Šumava z pohledu Česka	55
Mapa 4:	Členské obce české části Euroregionu Šumava k 31.12.2014	57
Mapa 5:	Evropský region Dunaj Vltava	61
Mapa 6:	Euroregiony česko-německého pohraničí	62
Mapa 7:	Vymezená německá část Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel	64
Mapa 8:	Euroregiony česko-rakouského pohraničí	66

Mapa 9:	Vymezená rakouská část Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlvierte	67
Mapa 10:	Vybrané modelové obce z pohledu České republiky	103
Mapa 11:	Modelové obce v Euroregionu Šumava	103
Mapa 12:	Modelová obec Prachatice v Euroregionu Šumava	105
Mapa 13:	Modelová obec Kdyně v Euroregionu Šumava	113
Mapa 14:	Modelová obec Prášíly v Euroregionu Šumava	120

Seznam obrázků

Obr. 1:	Schéma vývoje iniciativy INTERREG od roku 1990 do roku 2013	48
Obr. 2:	Oficiální logo Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel	50
Obr. 3:	Grafické znázornění organizační struktury Euroregionu Šumava/ Bayerische Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel	52

Seznam příloh

Příloha 1:	Členské obce české části Euroregionu Šumava k 31.12.2014
Příloha 2:	Členské obce německé části Euroregionu Šumava k 31.12.2014
Příloha 3:	Členské spolky a organizace německé části Euroregionu Šumava k 31.12.2014
Příloha 4:	Členské obce rakouské části Euroregionu Šumava k 31.12.2014
Příloha 5:	Otázky ke strukturovaným rozhovorům

Použité zkratky

Abs. h.	Absolutní hodnota
AEBR	Association of European Border Region
a.s.	Akciová společnost
CBC	Cross-border cooperation
ČSÚ	Český statistický úřad
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EBRC	East Border Regions Committiee
EBRD	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
EFRR	Evropský fond pro regionální rozvoj
EMFF	Evropský námořní a rybářský fond
ERDF	European regional development fund
ERDV	Evropský region Dunaj-Vltava
ERN	Euroregion Nisa
ESF	Evropský sociální fond
ESUS	Evropská seskupení pro územní spolupráci
EU	Evropská unie
FS	Fond soudržnosti
ICBAN	Irish Central Border Network
MFCR	Ministerstvo financí České republiky
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky
MVCR	Ministerstvo vnitra České republiky
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
NWRCBG	Northwest region cross border group
o.p.s.	Obecně prospěšná společnost

Phare	Poland and Hungary Aid for Reconstruction od Economics
PHSS	Politika hospodářské a sociální soudržnosti
PS	Přeshraniční spolupráce
RRAS	Regionální rozvojová agentura Šumava
RIS	Regionální informační servis
s.r.o.	Společnost s ručením omezeným
stol.	Století
WB	Světová banka

1 ÚVOD

Přeshraniční spolupráce je především od druhé pol. 20. století diskutována jako jedna z možných forem rozvoje příhraničních regionů, jež mají často periferní charakter. Někdy bývá i vzájemná kooperace označována dokonce jako léčba ran způsobených událostmi během 20. století. V předkládané práci byl sledován historický vývoj přeshraniční spolupráce na příkladu euroregionu, který funguje jako institucionalizovaná forma přeshraniční spolupráce a představuje funkční územní celek zahrnující vymezené příhraniční oblasti dvou sousedních států podél společné hranice (ČSÚ 2015). Fenomén přeshraniční kooperace začal být intenzivní v Česku právě se vznikem euroregionů během 90. let 20. století.

Tématika předkládané diplomové práce bezprostředně vychází z problematiky hranice a pohraničí. Té se v současné době věnuje řada zahraničních i českých geografů. Mezi zahraniční autory zabývající se pohraničím a přeshraniční spoluprací patří např. J. Gabbe, M. Perkmann, Y. Haack a další. Z české geografie se problematikou hranice a pohraničí zabývá např. M. Hampl, J. Dokoupil, T. Havlíček, M. Jeřábek nebo F. Zich.

Předkládaná diplomová práce s názvem Historický vývoj přeshraniční spolupráce na příkladu Euroregionu Šumava se zabývá přeshraniční spoluprací na česko-bavorském a česko-rakouském jihozápadním pohraničí. Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak se proměnila přeshraniční kooperace na vymezeném území Euroregionu Šumava v historickém kontextu. Záměrem bylo zjistit, jak fungovala přeshraniční spolupráce ve vztahu k rozvoji v pohraničí od počátku 90. let 20. století až po současnost. Podrobnější vývoj byl sledován hlavně od roku 1998 do roku 2013, avšak hodnoceny byly i proměny již od roku 1989 a následně i možný budoucí vývoj do roku 2020. Záměrem práce bylo rovněž zhodnocení vývoje přeshraniční spolupráce z pohledu třech vybraných modelových obcí, které se vzájemně liší vertikální měřítkovou úrovní. Cílem v tomto případě bylo i zjištění, do jaké míry se přeshraniční spolupráce podílela na celkovém rozvoji dané obce. Snahou bylo následně identifikovat rozdíly a případně vysvětlit jejich možné příčiny. Území Euroregionu Šumava bylo vybráno na základě sounáležitosti autorky s územím, v němž od narození žije, a proto byla schopna porovnat vývoj dané pohraniční oblasti i na základě vlastních zkušeností.

První část práce je zahájena úvodním slovem ke zkoumané problematice a základnímu představení předkládané diplomové práce. Následuje přehled hlavních cílů a zvolených výzkumných otázek, které budou v práci řešeny. Dále je věnována teoretickému zarámování základních aspektů, které jsou pro tematiku přeshraniční spolupráce klíčové. Diskutována je role hranice a pohraničí, dále pohraničí ve vztahu k místní identitě a funkce euroregionů. Klíčovou kapitolou teoretické části je obecný úvod do problematiky přeshraniční spolupráce, představení jejích možných forem a přehled jednotlivých nástrojů.

Druhá část práce se zabývá historickým vývojem přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava, a to ve dvou rovinách. V první rovině je vývoj hodnocen pro euroregion jako celek. Druhá rovina praktické části vychází z porovnání přeshraniční spolupráce tří vybraných modelových obcí, jež jsou zároveň členy Euroregionu Šumava. Obce byly vybrány tak, aby se vzájemně lišily z hlediska vertikální měřítkové úrovně a bylo tak možné zhodnotit rozdíly ve vývoji přeshraniční spolupráce v závislosti na velikosti obce. Pro obě praktické části byl hodnocen vývoj přeshraniční spolupráce prostřednictvím analýzy zrealizovaných projektů ve třech základních obdobích. Jednalo se o období let 1998-2003, v němž byly uskutečněny projekty financované ze Společného fondu malých projektů programu Phare CBC. Další období bylo od roku 2004 do roku 2006 financované z Fondu malých projektů programu INTERREG III A. Poslední sledované období bylo v letech 2007 až 2013 neboli Cíl3-Evropské územní spolupráce. V tomto období byly zrealizované projekty spolufinancovány z Dispozičního fondu. Následně byl diskutován i možný budoucí vývoj Euroregionu Šumava. Předpokladem je významný posun v přeshraniční spolupráci, výrazné změny z hlediska zaměření zrealizovaných projektů i zastoupení přeshraničních aktérů a značná regionální diferenciaci. Předkládaná práce dále zkoumala vývoj přeshraniční spolupráce i z pohledu přístupů ke spolupráci. V tomto případě se předpokládá posun od formy „bottom up“ k „top down“ a k následnému propojení obou forem. Nakonec byla vytvořena závěrečná syntéza zjištěných poznatků a ověření výzkumných předpokladů.

2 VSTUPNÍ POZNÁMKY

2.1 Cíle a předpoklady

Hlavním cílem předkládané práce je zhodnotit historický vývoj přeshraniční spolupráce Euroregionu Šumava od počátku myšlenky možné kooperace, přes založení euroregionu v roce 1993 až po současný stav. Celý euroregion s názvem Euroregion Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel zahrnuje pohraniční regiony Česka, Německa a Rakouska, avšak předkládaná diplomová práce bude konkrétně zaměřena jen na českou část a její spolupráci s německým a rakouským pohraničím.

Dalším cílem práce je zjistit možný posun formy přeshraniční spolupráce od metody plánování směrem od „bottom up“ (zdola nahoru) k „top down“ (shora dolů) a k jejich následnému propojení.

Zmiňovaný vývoj přeshraniční spolupráce bude zkoumán jednak obecně pro celou českou část Euroregionu Šumava, ale i na příkladu třech modelových území, díky kterým bude možné zjistit regionální diferenciaci tohoto vývoje. Modelové obce byly vybrány tak, aby zahrnovaly celou vymezenou část Euroregionu Šumava a zároveň disponovaly různou vertikální měřítkovou úrovní. Pro výzkum bylo zvoleno okresní město Prachatice, obec s pověřeným úřadem Kdyně a obec Prášíly.

Z výše uvedených cílů byly pro předkládanou práci stanoveny dva hlavní předpoklady:

- 1) Přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava zaznamenala v rámci svého vývoje od založení až po komplexní fázi spolupráce v současné době značné proměny, a to konkrétně posun v přístupu ke spolupráci od forem „bottom up“ a „top down“ ke vzájemnému propojení obou těchto forem. Zároveň během vývoje došlo k významným změnám v zaměření zrealizovaných přeshraničních projektů i ze strany zastoupení žadatelů o přeshraniční spolupráci.
- 2) Vývoj přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava vykazoval značnou vertikální diferenciaci. Předpokládá se, že větší obce disponují lepším

potenciálem pro přeshraniční spolupráci, a to především díky vyššímu lidskému kapitálu.

V přeshraniční kooperaci, ale i ve strategickém plánování či regionálním rozvoji se mísí řada přístupů k plánování. Od počátku rozvoje se hledá nejvýhodnější a nejefektivnější forma. V rámci předkládané studie je diskutováno jednak tzv. plánování „bottom up“, které je založeno na stanovení cílů a způsob jejich dosažení zdola nahoru, což představuje prvotní nastavení dílčích detailních cílů. Ty jsou postupně sloučeny do vyšších úrovní až do globálních cílů a strategií. Opakem je tzv. plánování „top-down“, vycházející ze stanovení cílů a jejich následného plnění směrem shora dolů. V tomto případě jsou stanoveny globální cíle, které jsou postupně rozpracovány na nižší úrovně. U obou předložených forem je velkou nevýhodou jednosměrnost a s tím spojená i chybějící zpětná vazba. Jako možné kompromisní řešení je navrhováno tzv. oboustranné plánování, jako kombinace výše uvedeného „bottom-up“ a „top-down“ přístupu. Právě tento posun v plánování a fungování i v případě přeshraniční spolupráce Euroregionu Šumava je zahrnut v rámci předpokladu č. 1.

Druhý předpoklad předkládané studie vychází ze zdůraznění důležitosti řádovostně-měřítkové diferenciaci regionů. V tomto případě je předpokládána diferenciaci v rámci vývoje přeshraniční spolupráce a regionálního rozvoje na třech řádovostních úrovních (Hampl 2000). Tyto úrovně jsou představeny třemi modelovými obcemi, a to obcí okresního charakteru, obcí s rozšířenou působností a malou obcí, jak již bylo uvedeno v rámci cíle. Předpokládá se, že v rámci těchto odlišných hierarchických úrovní probíhal vývoj přeshraniční spolupráce rozdílně. Zmíněné úrovně se mohou lišit ve členském období v Euroregionu Šumava, v počtu a zaměření zrealizovaných a plánovaných rozvojových projektů, v počtu přeshraničních partnerů či v počtu zúčastněných aktérů. U zmíněných vybraných modelových území se předpokládá i rozdílná aktivita a zúčastněnost ze strany obyvatel v přeshraniční spolupráci a celkově rozdílná úroveň sociálního kapitálu ze strany aktérů.

2.2 Metodika

Nadcházející kapitola představuje přehled použitých metod, postupů zpracování a zdrojů, jejichž prostřednictvím byla předkládaná práce zhotovena.

V první řadě byla pro diplomovou práci vytvořena teoretická východiska na základě rešerše literatury zahraničních i českých autorů. Ta tvoří teoretickou část předkládané diplomové práce. Samotnému zpracování práce předcházela studie předešlých kvalifikačních prací na téma pohraničí a přeshraniční spolupráce (Štemberková 2014), (Kolářová 2013), (Sarauer 2010). Součástí teoretické části je jednak nástin problematiky hranice a vymezení pohraničí založen na diskuzi poznatků řady autorů (Hampl 2000), (Waack, Garsztecki, Scherm a kol. 2012), (Jeřábek 1999) a dále úvod do problematiky identity v pohraničí, která pro přeshraniční kooperaci i kvalitu kontaktů v pohraničí představuje významný předpoklad. Pro zhotovení kapitoly týkající se identity vycházela práce především z autorů (Chromý 2013) a (Novotný 2009). Zásadní pro předkládanou studii bylo zhodnocení problematiky přeshraniční spolupráce a seznámení s významem euroregionů v Česku i v Evropě, jako jedné z možných forem přeshraniční kooperace. Pro hodnocení přeshraniční spolupráce bylo nalezeno velké množství zahraniční i české literatury, avšak mezi výchozí autory patří (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004), (Gabbe 2005) a (Perkmann 2003). Pro zpracování kapitoly věnující se nástrojům přeshraniční spolupráce v podobě strukturálních fondů a programů přeshraniční spolupráce Evropské unie byly použity hlavně oficiální webové portály Evropské komise, Ministerstva pro místní rozvoj České republiky a Ministerstva financí České republiky.

Druhou část teorie představuje konkrétní zhodnocení přeshraniční spolupráce na česko-rakouském a česko-bavorském pohraničí na příkladu Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel. V této souvislosti je důležité uvést, že předkládaná práce se zabývala pouze českou částí pohraničí, a to konkrétně Euroregionem Šumava. Celá kapitola se zabývá charakteristikou sledovaného euroregionu, vymezením a členstvím v euroregionu. Pro zpracování této kapitoly byla výchozím zdrojem publikace Euroregion Šumava (Dokoupil, Matušková, Preis a kol. 2012), oficiální webový portál Euroregionu Šumava a Český statistický úřad.

Praktická část historického vývoje přeshraniční spolupráce na příkladu Euroregionu Šumava byla vypracována ve dvou rovinách. V první řadě byl zkoumán vývoj pro celou českou část euroregionu jako celku. V tomto kontextu byl Euroregion Šumava vnímán jako zastřešující orgán pro přeshraniční spolupráci s bavorským a rakouským pohraničím na regionální úrovni. V druhé části empirického zpracování předkládané studie byl vývoj přeshraniční spolupráce sledován z pohledu třech modelových obcí. Modelové obce byly vybrány tak, aby zahrnovaly různé oblasti Euroregionu Šumava a zároveň disponovaly různou měřítkovou úrovní, aby bylo možné zjistit diferenciaci vývoje přeshraniční spolupráce na rozdílné velikostní úrovni. Klíčové pro výběr obcí byla i osobní znalost modelových obcí autorkou, která vnímala jejich proměnu za posledních dvacet a měla zájem zjistit, jak se na jejich rozvoji podílela přeshraniční spolupráce. Pro výzkum byla zvolena obec s rozšířenou působností (okresní město) Prachatice v okrese Prachatice, obec s pověřeným úřadem Kdyně v okrese Domažlice a malá obec Prášily v okrese Klatovy. Pro získání základních informací o zvolených modelových obcích posloužil Český statistický úřad, Územní identifikační registr a webové portály sledovaných obcí.

Pro naplnění výzkumných cílů práce byl proveden kvantitativní i kvalitativní výzkum. V rámci kvantitativního výzkumu byly analyzovány zrealizované projekty Euroregionu Šumava ve třech zvolených obdobích, a to 1998-2003, 2004-2006 a 2007-2013. Tato období byla zvolena na základě programů přeshraniční spolupráce, kterými byl předvstupní program Phare CBC do roku 2003, dále INTERREG III A, do něhož se české pohraničí zapojilo po vstupu do Evropské unie v roce 2004. Posledním programem realizovaným od roku 2007 po současnost je Cíl 3 – Evropská územní spolupráce. Pro jednotlivá období byla poskytnuta data Euroregionem Šumava, Regionální rozvojovou agenturou Šumava a Centrem pro regionální rozvoj. Pro předkládanou práci byly analyzovány pouze projekty z Dispozičního fondu (Fond malých projektů), který spravuje sám euroregion. U zrealizovaných projektů byl zkoumán počet, zaměření, zastoupení žadatelů o přeshraniční spolupráci a výše poskytnuté dotace z Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF). Z hlediska zaměření projektů byly vytvořeny dvě základní kategorie vycházející z typů podporovaných aktivit Dispozičního fondu, a to měkké neinvestiční projekty a malé

investiční projekty (Tab. 1). Na základě analýzy projektů byla následně udělena komparace mezi jednotlivými zkoumanými obdobími i modelovými obcemi.

Tab. 1: Přehled zaměření projektů na základě typů aktivit podporovaných z Dispozičního fondu

Neinvestiční projekty („people to people“)		Malé investiční projekty		
Typ aktivit		Maximální výše příspěvku €	Typ aktivit	Maximální výše příspěvku €
Kulturní výměny	školství, sport, zájmová sdružení	3 000	Značení a vybavení turistických stezek	21 250
	slavnosti, festivaly	5 000	Informační značení	21 250
Místní demokracie		3 000	Malé projekty v oblasti životního prostředí	21 250
Lidské zdroje		3 000	Obnova a výstavba malých památníků	21 250
Hospodářský rozvoj		10 000		
Cestovní ruch		10 000		
Životní prostředí		10 000		
Marketing a komunikace		10 000		
Spolupráce institucí		10 000		
Plánovací a rozvojové studie		Celkové náklady max. 60 000 Kč		

Zdroj: RRAS 2008

Ve všech třech sledovaných obdobích byla také zkoumána výše celkového rozpočtu programu přeshraniční spolupráce pro česko-bavorské i česko-rakouské pohraničí, podíl dotační částky z ERDF a celkový výše vyčerpané dotace Euroregionem Šumava. Na základě maximálních hodnot příspěvků z Dispozičního fondu (Tab. 1) byly vytvořeny čtyři kategorie dle výše dotace z prostředků EU:

- do 5 000 €,
- 5 001-10 000 €,
- 10 001-20 000 €,
- nad 20 000 €.

Pro zmíněné kategorie byl zjišťován počet a zaměření projektů, aby bylo možné zhodnotit, do jakých projektů bylo nejvíce investováno a udělat vzájemnou komparaci mezi sledovanými obdobími.

V rámci analýzy projektů byli sledováni i aktéři přeshraniční spolupráce. Důležité je zmínit, že byli hodnoceni pouze úspěšní žadatelé, jimž byly jejich projekty schváleny a realizovány (Kolářová 2013). Pro jejich analýzu byly vytvořeny čtyři kategorie na horizontální úrovni (Kolářová 2013):

- veřejný sektor – obce a orgány zřizované obcí,
- soukromý sektor – podnikatelé, a.s., s.r.o.,
- neziskový sektor – občanská sdružení, nadace, spolky, organizace, o.p.s,
- vzdělávací zařízení – mateřské školy, základní školy, střední školy, univerzity, umělecké školy.

Mezi kategorie žadatelů o přeshraniční projekty byla zařazena i vzdělávací zařízení, protože jsou významným aktérem, který by, jako součást veřejného sektoru, nebyl v analýze viditelný.

U vybraných modelových obcí byl zkoumán vývoj přeshraniční spolupráce z pohledu aktéra. V této části byl sledován počet zrealizovaných projektů a jejich zaměření, výše poskytnuté dotace z fondů Evropské unie prostřednictvím členství v Euroregionu Šumava a další žadatelé o přeshraniční spolupráci. V práci bohužel nebyl zkoumán celkový rozpočet projektů a podíl prostředků obce, protože tato data nebyla dostupná pro všechna sledovaná období na stejné úrovni.

Explorační analýza veškerých dat byla provedena pomocí softwaru IBM SPSS Statistics 21. Výsledky byly následně graficky zpracovány v programu Microsoft Excel 2010. Z hlediska kvantitativního vypracování předkládané práce je ještě nezbytné zmínit mapové výstupy. Většina byla vytvořena za pomoci Geografických informačních systémů ArcGIS. Mapové podklady ArcČR500 byly získány prostřednictvím serveru ARCDATA PRAHA a mapové podklady Euroregionu Šumava pro předkládanou studii poskytla Západočeská univerzita v Plzni.

Jak už bylo výše uvedeno, pro naplnění výzkumných cílů předkládané studie byl proveden i kvalitativní výzkum v podobě strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Pro rozhovory bylo vybráno 8 respondentů (Tab. 2). Volba dotazovaných vycházela z tzv. účelového vzorkování, kdy jejich výběr závisí na účelu studie a volí se informačně bohaté případy pro hlubší studium (Hendl 2005, str. 154). Zároveň byli respondenti vybíráni i pomocí metody tzv. sněhové koule, která je založena na volbě případů na základě doporučení již zkoumaných jedinců (Hendl 2005, str. 154). Klíčovou roli pro jejich výběr hrála i vertikální úroveň pohledu sledovaných jedinců, aby bylo možné porovnat názory na vývoj přeshraniční spolupráce na různých měřítkových úrovních (lokální, regionální, národní, nadnárodní) (Tab. 2). Za lokální úroveň byli dotazováni zástupci vymezených modelových obcí (Tab. 2). Jak už vyplývá z konečné volby dotazovaných, byli zvoleni jako odborníci zkoumané oblasti předkládané práce a poznatky získané z rozhovorů posloužily jako jeden ze zdrojů k naplnění cílů (Hendl 2005, str. 186). Veškeré rozhovory tak byly vedeny jako expertní.

Tab. 2: Vybraní respondenti k uskutečnění strukturovaných rozhovorů do předkládané diplomové práce

Vertikální úroveň	Jméno respondenta	Instituce/obec	Datum uskutečnění	Místo uskutečnění
Nadnárodní	Simona Pohlová	Evropská komise	11.2.2015	rozhovor v elektronické podobě
Národní	RNDr. Jiří Horáček	MMR, (Odbor Evropská územní spolupráce)	25.2.2015	Praha
Regionální	Ing. Jan Přibáň MBA	Krajský úřad v Plzni (Odbor fondů a programů EU)	6.2.2015	Plzeň
Regionální	Doc. PaedDr. Jaroslav Dokoupil, PhD.	Západočeská univerzita v Plzni	16.2.2015	Plzeň
Regionální	Ing. František Vlček	Euroregion Šumava	3.3.2015	Běšiny
Lokální	RNDr. Růžena Štemberková	Prachatice	17.2.2015	České Budějovice
Lokální	Mgr. Dagmar Bauerová	Kdyně	17.3.2015	Kdyně
Lokální	Libor Pospíšil	Prášily	11.3.2015	Prášily

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázky byly konstruovány tak, aby se vztahovaly k názorům a zkušenostem. Cílem bylo získat co nejširší pohled na problematiku vývoje přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava a zároveň pomocí získaných informací verifikovat či falsifikovat zvolené předpoklady. Důležité je poznamenat, že otázky pro zástupce modelových obcí se od ostatních respondentů několika dotazy lišily. Seznamy otázek k rozhovorům jsou uvedeny v příloze (Příloha 5). Všem dotazovaným byly otázky zaslány před domluveným termínem rozhovoru.

Rozhovory byly uskutečněny od 15.1. do 31.3.2015. Délka rozhovoru se pohybovala v rozmezí 30-60 min. a veškeré informace byly po souhlasu dotazovaného zaznamenávány na nahrávací zařízení. Před uskutečněním rozhovoru byl každému z respondentů předložen formulář poskytnutý Katedrou sociální geografie a regionálního rozvoje o diskrétnosti získaných informací, které poslouží pouze

ke zpracování předkládané diplomové práce. Po osobním písemném svolení jsou v textu někteří z dotazovaných odcitováni.

Rozhovory byly zpracovány doslovnou transkripcí, z níž byl vytvořen tzv. shrnující protokol, díky němuž se sjednotila úroveň obecnosti podávaných informací (Hendl 2005, str. 209). Byly diskutovány zjištěné informace a názory jednotlivých respondentů. Ty byly následně aplikovány do textu. Při zpracování rozhovorů byly provedeny určité redukce z důvodu opakujících se názorů. Na základě získaných údajů byla vytvořena tzv. konstrukce, kdy se z několika specifických odpovědí zkonstruovala jedna globální výpověď (Hendl 2005, str. 210), v níž jsou diskutovány pohledy jednotlivých měřítkových úrovní. Z této výpovědi byl pak autorem vytvořen vlastní úsudek.

Zjištěné rozdílnosti a jejich možné příčiny mezi třemi zkoumanými obdobími i modelovými obcemi byly vždy v rámci dané kapitoly zhodnoceny na základě metody explanace. V závěru byla celá práce pomocí syntézy zhodnocena.

3 TEORETICKÉ ZARÁMOVÁNÍ

Následující kapitola představuje souhrn klíčových pojmů, z nichž přímo vychází tematika předkládané práce. V první řadě se jedná o hranici a pohraničí, jejich definici a diskuzi o možných přístupech k dané oblasti. Součástí kapitoly je i úvod do problematiky samotné přeshraniční spolupráce a nástin vývoje přeshraniční spolupráce v Evropě jejích možných forem a nástrojů. Část bude věnována charakteristice euroregionu, jako institucionalizované formy přeshraniční spolupráce a zhodnocení stávajícího stavu euroregionů v Česku.

3.1 Hranice a pohraničí

Na úvod by k problematice přeshraniční spolupráce bylo vhodné definovat pojem hranice, od něhož se přímo daná tematika odvíjí. Do předkládané práce byla použita definice, která vyjadřuje nejběžnější pojetí hranice ve smyslu hranice vymezující státní území. Zmíněné pojetí definuje státní hranici jako smluvně stanovenou linii na mapách a v terénu, která odděluje území jednoho suverénního státu od území jiného suverénního státu nebo od oblasti nepodléhající suverénní moci žádného státu (Šindler, P. 1997 in Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 47). V geografii je státní hranice především vnímána jako linie oddělující dva státní útvary a zároveň tak tvořící jeden z hlavních státních atributů. V tomto případě se hovoří o tzv. politické hranici, která je výsledkem určitého právního aktu. Zmíněné pojetí hranice je na mapách znázorněno jako linie s hraničními body, jež následně vytváří příhraniční prostor. Je však důležité zdůraznit, že existují i jiná vyjádření pojmu hranice v souvislosti např. s hranicemi jazykovými, etnickými, kulturními, náboženskými atd. (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 48). V tomto smyslu existuje vnímání hranice i jako bariéry mezi určitou lidskou aktivitou a prostorem.

Hranice mají také své funkce, které lze analyzovat z různých pohledů, a to vojensko-obranného, politicko-právního, ekonomického, historicky-kulturního, jazykového, etnografického a zdravotně-veterinárního (Waack, Garsztecki, Scherm

a kol. 2012). Dále zmínění autoři uvádí deset základních funkcí hranic. V první řadě je to politicko-právní funkce, která přesně vymezuje určité suverénní území. Tato funkce představuje vysokou symbolickou politickou hodnotu. Dále byla uvedena ideologická funkce, oddělující např. státy s různými ideologickými režimy. Avšak v rámci EU tato funkce nehraje v dnešní době již žádnou roli. Stejně tak i celně-hospodářská funkce, jež chrání služby, průmysl a zemědělství daného státu. Mezi další funkce hranice patří strategická, zdravotní, kontaktní či tlumicí funkce. Za zmínku stojí také kulturní funkce hranice, funkce založena na identitě obyvatelstva a jejich sounáležitosti s daným státem, v němž žijí a sdílí zde společný původ, tradice, zvyky, jazyk a celkově společný systém hodnot. V neposlední řadě sem patří i historická funkce vyjadřující průběh hranice a jeho změny během historického vývoje území. Vedle prvořadě politické funkce hranice hraje důležitou roli i její ekonomický, kulturní a sociální význam (Hampl 2000). Všechny tyto funkce se určitým způsobem navzájem podmiňují. Avšak v dnešní době, kdy se neustále zvyšuje mezinárodní integrace, se zároveň snižuje význam výše uvedených úloh hranic. Obecně se rozlišují dva základní typy hranice:

- přírodní hranice - tvořena přírodními prvky v krajině,
- umělá hranice - založena na kulturních či politických prvcích (náboženské, ideologické, historické, jazykové).

Dále se v geografii rozlišuje zonální a liniová hranice, a dle propustnosti se lze hranice rozdělit na uzavřené, částečně otevřené a otevřené (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 48). Příklad otevřených hranic se stal aktuálním především po vzniku Schengenského prostoru¹.

1) Schengenský prostor představuje území několika států Evropy, na jejichž společných hranicích nejsou vykonávány hraniční kontroly a komplexně využívají společný systém opatření v mnoha oblastech. Zahájení schengenské spolupráce je spojeno s rokem 1985, kdy byla v lucemburském městě Schengen podepsána tzv. Schengenská dohoda představiteli pěti států (Německo, Francie, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko). V současné době je Schengen tvořen 26 státy, a to 22 členskými státy EU a dále Norskem, Islandem, Lichtenštejnskem a Švýcarskem (MVCR 2014).

Tato zmiňovaná otevřenost a propustnost hranic má značný vliv na kulturní, sociální a hospodářský vývoj příhraničních regionů (Hampl 2000) a podmiňuje míru tzv. hraničního efektu. Otevřené hranice tedy celkově podporují mezinárodní spolupráci a rozvoj pohraničí. Oproti tomu hranice uzavřené mohou naopak způsobit izolaci příhraničních regionů (viz dále).

Oblast pohraničí je v první řadě vnímána jako území rozkládající se v bezprostřední blízkosti podél státních hranic (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004). Do předkládané studie byla použita myšlenka definující pohraniční oblasti jako místa styku různých etnik, jazyků a kultur, která jsou zároveň prostorem, kde končí platnost jednoho právního řádu a jednoho správního systému (Jeřábek 1999). Pohraničí, stejně jako hranice samotná, podléhá prostorové proměnlivosti v čase. Je důležité zdůraznit, že oblast pohraničí je podmíněna existencí hranice a s ním spojeného hraničního efektu. Ten může být např. filtrační či koncentrační. Konkrétně pro příhraniční prostory má zásadní význam efekt propustnosti hranice (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 53). Míra uvedené propustnosti vychází z počtu interakcí, kvality přeshraniční spolupráce a je rovněž závislá na informační a dopravní dostupnosti. Na podobu pohraničí má tedy značný vliv různorodost státních útvarů a vztah mezi danými sousedními státy. Zmíněné aspekty pak způsobují mezi příhraničními oblastmi kvalitativní i kvantitativní diferenciaci, z čehož vyplývá, že každý příhraniční prostor je jedinečný.

Jak už bylo řečeno, podoba pohraničí vychází z charakteru hranice neboli čím je hranice otevřenější, tím je mezi danými sousedními státy prohloubenější integrace. Celkově funkční vazby přeshraničního regionu směrem ven a vztah místních aktérů k danému prostoru jsou důležitým kritériem vymezení. Přeshraniční prostory se takto stávají mezinárodním regionem (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004). Reflektují stav mezinárodních vztahů sousedských zemí a celkově tvoří odraz současných celosvětových procesů (Waack, Garsztecki, Scherm a kol. 2012). Otevřené hranice se vyskytují tedy především ve státech s otevřenou ekonomikou, která jde vstříc rozvoji přeshraniční spolupráce a interakce. Naopak uzavřené nepropustné hranice mají za důsledek vznik a prohloubení rozdílů mezi periferií a centrem, přičemž oblast pohraničí je vystavena stále větší periferizaci.

Z hlediska vymezení pohraničí se nabízí otázka, zda lze vůbec pohraničí nějak objektivně vymežit? Protože je pohraniční region hranicí rozdělen na dvě příhraniční části, jsou nezbytné dva úhly pohledu, a to pohled z vnější strany hranice a pohled z vnitrozemí (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004). Na rozdíl od přímo vymezených administrativních celků (státy, kraje, obce) je v případě území pohraničí takovéto vymezení problematické, i přesto se v Česku používá vymezení příhraničního prostoru prostřednictvím souboru příhraničních okresů, které jsou dále součástí jednotlivých přeshraničních euroregionů (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 59). Existují další možnosti vymezení, jako např. geometrické, fyzicko-geografické, etické, kulturní či historické. Dalo by se říct, že kulturní vymezení pohraničí přímo vychází např. z identity místních obyvatel. Historické vymezení by mohlo zahrnovat oblast v blízkosti hranic, která byla v minulosti intenzivněji proměňována.

Většina pohraničního území Česka disponuje společnou charakteristikou. V první řadě je to periferní poloha ve vztahu k centru, nižší hustota zalidnění oproti celostátnímu průměru, vyšší průměrný věk obyvatel, jazykové a kulturní rozdíly mezi obyvatelstvem, a to především v případě západního pohraničí Česka. To bylo nepříznivě ovlivněno hromadným odsunem německy mluvícího obyvatelstva po 2. světové válce a následným novým dosídlením (Jeřábek 1999). Dále mezi možné typické znaky pohraničí patří určité nevýhodné postavení ohledně hospodářské struktury, kdy časté změny v těchto oblastech měly negativní důsledek na sociální a hospodářský vývoj (Waack, Garsztecki, Scherm a kol. 2012). Z uvedených problematických struktur pohraničních regionů dále následně vyplývá i častá místní vyšší míra nezaměstnanosti. V neposlední řadě patří mezi typické charakteristiky periferních pohraničních prostor rovněž specifické klimatické a přírodní podmínky, což je také případ Česka, jehož značná část státní hranice je lemována horskými oblastmi.

I přes zmíněné znaky, jež vytváří pohled na pohraničí jako poměrně krizové oblasti s nedostatečným regionálním rozvojem, se od počátku 90. let 20. stol. udála řada společenských i hospodářských změn, které vytvořily pro pohraniční prostory nové příležitosti.

3.1.1 Pohraničí a identita

Z hlediska snahy snižovat územní rozdíly a tvořit koncepce rozvoje regionů hrají čím dál tím větší roli tzv. „měkké faktory“, jako jsou postoje a kulturní projevy obyvatel, subjektivní vnímání regionu, míra sociálního kapitálu mezi aktéry rozvoje, ale také sounáležitost obyvatel s územím (Chromý, Skála 2010). Protože se v dnešní době již věnuje regionální identitě značná pozornost v koncepčních dokumentech, je nutné si uvědomit podstatu a význam zmiňovaných faktorů, jež mají silný vliv na regionální rozvoj území, i přes to, že nemusí být na první pohled patrné. V souvislosti s pohraničím a přeshraniční spoluprací je nezbytné zdůraznit specifickou místní identitu, která je formována specifickým prostředím, historickými událostmi a proměnami hranic. Z hlediska přeshraniční spolupráce a rozvoje pohraničí sehrává významnou roli.

V rámci uvedení do problematiky je vhodné vytvořit určité teoretické zarámování a pojem identita definovat. Identita je způsob, jímž se jedinec nebo skupina jednotlivců definuje, pociťuje svou jedinečnost a o který se opírá, když si uvědomuje sama sebe ve vztahu k ostatním (Chromý 2003). Identitu lze chápat nejen ve vztahu k sobě samým, ale také k prostředí, k území, ve kterém působí a žijí. Důležitou roli při formování územní identity tudíž sehrávají přírodní podmínky, specifické sociální, ekonomické či vývojové faktory (Chromý 2003). Významným předpokladem pro identifikaci obyvatel s územím a pro jejich zapojení do místních politických, ekonomických a společenských struktur je dlouhodobý pobyt v dané oblasti (Chromý, Skála 2010). Sounáležitost jedince k oblasti tedy vychází především z času prožitého na daném území a následné vycházející osobní vazbě. Logicky silnější pouto k místu bydliště má starousedlík, jehož rodina žije na daném místě po několik generací, než nově přistěhovalý, jenž dané prostředí nezná a nemá tudíž tolik vzpomínek. Zájem obyvatelstva o jejich region (lidský kapitál) vytváří také předpoklad pro kvalitní sociální kapitál mezi aktéry regionálního rozvoje i přeshraniční spolupráce. Lidský kapitál je definován jako individuální faktor kvalifikace, produktivity, dovedností a akceschopnosti, jež zahrnuje např. zkušenosti jednotlivců či vzdělání, které mohou uplatnit na trhu práce (Jančák, Havlíček a kol. 2008). Sociální kapitál je určen vzájemnými vztahy, spoluprací, důvěrou a interaktivitou jedinců (Jančák, Havlíček

a kol. 2008). Obecně vysoká míra lidského a sociálního kapitálu na daném území je velmi důležitá pro místní rozvoj. Celkově lze usoudit, že rozvoj je možno očekávat tam, kde je spolupráce založena na kvalitních osobních vazbách a kontaktech (Zich 1996 in Novotný 2009).

Předkládaná studie se zabývá pohraniční oblastí Šumavy, jež vykazuje určitou perifernost. V tomto případě je nezbytné zmínit, že periferie může být rozdílně vnímána nejen generačně, ale pohled na perifernost území se liší i mezi lidmi, kteří zde žijí a těmi, kteří žijí mimo tento prostor (Chromý, Skála 2010). Z průzkumu (Novotný 2009) vnímají obyvatelé Česka pohraničí jako řídké osídlené území, kterému je ze strany národních úřadů věnována nedostatečná pozornost. Pohraničí jako periferie se na jednu stranu vykazuje omezenými kontakty z důvodu odlehlosti od velkých center, avšak disponuje možností navázat kontakty se sousedským státem (Novotný 2009). Zesílením přeshraniční spolupráce a zapojením do evropských struktur je pak možné periferní postavení pohraničních oblastí odstranit.

Regionální identita souvisí s určitým rozvojem regionu a také s migračním chováním obyvatel (Chromý, Skála 2010). Dalo by se usoudit, že regiony se silným povědomím obyvatel mají pak při možné změně ekonomické situace v regionu ze strany obyvatel podporu. Za zmíněný silný region by se dalo považovat území s nízkým migračním saldem, kde se již od minulosti vystřídala řada generací a postupem času zde byly vybudovány pevné sociální, ekonomické i kulturní kořeny. Opět je na místě zdůraznit, že zájmová oblast pohraničí předkládané studie je místem vykazujícím relativně vysokou míru emigrace, jež obecně výrazně ovlivňuje tvář a charakter pohraničí (Roubal 2002). Ve zkoumané oblasti, která byla až do roku 1945 okupována sousedním Německem, došlo po 2. světové válce k hromadnému odsunu německých starousedlíků. Jako tehdejší oblast Sudet bylo následně celé pohraničí nově dosídlováno, avšak dalo by se říct, že do dnešní doby zde nová kvalitní sounáležitost obyvatel s prostředím vytvořena nebyla. Nově příchozí obyvatelstvo do příhraničí bylo především různorodé, a to jak z hlediska sociálně ekonomického, tak i z důvodu motivu svého příchodu a následného hlediska očekávání od života v pohraničí (Roubal 2002). Další mobilita obyvatel nastala s nástupem postindustriální transformací společnosti, kdy nastal odliv obyvatel do větších center především z důvodu nedostatečných

možností seberealizace a nízkého počtu pracovních příležitostí. Avšak to může mít nejen efekt zeslabení regionální identity, ale naopak i posílení pocitů místní sounáležitosti i po opuštění, kdy se území stává odpočinkovým a je určeno pro volnočasové aktivity a sezónní dojížděku. Podobné trendy vývoje je možné pozorovat na příkladu vymezeného území Euroregionu Šumava.

3.2 Přeshraniční spolupráce

Jak už bylo výše uvedeno, oblasti pohraničí převážně představují prostory více či méně nesoucí periferní charakter. Avšak je důležité zmínit, že z hlediska nadnárodní úrovně existuje v příhraničních oblastech Evropy značná diferenciaci, a to jak v ekonomických, sociálních, tak i perspektivních příležitostech. I přes to se často jedná o území, která prošla řadou razantních politických či demografických změn, a to především během druhé poloviny 20. století. Mezi některými pohraničními regiony přispěla přeshraniční spolupráce k léčbě ran způsobených hlavně válečnými událostmi a proměnila „nepřátele v sousedy“, kteří vzájemně spolupracují na nové společné důvěře a soudržnosti (Evropská komise 2015). Za razantní krok k intenzivní realizaci přeshraniční spolupráce lze považovat otevření hranic koncem 80. let 20. století a následný vznik tzv. Schengenského prostoru roku 1995. Postupné mizení vnitřních hranic EU podmiňuje zásadní změny v mnohých hraničních regionech (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 76).

3.2.1 Charakteristika přeshraniční spolupráce

Přeshraniční spolupráce je ovlivňována určitými legislativními podmínkami, a to jak na úrovni jednotlivých států, tak i na nadnárodní evropské úrovni (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 78). Základní dokument tvoří Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo orgány (European Outline Convention of Transfrontier Cooperation Between Territorial Committees or Authorities). Ta je také známá jako tzv. Madridská konvence z roku 1980. Přeshraniční spolupráce je v rámci konvence obecně formulována jako souhrn všech

administrativních, technických, ekonomických, sociálních a kulturních opatření, směřujících k upevnění a rozvíjení sousedských vztahů mezi oblastmi po obou stranách hranice, obdobně jako k uzavření smluv k řešení problémů, které v těchto regionech existují, resp. mohou vzniknout (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 78). Další pojetí přeshraniční spolupráce dle Evropské komise klade za cíl řešení společných problémů identifikovaných podél společné sdílené hranice a využití místní potenciál pro rozvoj při současném posílení procesu spolupráce za účelem celkového harmonického rozvoje Evropské unie (Evropská komise 2015). Přeshraniční spolupráci je v této koncepci rovněž přisuzován rozvoj území udržení vzdělané pracovní síly v pohraničí, posilující místní lidský kapitál, prostřednictvím zlepšení kvality života pomocí investic do inovací, zdravotní péče, vzdělání, zaměstnanosti a mobility pracovní síly. Za zmínku v této souvislosti stojí i definice přijatá Radou Evropy, která uvádí, že přeshraniční regiony jsou charakteristické homogenní funkcí a vzájemnou funkční závislostí, a proto je potřeba přeshraniční spolupráce. Jinými slovy přeshraniční region je založen na společné historii, ekologii, etnickém složení obyvatel a ekonomických možnostech, ale zároveň je narušen svrchovaností vlád vládnoucích na každé straně hranice (Perkmann 2003).

Přeshraniční spolupráce je velmi individuální, vychází z jednotlivých potřeb a problémů daného pohraničí a v první řadě je závislá na vzájemné oboustranné přeshraniční komunikaci, která tvoří základ pro vzájemné porozumění a následnou kooperaci. V rámci této souvislosti je vhodné zmínit principy, které byly schváleny AEBR (Association of European Border Region) a podpořeny Evropskou komisí pro přeshraniční spolupráci (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 82):

- Vertikální a horizontální partnerství,
- subsidiarita, daná delegováním kompetencí a úkolů na regionální a lokální úroveň,
- příprava koncepcí a strategií příhraničního rozvoje.

Většinou se v přeshraniční spolupráci setkávají podobné aspekty jako jsou kulturní, ekonomické, jazykové, technické, administrativní či geopolitické (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 81). Obecně kvalita spolupráce podél hranic záleží na vůli a angažovanosti ke spolupráci jak ze strany daného zúčastněného státu, tak také

ze strany jednotlivých místních aktérů, mezi něž patří nejen fyzické či právnické osoby, ale především obce. Z pohledu obcí jako aktérů opět záleží na přístupu momentálního vedení v dané obci. Nezbytné je zdůraznit, že značný vliv na kvalitu přeshraniční spolupráce a zároveň neustálou bariéru tvoří rozdílný jazyk mezi zúčastněnými zeměmi. Na tento fakt lze celkově navázat myšlenkou, že ne vždy se vyvíjí propojení pohraničních regionů prostřednictvím přeshraniční spolupráce bezproblémově (Waack, Garsztecki, Scherm a kol. 2012). K nejběžnějším bariérám v rozvoji spolupráce pohraničních regionů patří:

- rozdílné správní struktury a kompetence,
- nerovnosti v hospodářském rozvoji,
- rozdílné právní a finanční systémy,
- rozdílné školské systémy a systémy sociálního zabezpečení,
- rozdílný jazyk a kultura,
- rozdíly v životním standardu,
- nedostatečné dopravní propojení,
- nedostatečné finanční prostředky (Waack, Garsztecki, Scherm a kol. 2012).

Po odstartování iniciativy přeshraniční spolupráce jako formy regionálního rozvoje a evropské integrace byla tato kooperace v počátcích zaměřena především na specifické, dílčí problémy, jež byly podmíněny právě státní hranicí. Řešil se např. rozvoj místní dopravní i technické infrastruktury, trh práce či kulturní spolupráce (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004). Až postupem času vznikla potřeba přistupovat ke spolupráci podél hranic více integrovaně a komplexně. Dále se ukázalo, že dlouhodobá a efektivní spolupráce vyžaduje určitou institucionalizaci, díky které je možné čerpat finance z fondů Evropské unie, jež jsou určeny pro podporu přeshraniční spolupráce. Podstatnou část zmíněné finanční podpory přeshraniční spolupráce poskytuje Evropská komise (Perkmann 2003).

Základem fungování přeshraniční spolupráce jsou strategické operační programy, z nichž vychází realizace dílčích projektů. Na nadnárodní úrovni jsou stanovena programová období, pro které je vypracován strategický rozvojový rámec. V něm jsou zvoleny základní cíle podpory přeshraniční spolupráce. Na tento nadnárodní

strategický dokument navazují dílčí národní operační programy a dílčí regionální rozvojové programy, jež vychází ze zvolených rozvojových cílů pro dané programové období. Součástí každého programového dokumentu je zhodnocení řešeného území, cíle a prioritní osy, včetně očekávaných výsledků, a finanční plán.

3.2.2 Euroregion jako forma přeshraniční spolupráce

Jako první iniciativa přeshraniční spolupráce v podobě euroregionu Euregio se objevila v roce 1958 na nizozemsko-německé hranici. Stala se modelem pro tvorbu dalších přeshraničních sdružení, díky značnému úspěchu v rámci rozvoje a přeshraniční spolupráce místních příhraničních regionů v poválečném období. Avšak pojem „euroregion“ byl poprvé více diskutován Radou Evropy v tzv. Madridské úmluvě z roku 1980 (RIS 2014).

Euroregion je funkční územní celek zahrnující vymezené příhraniční oblasti dvou sousedních států podél společné hranice, který funguje jako institucionalizovaná forma přeshraniční spolupráce a je stanoven na základě vzájemné dohody příhraničních regionů dvou nebo více zemí (ČSÚ 2005). Za zmínku stojí i definice euroregionu jako společného institucionalizovaného zastřešení pro kooperující obce na obou stranách hranice s určitými rozhodovacími kompetencemi (Waack, Garsztecki, Scherm a kol. 2012). Binek, Galvasová, 2008 uvedli, že euroregiony v Česku fungují jako zájmová sdružení subjektů právnických osob (s právní subjektivitou), nebo jako sdružení subjektů vzniklá na základě smlouvy (bez právní subjektivity). Hlavním motivem působení a aktivit euroregionů je záměr podílet se názorně na vyrovnávání ekonomického i sociálního rozvoje po obou stranách státní hranice, v jejímž sousedství vznikly, iniciovat aktivity podporující kulturní a hospodářskou spojitost překračující státní hranice v kontextu historických tradic. Velkou výhodou euroregionu je řešení společných problémů obcí a měst po obou stranách hranice. Avšak je důležité zmínit, že aktivity v rámci euroregionů jsou omezeny pouze na pravomoci místních a regionálních orgánů, které jsou v daném euroregionu zahrnuty (Evropská Komise 2015). Velmi podstatná je vzájemná vazba mezi státem a euroregionem neboli mezi národní a regionální úrovní. V neposlední řadě je v problematice přeshraniční spolupráce

nezbytná i lokální úroveň, která je reprezentována samostatnými obcemi, podnikatelskými subjekty, sdruženími a spolky (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 83).

Cílem je efektivní řešení stávajících problémů pohraničních oblastí, které mají často charakter periferie, a překonání překážek ztěžujících evropskou integraci. Konkrétními záměry vytvořených euroregionů je pak řešení administrativních otázek, které vyžadují společnou přeshraniční koordinaci na místní úrovni (Perkmann 2002). Zmíněné otázky se často týkají zejména sociálních, hospodářských či kulturních oblastí, územního plánování, dopravní infrastruktury a životního prostředí. Další cíle souvisí s konkrétním charakterem území euroregionu, s jeho geografickou polohou, přírodou, stavem industrializace a urbanizací (Waack, Garsztecki, Scherm a kol. 2012). Avšak obecně by se dalo říct, že snahou vytvořených sdružení je, prostřednictvím společných projektů, odstranit nerovnost mezi pohraničními regiony a postupné vyrovnání sociálního i ekonomického rozvoje (ČSÚ 2005). Euroregiony jsou zakládány především v oblastech, jež mají určitou kulturní, historickou či hospodářskou spojitost.

Při vzniku euroregionu hraje velmi důležitou roli prostorové vymezení. Měl by reflektovat obdobné přírodní či socioekonomické podmínky neboli respektovat přirozený vývoj oblasti (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 83). Avšak zároveň by měl klást důraz na výhody této formy institucionalizované přeshraniční spolupráce, díky níž je možné dosáhnout na finanční prostředky z řady zdrojů k rozvoji regionu.

3.2.3 Přeshraniční spolupráce v Evropě

V současnosti existuje v Evropě více než 70 přeshraničních regionů (Perkmann 2003). První iniciativy, jak už bylo výše uvedeno, sahají až do 50. let 20. století. V roce 1958 byla založena první oficiální institucionalizovaná forma přeshraniční spolupráce v podobě přeshraničního regionu Euregio na německo-nizozemských hranicích v oblasti Gronau-Enschede. O této době se podobné struktury začaly rozvíjet po celé Evropě. Největší nárůst počtu spolupracujících přeshraničních regionů byl zaznamenán zejména za posledních 30 let, což by do značné míry mohlo být prisuzováno makroregionální integraci v Evropě (Kolářová 2013).

Jako formy přeshraniční spolupráce existují v Evropě v první řadě euroregiony. První euroregiony byly zakládány na německých hranicích se všemi sousedními státy. Další euroregiony vznikaly na italsko-rakouské hranici (Euroregion Tyrol), řecko-bulharské hranici (Nestos/Mesta) a francouzsko-španělské hranici (Mini-Pyrénées, Languedoc-Roussillon, Catalunya) (Gabbe 2005). Postupem času začaly iniciativy přeshraniční spolupráce pronikat i do zemí střední a východní Evropy. Ve skandinávských zemích byla PS podporována od roku 1950, kdy byla založena tzv. Rada Nordic. V roce 1962 byla podepsána tzv. smlouva Helsingfors, jakožto smlouva o spolupráci mezi Dánskem, Norskem, Islandem, Finskem a Švédskem (Perkmann 2003).

Další formou přeshraniční spolupráce v Evropě je tzv. pracovní společenství. V tomto případě byly vytvořeny dohody o vzájemné spolupráci mezi regionálními či místními orgány na základě podpisu protokolu o spolupráci nebo právně nezávazné dohodě (Gabbe, J. 2005). Vybudovaly se tak určité struktury bez vlastní právní subjektivity. Většina pracovních společenství byla založena v období 1975-1985. Jedná se o formu přeshraniční spolupráce, která zahrnuje velké plochy, jež se mohou rozprostírat přes několik států neboli tzv. multi-laterální přeshraniční spolupráce (Perkmann 2003). Pracovní společenství působí zejména na španělsko-portugalské a španělsko-francouzské hranici (Společenství Pyrenejí), avšak jako příklad lze uvést i společenství Arge Alp či Alpes Adria.

Za určitý typ pracovního společenství lze považovat Regionální Radu, sdružující politiky ze zúčastněných regionálních orgánů podél některých hranic. Regionální rada byla např. prvním krokem při budování euroregionu mezi Maďarskem a Rakouskem (Gabbe 2005). Další zajímavou formou přeshraničního pracovního společenství jsou tzv. klastry (neformální sdružení). Konkrétně je lze nalézt mezi UK (Severním Irskem) a Irskem, kde působí tři klastry, a to EBRC (East Border Regions Committee) ICBAN (Irish Central Border Network) NWRCBG (Northwest region cross border group). Jedná se o formu společenství, které sdružuje místní orgány (Gabbe 2005).

V souvislosti s problematikou PS v Evropě je rovněž nezbytné zmínit Evropská seskupení pro územní spolupráci (ESUS). Tato seskupení představují novinku v možnostech realizace přeshraniční spolupráce v době, kdy kohezní politika i obecně

regionální spolupráce zaznamenává řadu změn. Prostřednictvím ESUS je regionálním a místním orgánům nabízena možnost vytvářet přeshraniční seskupení s právní subjektivitou (MMR 2015).

3.2.4 Přeshraniční spolupráce v Česku

Co se týče iniciativ přeshraniční spolupráce v Česku, je důležité zdůraznit, že institucionalizovaná forma přeshraniční spolupráce zde probíhá prostřednictvím 13 euroregionů. Začala se zde formovat od počátku 90. let 20. století následně po pádu Železné opony, po řadě politických proměn a po otevření hranic. Přeshraniční spolupráce Česka je na úrovni státní správy koordinována mezivládními pracovními skupinami a komisí pro přeshraniční spolupráci (Česko-saská a Česko-bavorská mezivládní pracovní skupina a Česko-polská a Česko-slovenská mezivládní komise pro přeshraniční spolupráci) (MZV 2015). Členy těchto komisí tvoří např. zástupci státní správy, euroregionů či krajů Česka i partnerských zemí. Schází se jednou za 12-18 měsíců střídavě v ČR nebo v některé z partnerských zemí.

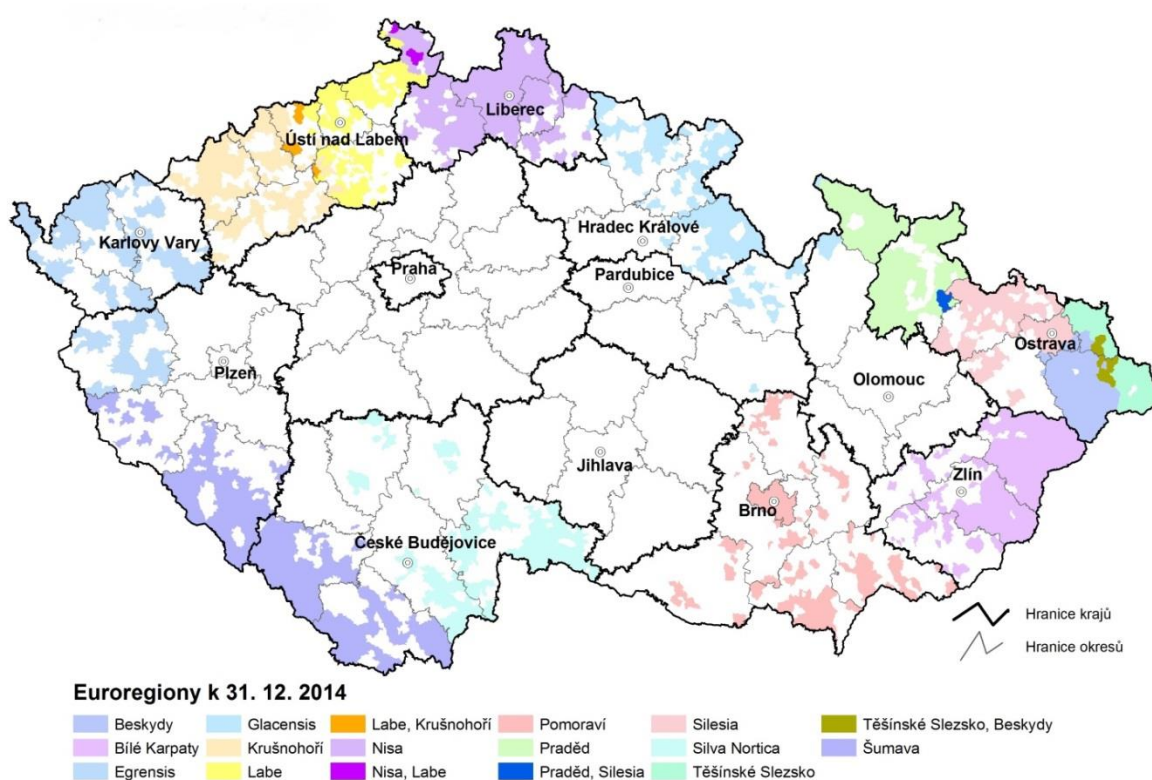
3.2.4.1 Euroregiony v Česku

Jak už bylo výše uvedeno, euroregiony v Česku začaly vznikat od počátku 90. let, kdy k rozvoji přeshraniční spolupráce přispěla řada politických změn v roce 1989, včetně uvolnění státních hranic. V současnosti funguje přeshraniční spolupráce v České republice se sousedními státy v podobě 13 euroregionů, které jsou situovány podél celé hranice státu (Mapa 1).

Cílem vytvoření euroregionů byla zejména spolupráce v oblasti územního plánování, zlepšování infrastruktury přesahující hranice, zvyšování životní úrovně obyvatel. Dále byla záměrem spolupráce při likvidaci požárů a přírodních katastrof, zlepšování životního prostředí, turistiky, kultury a zvyšování kvality mezilidských vztahů (ČSÚ 2005).

První euroregion na území České republiky byl založen v roce 1991 při společné hranici s Polskem a Německem, nesoucí název Nisa (Tab. 3). Dále v následujícím roce 1992 vznikly dva nové euroregiony Labe a Krušnohoří. Oba tyto euroregiony jsou situovány opět podél hranice s Německem, a to konkrétně se spolkovou zemí Sasko.

Mapa 1: Euroregiony v Česku

Zdroj: ČSÚ 2015

V roce 1993 byl založen Euroregion Egrensis podél hranice s Německem (Bavorsko a Sasko) a Euroregion Šumava podél hranice s Německem (Bavorsko) a Rakouskem. Postupně od roku 1996 přibývaly další euroregiony až do roku 2002, kdy byl založen nejnovější a zároveň poslední Euroregion Silva Nortica při hranici s Rakouskem.

Přeshraniční iniciativy byly vytvářeny zejména se sousedním Německem, od poloviny 90. let s Polskem a později se Slovenskem a Rakouskem (Tab. 3).

Největším euroregionem celou svou vymezenou plochou je Euroregion Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel s rozlohou cca 3 678,1 km² (ERN, 2013) (Tab. 3). Naopak nejmenším euroregionem z hlediska rozlohy je Těšínské Slezsko s výměrou 763,2 km². Nejvíce obyvatel žije v Euroregionu Pomoraví, kde bylo v roce 2007 zjištěno v členských obcích 672 019 obyvatel (ERN, 2013). Vysoký počet obyvatel je v Euroregionu Pomoraví ovlivněn především městem Brno, které je členskou obcí euroregionu. Z hlediska počtu obyvatel je naopak nejméně významný euroregion Praděd. Tento fakt by se v tomto případě dal přisoudit i nízké hustotě zalidnění oblasti, jež se pohybuje kolem 75 obyv./km².

Tab. 3: Euroregiony v Česku 1

Euroregion	Vznik	Sousední stát	Rozloha v km ² k 31. 12. 2007
Nisa/Nysa	1991	Německo (Sasko), Polsko	2 713,5
Labe/Elbe	1992	Německo (Sasko)	1 558,1
Krušnohoří/Erzgebirge	1992	Německo (Sasko)	1 531,9
Egrensis	1993	Německo (Bavorsko, Sasko)	1 836,3
Šumava-Bayerischer Wald-Mühlviertel	1993	Německo (Bavorsko), Rakousko	3 678,1
Glacensis	1996	Polsko	1 745,4
Praděd/Pradziad	1997	Polsko	1 895,2
Silesia	1998	Polsko	1 074,3
Těšínské Slezsko/Śląsk Cieszyński	1998	Polsko	763,2
Pomoraví	1999	Slovensko, Rakousko	1 692,9
Beskydy/Beskidy	2000	Polsko, Slovensko	948,5
Bílé Karpaty/Biele Karpaty	2000	Slovensko	2 236,0
Silva Nortica	2002	Rakousko	1 642,8

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat z ČSÚ 2013.

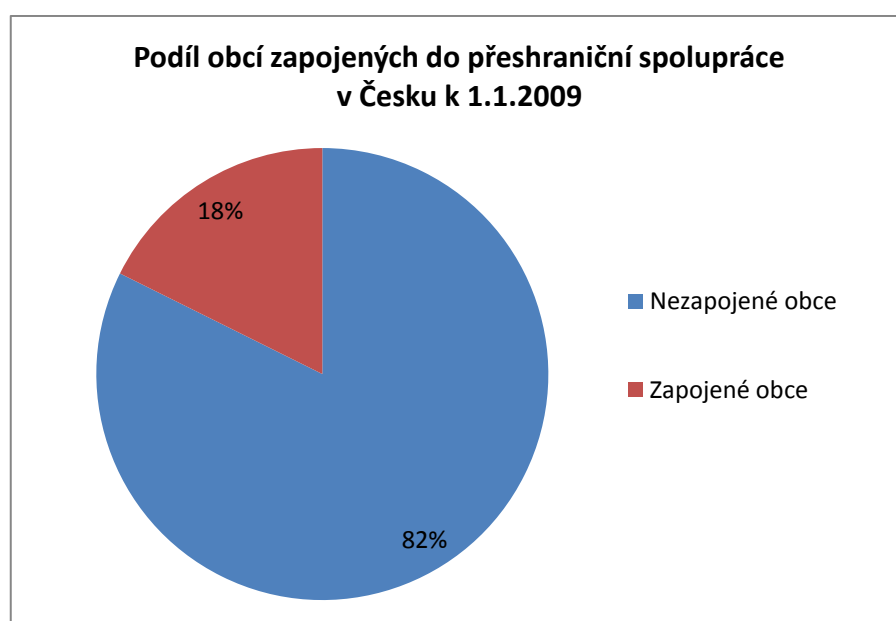
Co se týče členských obcí zapojených do přeshraniční spolupráce ze strany Česka, tak nejvíce těchto obcí bylo zjištěno k roku 2009 v Euroregionu Bílé Karpaty, a to konkrétně 162 obcí (ERN, 2013) (Tab. 4). Naopak nejméně členských obcí bylo zaznamenáno v Euroregionu Silva Nortica (40). Graf 1 znázorňuje celkový podíl zapojených obcí do přeshraniční spolupráce na celkovém počtu obcí Česka. Z grafu je patrné, že tento podíl činí 18% a z hlediska absolutních hodnot se jedná o 1099 obcí. Je nezbytné zdůraznit, že členství v rámci euroregionů je velmi proměnlivé, a proto se každým rokem počet obcí zapojených do přeshraniční spolupráce neustále mění.

Tab. 4: Euroregiony v Česku 2

Euroregion	Kraje (počet obcí)	Počet okresů	Počet členských obcí k 1. 1. 2009	Počet obyvatel k 31. 12. 2007
Nisa/Nysa	Ústecký, Liberecký, Středočeský	6	141	448 105
Labe/Elbe	Ústecký	4	92	374 554
Krušnohoří/Erzgebirge	Ústecký	5	78	298 568
Egrensia	Karlovarský, Plzeňský	5	53	234 582
Šumava-Bayerischer Wald-Mühlviertel	Plzeňský, Jihočeský	4	128	182 466
Glacensis	Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Olomoucký	9	96	276 409
Praděd/Pradziad	Olomoucký, Moravskoslezský	2	73	131 583
Silesia	Moravskoslezský	3	57	222 992
Těšínské Slezsko/Sląsk Cieszyński	Moravskoslezský	2	41	351 277
Pomoraví	Jihomoravský	7	77	672 019
Beskydy/Beskidy	Moravskoslezský	3	61	164 467
Bílé Karpaty/Biele Karpaty	Zlínský, Jihomoravský	5	162	354 738
Silva Nortica	Jihočeský	4	40	261 164

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat z ČSÚ 2013

Graf 1: Podíl zapojených obcí do přeshraniční spolupráce v Česku k 1.1.2009

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat z ČSÚ 2013

3.3 Nástroje přeshraniční spolupráce

Nejvýznamnějším nástrojem přeshraniční spolupráce a rozvoje pohraničních oblastí je Politika hospodářské a sociální soudržnosti (PHSS) neboli Regionální politika EU. Politika soudržnosti je obecně považována za hlavní investiční politiku Evropské unie (Evropská komise 2014). Cílem je zejména podpora vytváření nových pracovních příležitostí, zvýšení konkurenceschopnosti firem, hospodářský růst, udržitelný rozvoj a zlepšování kvality života obyvatel. Převážná část prostředků poskytnutých PHSS směřuje na podporu méně rozvinutých evropských zemí a regionů. Tyto prostředky pomáhají snížit ekonomické a sociální nerovnosti přetrvávající v Evropské unii.

V první řadě je důležité zmínit několik období v rámci vývoje politiky soudržnosti. Počátek regionální politiky se datuje do období roku 1957, kdy se v tzv. Římských smlouvách objevila první zmínka o rozdílech mezi regiony. V roce 1975 byl vytvořen Evropský fond pro regionální rozvoj (Evropská komise 2014). Dalším významným krokem pro politiku soudržnosti byl rok 1993, kdy tzv. Maastrichtská smlouva vytvořila základ pro vznik Fondu soudržnosti, výboru regionů a realizaci principu subsidiarity. V roce 2000 přispěla tzv. Lisabonská strategie k začlenění růstu, zaměstnanosti a inovací do priorit EU (Evropská komise 2014). V programovém období rozvoje 2007-2013 byly strategické cíle politiky soudržnosti zaměřeny především na environmentální infrastrukturu, inovace a výzkum. Konkrétně v rámci přeshraniční spolupráce je nezbytné zmínit, již v předešlých kapitolách uvedenou, tzv. Madridskou úmluvu neboli Evropskou rámcovou úmluvu o přeshraniční spolupráci z roku 1980 (MZV 2015).

Regionální politika EU je v současné době založena na principu programování, prostřednictvím něhož dochází ke zpracování víceletých rozvojových programů. Fondy Evropské unie, jakožto výchozí zdroje financování, nepodporují konkrétní rozvojové akce, ale celkové strategické programy, jež mají vlastní rozpočet, priority a opatření (viz. dále). V současnosti probíhá programové období PHSS od roku 2014 do roku 2020. Do roku 2020 se snaží PHSS splnit 5 základních cílů a 11 tematických cílů, které se týkají oblasti zaměstnanosti, inovací, vzdělávání, sociálního začleňování a klimatu/energie (Evropská komise 2014). Tyto cíle strategického programu

na nadnárodní úrovni jsou pro všechny členské státy závazné (Beranová 2004). Avšak nezbytné je zde zmínit, že každý členský stát si v těchto uvedených oblastech stanovuje vlastní cíle na národní úrovni dle vlastních oblastí s potřebou pomoci. Jinak řečeno: každý členský stát si realizuje vlastní regionální politiku. Pro každou zemi tak existuje tzv. Národní program, který je rozpracován dále do Regionálního rozvojového plánu na národní nebo regionální úrovni (Beranová 2004). Programové cíle jsou podporovány v první řadě prostřednictvím tzv. strukturálních fondů, Evropské investiční banky a dalších zdrojů (Beranová 2004). Z hlediska strukturálních fondů, jako hlavního zdroje financování, se jedná o:

- Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR, ERDF),
- Evropský sociální fond (ESF),
- Fond soudržnosti (FS).

Právní předpisy České republiky, jež se týkají realizace regionální politiky, musí být v souladu s ustanoveními Evropské dohody (nabývá platnosti od října 1993) a Nařízeními Rady. K Madridské úmluvě Česko přistoupilo dne 22.6.1998 (MZV 2015). Základním právním předpisem v Česku je zákon o podpoře regionálního rozvoje č. 248/2000 z 29.7.2000 (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, s. 76).

Dle Ministerstva pro místní rozvoj mezi výchozí cíle regionální politiky v Česku patří rozvoj regionů zaměřený na jejich soudržnost a zvyšování konkurenceschopnosti, kdy má každý region příležitosti ke svému vyváženému rozvoji odpovídajícímu jeho potenciálu a specifickým stránkám. Základním nástrojem regionální politiky je v dnešní době Strategie regionálního rozvoje České republiky pro období 2014-2020 (MMR 2013). Odpovídá za ni ze zákona Ministerstvo pro místní rozvoj a zahrnuje programy, jež se zaměřují na regionální rozvoj a jsou financované buď z národních zdrojů či spolufinancované ze zmíněných finančních zdrojů Evropské unie.

3.3.1 Fondy a iniciativy EU na podporu přeshraniční spolupráce

Hlavním nástrojem realizace regionální politiky hospodářské a sociální soudržnosti jsou strukturální fondy, díky kterým se rozdělují finanční prostředky určené k naplnění

hlavních cílů regionální politiky. Strukturální fondy přispívají ke snižování regionálních rozdílů a ke zlepšení životního prostředí. Různou měrou se podílejí na budování infrastruktury, podpoře výrobního a podnikatelského prostředí a investování do lidských zdrojů (Beranová 2004).

Na prvním místě je nutno uvést Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR, ERDF), jenž funguje od roku 1975 (MMR 2015). Je zaměřen na podporu hospodářské a sociální soudržnosti snižováním regionálních disparit a podílení se na obnově a rozvoji regionů (Lukáš 2000, s. 48). Prostřednictvím ERDF jsou podporovány především investiční projekty zaměřené zejména na výstavbu infrastruktury, odstraňování ekologických zátěží, podporu inovačního potenciálu podnikatelů, rekonstrukci kulturních památek a další (MMR 2015). Evropský fond pro regionální rozvoj je hlavním zdrojem financí veškerých strategických programových koncepcí na nadnárodní i národní úrovni.

Dalším strukturálním fondem je Evropský sociální fond (ESF), založen v roce 1958. Zaměřuje se hlavně na rozvoj lidských zdrojů, rozvoj hospodářské a sociální soudržnosti a snaží se o řešení problémů spojených s nezaměstnaností (Lukáš 2000, s. 48). Dalším fondem regionální politiky hospodářské a sociální soudržnosti je Fond soudržnosti (FS). Tento fond je určen především k podpoře chudších států. Podobně jako u ERDF jsou z něj podporovány infrastrukturní projekty, ale pouze se zaměřením na dopravní infrastrukturu většího rozsahu (např. transevropské sítě), dále podporuje i ochranu životního prostředí (MMR 2015). Mezi další strukturální investiční fondy patří i Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD) a Evropský námořní a rybářský fond (EMFF).

Pro podporu přeshraniční spolupráce byla realizována již od 90. let 20. století řada programů. Nejprve se jednalo o předvstupní program Phare (Poland and Hu. stoletíngary Aid for Reconstruction od Economics). Byl vytvořen v prosinci roku 1989 jako nástroj pomoci postkomunistickým zemím po pádu socialistického bloku (Lukáš 2000, s. 64). Až do roku 1999 byl program Phare nejzásadnější formou finanční a technické podpory Evropské unie zemím střední a východní Evropy a zároveň i hlavním nástrojem v jejich snaze o vstup do EU. Ze začátku byl program určen pouze pro Polsko a Maďarsko, ale do roku 1996 bylo součástí Phare již 13 zemí včetně České

republiky i Slovenska (Lukáš 2000, s. 64). V rámci Phare byly podporovány tři formy programů:

- národní programy,
- programy přeshraniční spolupráce (CBC),
- mezinárodní programy.

Ohledně specifické problematiky rozvoje příhraničních regionů, která je zásadní v rámci předkládané studie, byl v rámci Phare výchozí Program přeshraniční spolupráce (Phare CBC). Byl vytvořen v roce 1994 s cílem podpořit aktivity dvoustranné přeshraniční spolupráce v regionech zemí střední a východní Evropy se sousedícími zeměmi EU (MMR 2009). Zároveň Phare CBC představovalo předstupní program, který připravoval kandidátské země do EU na účast v iniciativě Společenství INTERREG III (MMR 2015). Projekty v rámci Phare CBC měly většinou investiční charakter a orientovaly se zejména na rozvoj turistického ruchu, zlepšení životního prostředí, zvyšování dostupnosti a funkčnosti dopravní infrastruktury a rozvoj lidských zdrojů. Umožňovaly rovněž realizaci neinvestičních projektů z oblasti kultury a školství (MFCR 2007). Z hlediska financování programu Phare byl celkový rozpočet součástí celkového rozpočtu Společenství, kdy jednotlivé finanční přiděly regionům stanovovala Evropská komise. Konkrétní projekty byly vždy spolufinancovány z dalších zdrojů, jako např. Evropská investiční banka, Světová banka (WB) či Evropská banka pro obnovu a rozvoj (EBRD) (Lukáš 2000, s. 73).

V případě Česka byly projekty programu Phare realizované v letech 1998 – 2006. Pomohly Česku s přípravou na plnění podmínek souvisejících se vstupem Česka do Evropské unie (MFCR 2007) a také s přípravou na zapojení Česka do iniciativy INTERREG III. Po úspěšném čerpání programových finančních prostředků bylo Phare v České republice v roce 2006 ukončeno (MFCR 2007).

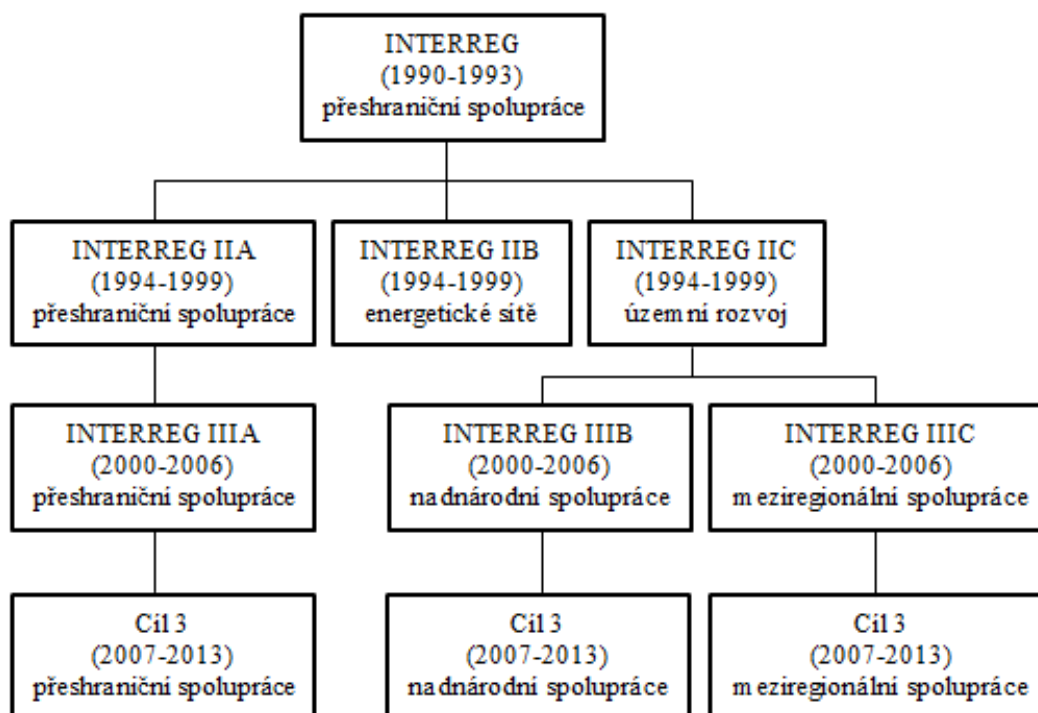
V roce 1971 byla založena Asociace evropských příhraničních regionů AEER (The Association of European Border Regions) jako podpůrná organizace pro příhraniční regiony a přeshraniční závěry a návody (Euroregion 2015). Asociace byla založena pod vedením prvního evropského euroregionu Euroregion (Perkmann 2002). Cílem asociace je např. vzájemná výměna zkušeností mezi regiony, technická podpora

a poradenství pro příhraniční regiony a zdůraznění hodnoty přeshraniční spolupráce a její podpora. Sdružení je k dispozici všem příhraničním regionům a zahrnuje 90 členů, kteří reprezentují asi 200 evropských příhraničních regionů (Euregio 2015).

V rámci přeshraniční spolupráce je nejdůležitějším programem tzv. iniciativa Společenství INTEEREG. Jedná se o podporu Evropské unie v územní spolupráci členských států, která funguje již od roku 1990 (CRR 2009). Tato iniciativa byla zahájena Evropskou komisí v rámci své evropské regionální politiky (Perkmann 2002). Byla vytvořena jako nástroj pro překonávání nevýhod vycházejících z příhraniční pozice daných regionů všech členských států EU. V začátcích svého fungování se iniciativa INTERREG velmi osvědčila a od roku 1994 byla rozšířena a rozdělena na tři části (A,B,C), které se lišily v zaměření (Obr. 1). Od roku 2000 došlo k dalším úpravám. Iniciativa INTERREG III A byla zaměřena na problematiku přeshraniční spolupráce, INTERREG III B se věnovala nadnárodní spolupráci a INTERREG III C podporovala mezinárodní spolupráci (MMR 2015) (Obr. 1). Od roku 2007 je iniciativa nazývána Cíl 3 – Evropská územní spolupráce (Obr. 1).

Finanční podpora INTERREG (Cíl 3) je čerpána zejména z výše zmíněného Evropského fondu pro regionální rozvoj. Nezbytné je zmínit, že pro předkládanou práci byly analyzovány projekty financované nejprve ze Společného fondu malých projektů (1998-2003), dále z Fondu malých projektů (2004-2006) a později z tzv. Dispozičního fondu (2007-2013). Dispoziční fond je součástí iniciativy Cíl 3 – Evropská územní spolupráce. Hlavním záměrem fondu je přímá podpora rozvoje přeshraniční spolupráce. Je zaměřen zejména na měkké projekty, mezi něž patří např. projekty rozvíjející sociální či lidský kapitál. Správu Dispozičního fondu provádějí jednotlivé euroregiony. Důležité je zmínit, že Dispoziční fond se používá od programového období 2007-2013. Do roku 2007 byl využíván tzv. Fond malých projektů, který představoval obdobnou formu dnešního Dispozičního fondu. Byl zřízen pro podporu malých lokálních projektů (Lukáš 2000, s. 73). Stejně jako Dispoziční fond byl Fond malých projektů realizován v rámci iniciativy INTERREG III A a navazoval na Společný fond malých projektů programu přeshraniční spolupráce Phare CBC (MMR 2015).

Obr. 1: Schéma vývoje iniciativy INTERREG od roku 1990 do roku 2013

Zdroj: Vlastní zpracování dle CRR 2009

4 EUROREGION ŠUMAVA/ BAYERISCHER WALD – UNTERER INN/ MÜHLVIERTEL

Následující kapitola se zabývá charakteristikou Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel jako celku, jeho vymezením a členstvím. Součástí kapitoly je i nástin přeshraniční spolupráce s Německem a s Rakouskem. Kapitola se zabývá celým vymezeným Euroregionem Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel, avšak dále se bude předkládaná práce zabývat podrobněji pouze českou částí, a to Euroregionem Šumava. Důležité je poznamenat, že se v následující kapitole často hovoří o Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel, čímž se myslí celkové vymezené území euroregionu. Pokud je uveden samostatně jen „Euroregion Šumava“, tak se v daném kontextu jedná pouze o českou část euroregionu.

4.1 Vznik a charakteristika Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel

Dnešní česko-bavorská a česko-rakouská hranice se více méně vyvinula již ze společné středověké hranice, která po celou historii představovala oblast ekonomických i sociálních konfliktů (Haack 2010). Území Šumavy bylo v druhé polovině 20. století násilně vysídleno a dosud nebylo dosaženo původního počtu obyvatel. Po druhé světové válce došlo k zániku mnoha původních vesnic a osad. Jednalo se např. o obec Dolní a Horní Ždánidla, Zelenohorská Huť, Vysoké Lávky, Skelná, Hůrka, Slunečná, o osadu Zhůří, Velký Bor a další na české straně. Na bavorské pak zanikly obce Formberg, Gruberg, Höhal, Seeberg, Tremeln, Gsenget a další (Památník zmizelých obcí a osad v okolí Prášil v polovině 20. století 2015).

Po pádu železné opony, která jako bariéra rozdělovala Evropu a probíhala podél západní a jihozápadní hranice tehdejšího Československa, začaly poměrně brzy vznikat úvahy o společném sdružení a partnerství v oblasti českého pohraničí. Myšlenky ohledně součinnosti mezi západními i jižními Čechami, Bavorskem a Horním Rakouskem započaly ke konci 80. let 20. století a byly podmíněny nejen mírovými

snahami, ale také společnými problémy. Mezi ty náležela jednak periferní poloha a s tím spojené charakteristiky hospodářsky i sociálně slabších regionů, ale zároveň i podobné specifické přírodní podmínky Šumavy, Bavorského lesa a rakouského Mühlviertel. Zanedlouho vznikla spolupráce v podobě trilaterálního zájmového sdružení měst a obcí zahrnující část jihozápadních Čech, část Horního Rakouska a Dolního Bavorska (RIS 2014), jež nese oficiální název Euroregion Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel.

Jak už bylo zmíněno, vymezená oblast regionu zahrnuje dřívější prostory protnuté železnou oponou až do roku 1989. Základní myšlenkou pro vznik místní spolupráce bylo znovuoživení stovky let starých kulturních styků. Ještě před oficiálním vznikem organizace bylo uskutečněno několik iniciačních zasedání, a to v Železné Rudě v roce 1991 a v Srní v roce 1992. Nakonec pro zrealizování idey součinnosti bylo oficiálně 20. 9. 1993 založeno na dobu neurčitou trilaterální zájmové sdružení Euroregion Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel v Českém Krumlově (Euregio 2015). Vzorem pro vznik přeshraniční organizace bylo nejstarší, takto účelově orientované sdružení Euregio, které vzniklo již v roce 1958 na hranicích Nizozemska a Německa. To, že je model evropské přeshraniční spolupráce Euregio vzorem Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel, je patrné i z oficiálního loga euroregionu (Obr. 2.).

Obr. 2: Oficiální logo Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel

Zdroj: Euregio 2015

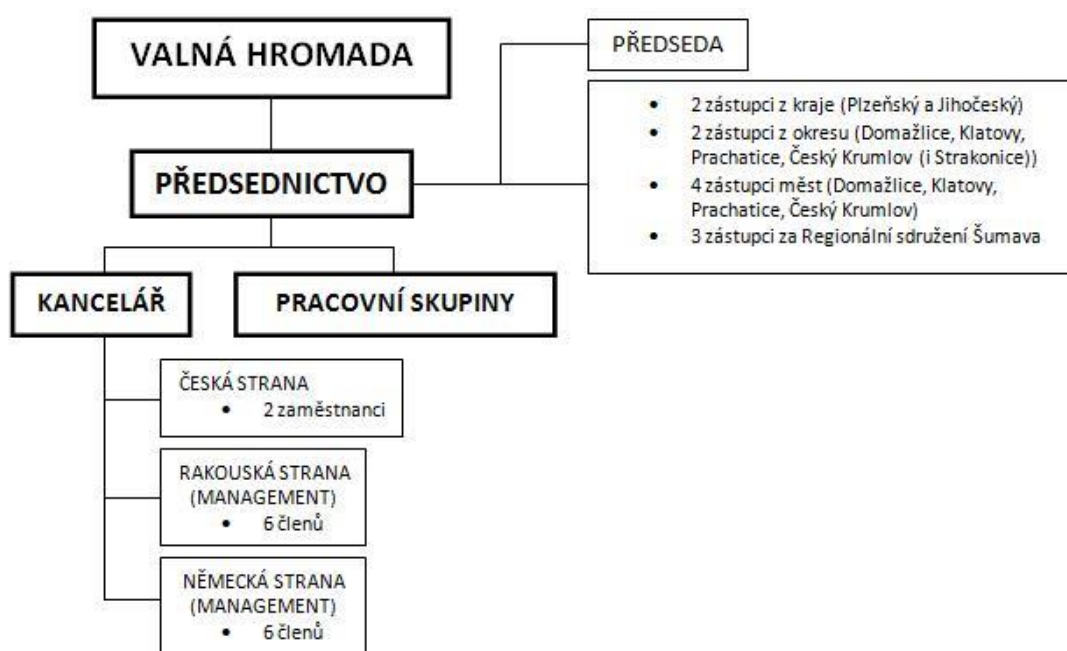
Součástí přeshraniční struktury Euroregionu Šumava jsou zahraniční partneři Euregio Bayerischer Wald - Unterer Inn v Bavorsku a Regional Management Mühlviertel v Horním Rakousku. Důležité je zdůraznit, že euroregion jako formální nástroj mezinárodní spolupráce mezi českým, rakouským a německým pohraničím má snahu na zlepšení a udržení životních podmínek, na rozvoj sociálních a hospodářských struktur, výstavbu kvalitní infrastruktury a na zařazení regionu do aktivit Evropské unie (RIS 2014). Hlavním účelem přeshraniční struktury a sdružení partnerů Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel je podle Českého statistického úřadu zkvalitnění a koordinace přeshraniční spolupráce, reprezentace regionu, výměna informací, správa Dispozičního fondu Programu přeshraniční spolupráce a účast na tvorbě strategií rozvoje a programů EU (ČSÚ 2014). Mezi cíle sdružení, vycházející z oficiálních stanov Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel, patří posílení vzájemné spolupráce mezi regiony, koordinace výstavby infrastruktury přesahující hranice regionů, spolupráce s významnými institucemi za účelem prosazování názorů a zájmů obcí v daném regionu, vytváření podmínek pro ekonomické zajištění jednotlivých dílčích projektů a zaručení účelných, efektivních a cílených využití finančních prostředků či posílení samosprávné funkce daného území (Dokoupil, Matušková, Preis a kol. 2012, s. 57).

Nejvyšším orgánem trilaterálního sdružení Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel je valná hromada, jež se schází jednou za rok (Obr. 3). Každá ze tří částí euroregionu má svou vlastní valnou hromadu v čele s předsedou. Ten je spolu s devatenáctičlenným předsednictvem volen jednou za čtyři roky, většinou společně s volbami do zastupitelstev. V současné době je předsedou české strany euroregionu Ing. František Vlček. Součástí uváděného předsednictva je vždy hejtman Jihočeského a Plzeňského kraje, dva zástupci z Klatov, Prachatic, Českého Krumlova a Domažlic, zástupci menších obcí Strakonicka a tři zvolení zástupci Regionálního sdružení Šumava (Euregio 2015). Předsednictva všech tří zúčastněných stran se schází přibližně jednou za dva roky. Důležité je v této souvislosti zmínit Regionální rozvojovou agenturu Šumava ve Stachách, která funguje od roku 1996 a pro českou stranu zajišťuje přeshraniční projekty, management Dispozičního fondu a další administrativní činnosti (RRAS 2015). Součástí organizační struktury euroregionu jsou

také projektové skupiny a kancelář s administrativními pracovníky, v jejímž čele stojí tzv. jednatel. V kanceláři české strany působí dva zaměstnanci, na německé a rakouské části ji tvoří šestičlenný tzv. management (Dokoupil, Matušková, Preis a kol. 2012, s. 58). Rakouská a německá kancelář kromě administrativních aktivit rovněž podává a zpracovává projekty, čímž se od české kanceláře liší.

Důležité je poznamenat, že Euroregion Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel vznikl směrem zdola neboli „bottom up“, na základě iniciativy ze strany starostů.

Obr. 3: Grafické znázornění organizační struktury Euroregionu Šumava/ Bayerischer – Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat z Euregio 2015

4.2 Vymezení Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel

Jak už bylo výše uvedeno, Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel (dále v kap. 4.2 jen „euroregion“) tvoří přeshraniční strukturu podél hranice na jihozápadě Česka se Spolkovou republikou Německo a Rakousko (Mapa 2). Z administrativního hlediska by se dal euroregion vymezit následujícím způsobem. Na německé straně do euroregionu spadá Svobodný stát Bavorsko s vládními obvody Niederbayern a Oberpfalz. Zde je do euroregionu zahrnuto šest zemských okresů (dle administrativní klasifikační úrovně NUTS 3), a to Cham, Pasov, Regen, Freyung-Grafenau, Deggendorf a Rottal-Inn. Na rakouské straně zasahuje euroregion do spolkové země Horní Rakousko a zaujímá okresy (dle administrativní klasifikační úrovně NUTS 4) Uhrfaher-Umgebung, Rohrbach, Freistadt a Perg, jež náleží části Horního Rakouska označované jako tzv. Mühlviertel (jedna ze čtyř významných historických částí Horního Rakouska). Předkládaná práce se bude zabývat především českou částí Euroregionu Šumava, do které náleží Plzeňský kraj a Jihočeský kraj s okresy Domažlice, Prachatice, Klatovy a Český Krumlov, odpovídající opět klasifikační úrovni NUTS 4 (Mapa 3). Konkrétní členy euroregionu tvoří pak některé obce spadající do uvedených administrativních jednotek. Vhodné je zde dodat, že dříve byl součástí euroregionu na české straně i nepohraniční okres Strakonice, avšak od roku 2014 je členem euroregionu ze zmíněného okresu pouze jediná obec - Chelčice. Euroregion Šumava nemá jedno stálé sídlo pro všechny zúčastněné strany. Sídlo české strany se nachází v obci Běšiny na Klatovsku.

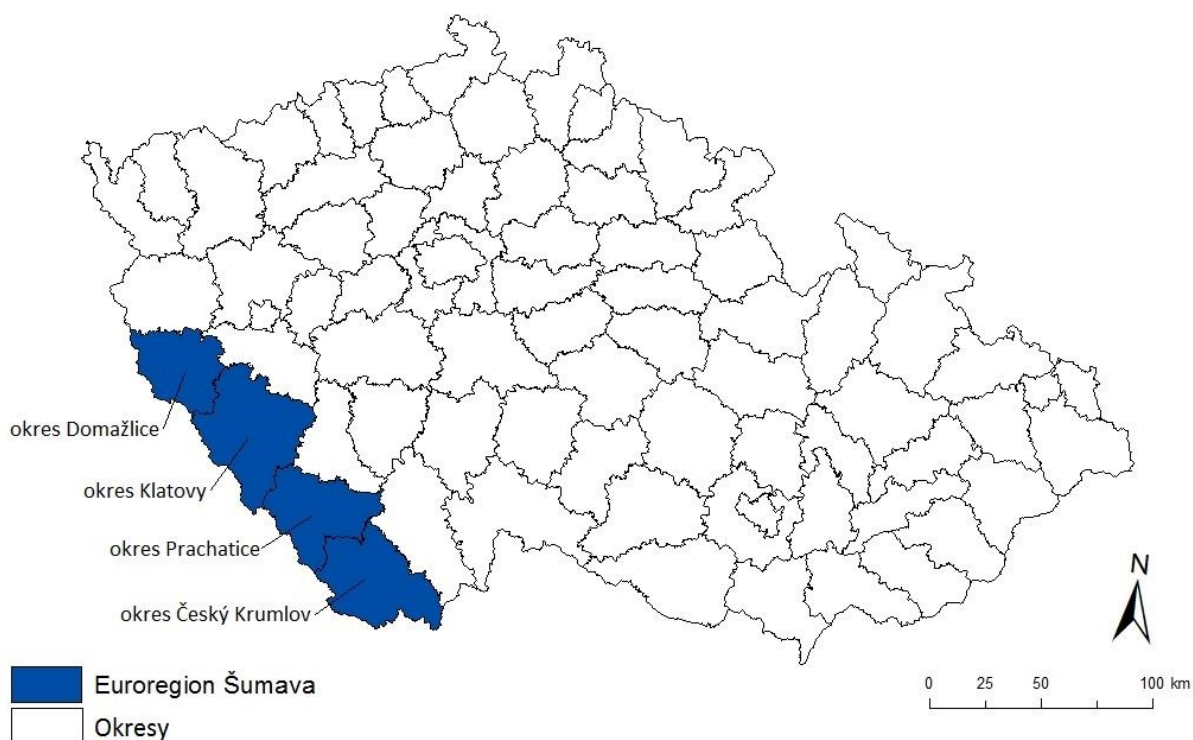
Na západě sousedí Euroregion Šumava s Euroregionem Egrensis. Je tvořen především okresy Karlovarského kraje, jež v Německu spolupracují s příhraniční spolkovou zemí Sasko. Na jihu je pak sousedícím euroregionem tzv. Silva Nortica, jež náleží do Jihočeského kraje a spolupracuje s Horním Rakouskem.

Mapa 2: Vymezení Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel

Zdroj: ČSÚ 2012

Mapa 3: Vymezení české části Euroregionu Šumava z pohledu Česka

Zdroj: Vlastní zpracování

Z hlediska fyzicko-geografického pohledu na vymezení Euroregionu Šumava je nezbytné zmínit, že jeho polohu představují především horské oblasti. Na české straně se jedná o pohoří a NP Šumava. Na německé straně pak navazuje NP Bavorský les (Nationalpark Bayerischer Wald) a v rakouské části Böhmerwald. Z geomorfologického hlediska je Šumava součástí České vysočiny, která byla vytvořena hercynským vrásněním v prvohorách. Nejvyšším bodem pohoří je Velký Javor (1456 m.n.m.). Euroregion svou rozlohou 3 678,1 km² (Euregio 2015), tvoří největší instituci přeshraniční spolupráce na území České republiky. NP Šumava a Bavorský les tvoří dohromady největší oblast ochrany přírody ve střední Evropě (Haack 2010). Limity ochrany přírody ale představují určitá omezení pro potenciální rozvoj místních obyvatel jak v oblastech výstavby, tak i podnikání (Dokoupil, Matušková, Preis a kol. 2012, s. 72).

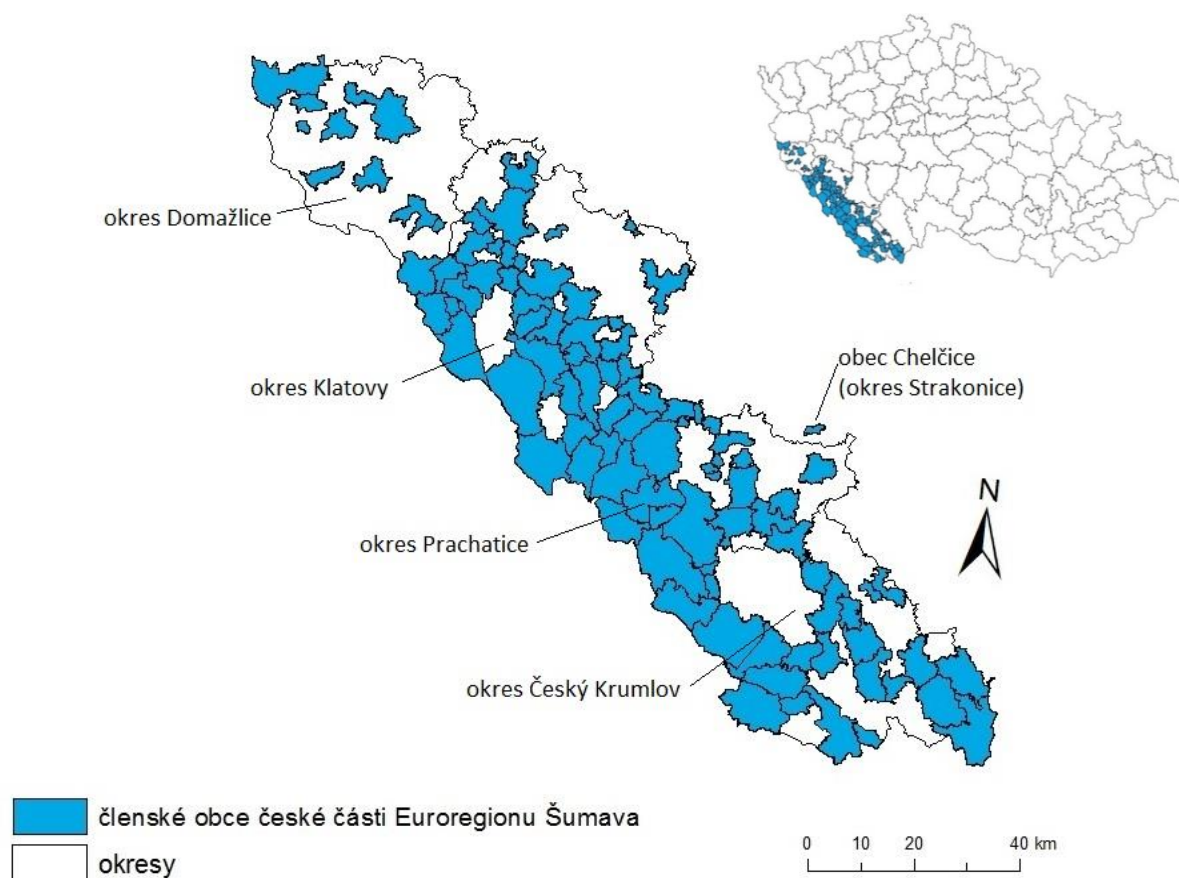
4.2.1 Členství v Euroregionu Šumava

Členský základ každého euroregionu je tvořen členskými obcemi, které se nachází v dané lokalitě. Většina euroregionů tvoří zájmové území právnických osob, jejichž stanovy často umožňují členství dalším subjektům, pokud jsou z daného euroregionu a ztotožňují se s cíli zájmového sdružení (Branda 2009).

Protože je předkládaná práce věnována především historickému vývoji české části Euroregionu Šumava, tak z hlediska členství byla české části euroregionu věnována celá následující kapitola. Členství ze strany partnerských států je uvedeno dále v kapitole zaměřené na přeshraniční spolupráci s Německem a s Rakouskem.

Euroregion Šumava má na české straně k 31.12.2014 96 členů, z nichž činí 92 počet obcí a 4 organizace (Příloha 1). Od roku 2009, kdy Euroregion Šumava tvořilo 128 členů (Tab. 4), se počet razantně snížil. Avšak je důležité zmínit, že členství v euroregionech je velmi variabilní a každým rokem se počet členů mění. Celkový seznam českých členských obcí Euroregionu Šumava je ke zhlédnutí v Příloze 1. Konkrétní rozložení členských obcí vymezené části Euroregionu Šumava je patrné z Mapy 4. Je zde viditelné, že nejvíce členských obcí k roku 2014, se koncentruje v okrese Klatovy, Prachatice a Český Krumlov, což by mohlo být považováno za relativně rovnoměrné rozložení (Mapa 4). To následně dokazuje i Příloha 1, z níž je rovněž viditelné, že nejvíce členských obcí (33) Euroregionu Šumava na české straně náleží do okresu Klatovy. Naopak nejméně jich bylo zjištěno v rámci okresu Domažlice (9). Mezi členské obce patří i obec Chelčice, která se nachází v okrese Strakonice. Jak již bylo řečeno, členy jsou nejen obce, ale i 4 organizace, a to konkrétně Okresní hospodářská komora (OHK) Klatovy, Správa NP a CHKO Šumava, Římskokatolická farnost Žihobce a OHK Prachatice (Euregio 2015).

Mapa 4: Členské obce české části Euroregionu Šumava k 31.12.2014

Zdroj: Vlastní zpracování

V souvislosti s členstvím v euroregionech je nezbytné zmínit stanovy, z nichž potencionální členství vychází. V rámci Euroregionu Šumava byla pro členství ve sdružení stanovena následující východiska:

- Členem sdružení mohou být právnické osoby, které se ztotožňují s cílem sdružení a plní další podmínky pro členství upravené stanovami.
- Členy se na základě přihlášky mohou stát města, obce, jejich sdružení a další subjekty (právnické osoby) mající sídlo ve vymezeném území. Členem se zájemce stane po složení ročního příspěvku na účet sdružení za předpokladu připojení se ke statutu, jednacímu řádu a pravidlům finančního hospodaření

sdužení a po předložení písemného rozhodnutí nejvyššího orgánu právnické osoby o vstupu do sdužení. Přijetí nového člena schvaluje valná hromada sdužení na svém nejbližším zasedání. Fyzickým osobám významně přispívajícím k realizaci cílů sdužení může být přiznán statut čestného spolupracovníka sdužení. Čestným spolupracovníkem se může stát fyzická osoba na základě návrhu předsednictva a rozhodnutí valné hromady. Čestní spolupracovníci vystupují s hlasem poradním.

- Členství zaniká třemi možnými způsoby, a to zánikem právnické osoby, dobrovolným vystoupením ze sdužení či vyloučením. Vyloučení ze zájmového sdužení je možné jen z důvodu mimořádně závažného porušení povinností člena vážně ohrožujícího zájmy sdužení nebo pro neplnění povinností vůči sdužení. Statut čestného spolupracovníka zaniká buď smrtí fyzické osoby, nebo odejmutím statutu čestného spolupracovníka (Stanovy Euroregionu Šumava - Jihozápadní Čechy, 2007).

Pro členy existují rovněž určitá práva a povinnosti. Členové sdužení a čestní spolupracovníci mají právo zúčastnit se zasedání valné hromady. Členové mají rovněž právo volit a být voleni do orgánů sdužení. Dále za jednotlivé členy sdužení vystupuje v rámci sdužení statutární orgán právnické osoby nebo člen statutárního orgánu nebo osoba písemně pověřená zastupovat právnickou osobu. Členové a čestní spolupracovníci mají také právo využívat služeb poskytovaných sdužením či právo obracet se ke smírčí komisi sdužení. Členové a čestní spolupracovníci mají povinnost chránit zájmy sdužení, podporovat jeho činnost, dodržovat jeho stanovy a organizační řád a respektovat rozhodnutí jeho orgánů. V neposlední řadě jsou členové sdužení rovněž povinni podílet se na financování jeho činnosti formou členských příspěvků, a to ve výši určené předsednictvem a schválené valnou hromadou (Stanovy Euroregionu Šumava - Jihozápadní Čechy 2007).

Členství v rámci euroregionu s sebou nese řadu výhod. Euroregion Šumava poskytuje svým členům kvalitní informační servis o své činnosti, dále informace ohledně chystaných projektů (v současné době v rámci Cíl 3 pro období 2014-2020). V rámci euroregionu byla vytvořena tzv. Regionální rozvojové agentura Šumava, která poskytuje především technickou pomoc při podávání projektů a následné poradenství

v oblastech přípravy, průběhu a vyhodnocení projektů. Dále zprostředkovává pomoc na základě komisí Euroregionu Šumava v oblastech cestovního ruchu, hospodářského a regionálního rozvoje, školství, kultury, zemědělství, lesnictví a životního prostředí (Euregio 2015).

4.3 Přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald – Unterer Inn/ Mühlviertel

V úvodu je nezbytné zdůraznit, že v důsledku řady historických událostí na zkoumaném území neexistuje žádný přirozený sociálně-geografický celek (Zich 2002), a tak pro překonání socioekonomických rozdílů a geografických překážek byla uměle vytvořena během 90. let 20. století podél hranic určitá společenství vzájemné příhraniční kooperace neboli tzv. euroregiony. Přeshraniční společenství vznikala rovněž v souvislosti integračních procesů v Evropě, které jsou neustále posilovány současnou politickou situací a jsou důsledkem a zároveň i součástí globalizačních procesů (Zich 2002). V historii se v česko-bavorsko-rakouském pohraničí poměrně často střídala období charakteru bariéry s interaktivními tendencemi (Havlíček 2002).

V současné době se česká spolupráce s Německem a Rakouskem v rámci Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel, rozkládá podél, téměř 480 km dlouhé, společné hranice. Vzájemná spolupráce funguje na ploše o rozloze 30 000 km², v níž žije kolem 2 milionů obyvatel (Strategie přeshraniční spolupráce 2014-2020, 2014). Největší a zároveň nejlidnatější oblastí přeshraniční spolupráce v rámci Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel je Dolní Bavorsko. Činnost euroregionu je podporována z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) a probíhá na základě tzv. operačních programů, které jsou vždy rozděleny na konkrétní programová období a poskytují prostředky na podporu přeshraničního regionálního rozvoje. Od roku 2007 jsou tyto operační programy zahrnuty v rámci Cíle 3 – Evropská územní spolupráce (do roku 2007 se jednalo o INTERREG III A) (Euregio 2015). Zmíněný Cíl 3 napomáhá fungování přeshraniční spolupráce až do současného programovacího období 2014-2020.

Jak bylo v rámci vymezení Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel uvedeno, již od samého vzniku v roce 1993 jsou partnerskými státy euroregionu Rakousko (Horní Rakousko) a Německo (Bavorsko), v jejichž pohraničí byla vybudována prostřednictvím euroregionu síť zvyšující atraktivitu místních regionů. Celková územní spolupráce s rakouskou i německou částí v rámci euroregionu probíhá velmi úspěšně s velmi dlouholetým vzájemným fungováním (Vlček 2015). Dalo by se říct, že za posledních 20 let společné kooperace se již vytvořila řada pevných přeshraničních partnerských sítí a kontaktů, které do budoucna znamenají základ pro další kvalitní vzájemnou spolupráci.

V této souvislosti je vhodné také zmínit, že v oblasti zájmového území působí od 30.6.2012 nové trilaterální společenství vzájemné přeshraniční spolupráce v podobě Evropského regionu Dunaj-Vltava (ERDV). Jedná se o prohloubené partnerství mezi sedmi regiony: Horní Rakousko, dolnorakouský Mostviertel a Walddviertel, Dolní Bavorsko s Altöttingem, Horní Falc, Jihočeský kraj, Plzeňský kraj a Vysočina (Mapa 5). Cílem uvedeného společenství je rozvoj spolupráce pro dobro místního obyvatelstva, pro posílení konkurenceschopnosti regionu a pro realizaci evropské myšlenky (Evropský region Dunaj Vltava 2015).

Mapa 5: Evropský region Dunaj Vltava

Zdroj: Evropský region Dunaj Vltava 2015, upraveno

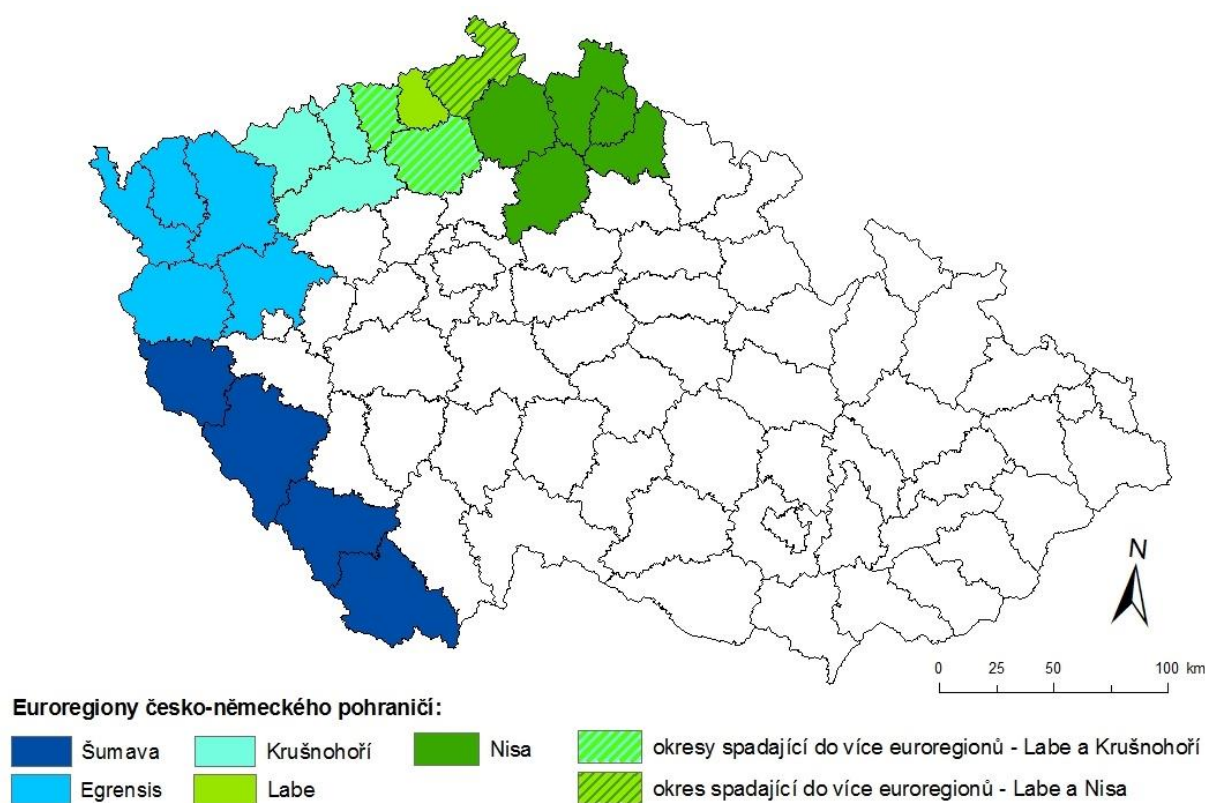
4.3.1 Česko-německá přeshraniční spolupráce

Spolupráce Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel mezi Českem a Bavorskem je mnohem intenzivnější než v oblasti česko-rakouské kooperace. „Bavorsko je hlavní partner. S Rakouskem není tam tolik vazeb a roli zde hraje i vzdálenost.“ (Příbáň 2015).

Česko-německá spolupráce zahrnuje v rámci střední Evropy poměrně rozsáhlé území, do něhož spadá cca 1000 km společné hranice (Zich 2002). Podél této hranice se rozkládají značně diferencované prostory, a to nejen z pohledu ekonomických a sociálních rozdílů, ale i z fyzicko-geografické povahy. Z hlediska hospodářských rozdílů stojí za zmínku uvést, že mezi Bavorskem a Českem je jeden z největších světových mzdových rozdílů (Moritz, Gröger 2006). Podél česko-německé hranice existuje 5 společenství vzájemné spolupráce, a to Euroregion Nisa (1991), Euroregion

Labe (1992), Euroregion Krušnohoří (1992), Euroregion Egrensis (1993) a Euroregion Šumava (1993) (Mapa 6).

Mapa 6: Euroregiony česko-německého pohraničí

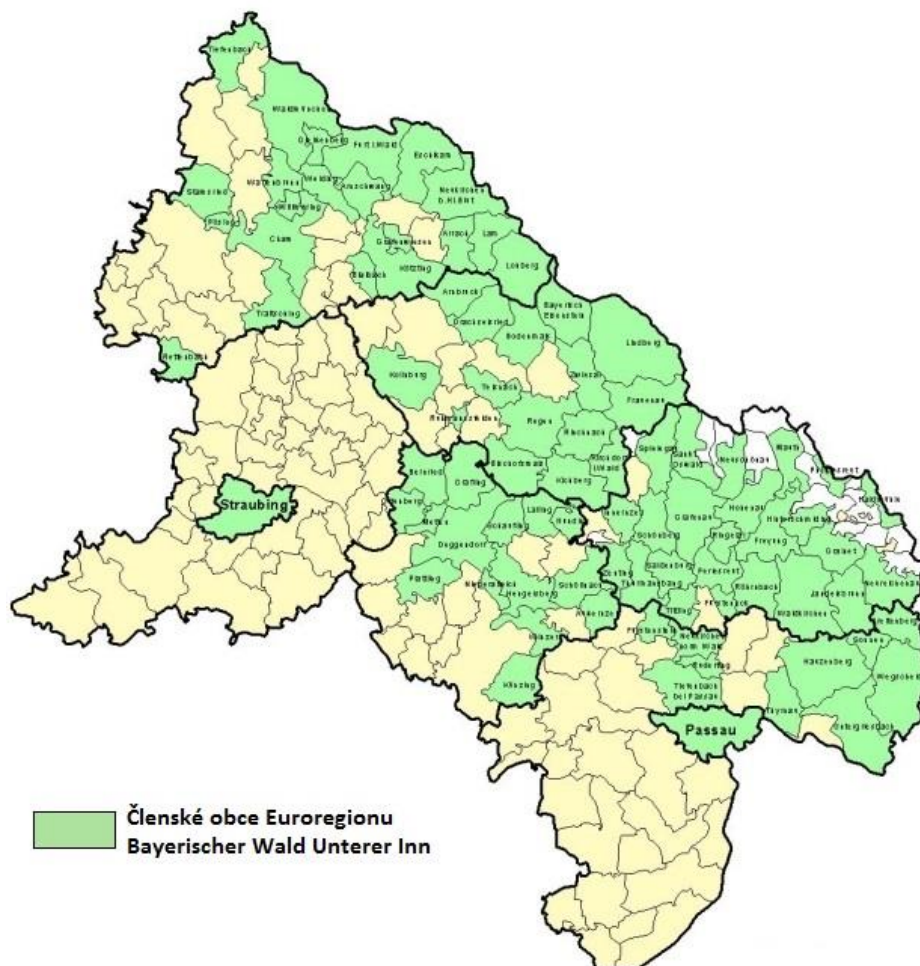
Zdroj: Vlastní zpracování

Co se týče kooperace s Německem, konkrétně na příkladu Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald – Unterer Inn/ Mühlviertel, tak místní česko-bavorská spolupráce vykazuje relativní historickou i přírodní homogenost (Havlíček 2002). I přesto, že toto vymezené území bylo v minulosti ohniskem řady konfliktů, tak po otevření hranic začaly poměrně rychle sílit vzájemné kontakty a vztahy. V současnosti by se dalo říct, že obě strany hranice se přeměnily z izolovaných, uzavřených lokalit na prostor zprostředkování a vzájemných styků (Zich 2002). Avšak i po 22 letech společné, poměrně úspěšné spolupráce, se najde, především na české straně pohraničí řada obyvatel, pro něž je neustále kooperace s Německem značně obávaná. Z hlediska

místních obyvatel se jedná především o starší generace. Protože právě kontakty a vazby mezi sousedními obyvateli v pohraničí jsou nositeli formování příhraniční spolupráce, je důležité zde zmínit několik specifík pro česko-německé pohraničí dle Zich, F. 2002. Jedná se především o koncentraci obyvatel nižších věkových skupin a zároveň vyššího vzdělání, kteří mají větší rozhled a pochopení významu přeshraniční spolupráce v souvislosti s integrací Evropy.

Při založení Euroregionu Šumava v roce 1993 se na německé straně spolupráce podílelo šest zemských okresů (NUTS 3), a to Cham, Deggendorf, Passau, Freyung-Grafenau Regen a Straubing-Bogen (Mapa 7). V roce 2004 byl dále do česko-bavorské spolupráce připojen okres Rottal-Inn (Mapa 7). Celkově má k 31.12.2014 bavorská strana euroregionu 115 členských obcí (Příloha 2) a 30 organizací a spolků (Příloha 3). Dohromady má tak Euregio Bayerischer Wald - Unterer Inn 145 členů. Nejvíce členských obcí (27) spadá pod zemský okres Passau (Příloha 2). Naopak nejméně (3) jich bylo k roku 2014 zaznamenáno v okrese Straubing-Bogen. Sídlo Euregio Bayerischer - Wald Unterer Inn se nachází v obci Freyung ve stejnojmenném okrese Freyung-Grafenau. Předsedou německé části (Euregio Bayerischer Wald - Unterer Inn) je Sebastian Gruber.

Mapa 7: Vymezená německá část Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel

Zdroj: ČSÚ 2012

4.3.2 Česko-rakouská přeshraniční spolupráce

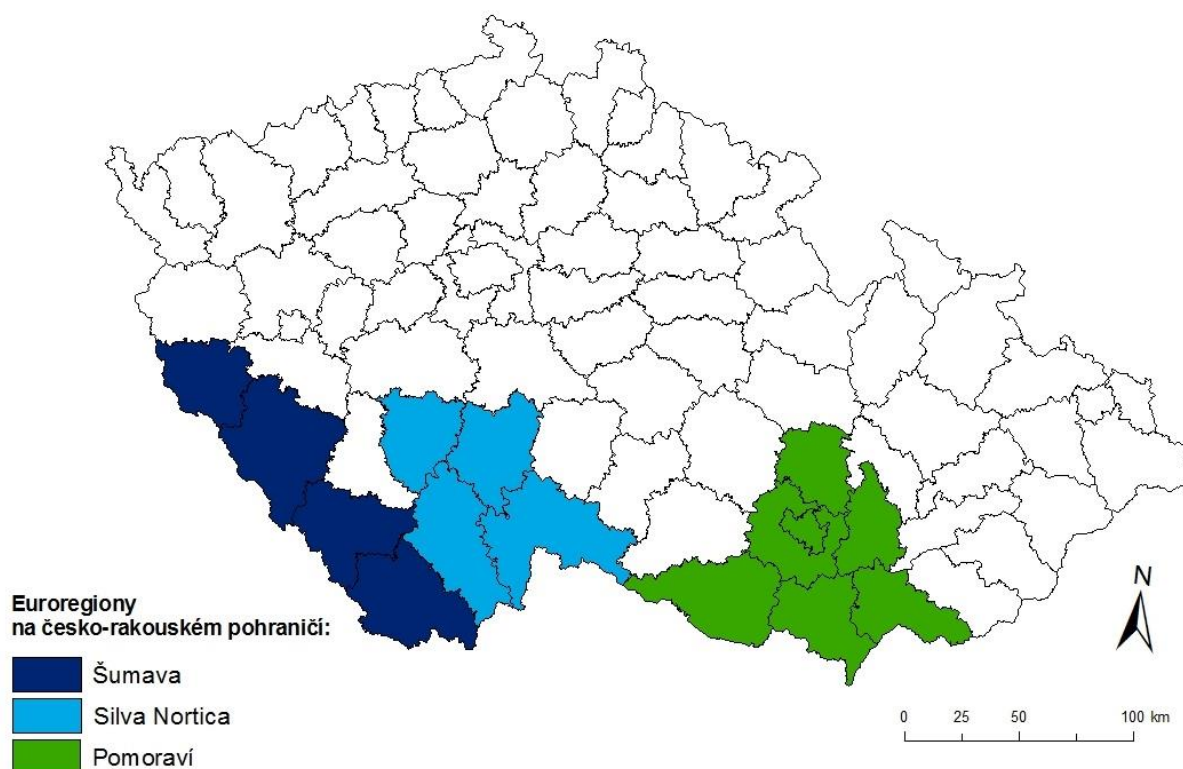
Přeshraniční spolupráce mezi Českem a Rakouskem započala v rámci Euroregionu Šumava podobně jako v případě spolupráce česko-bavorské. K navázání prvních vzájemných kontaktů došlo po otevření hranic počátkem 90. let. Jak už bylo výše uvedeno, oproti spolupráci Česka a Bavorska v rámci Euroregionu Šumava, je česko-rakouská přeshraniční kooperace daleko méně intenzivní. Obecně se ke vzájemné

spolupráci více pozitivně staví Češi než Rakušané (Havlíček 2002). Jako důvod relativně chladných přeshraničních vztahů nejen na lokální, ale i státní úrovni by se dal předpokládat důsledek lokalizace zdejší jaderné elektrárny Temelín nebo tzv. Benešovy dekrety². Dále je důležité zmínit, že otevření hranic s sebou přineslo nové možnosti z hlediska sociálního i ekonomického, avšak je nezbytné zdůraznit, že náhlý příliv a odliv turistů přes hranice způsobil v počátcích pokles tržeb (Haack 2010). Tento efekt byl zaznamenán právě i v případě česko-rakouského pohraničí. Po obou stranách hranice stále přežívají předsudky, jež tvoří bariéru v rozvoji přeshraniční spolupráce, a dodnes nebyl plně využit potenciál, který zdejší pohraniční oblasti nabízí (Havlíček 2002). Česko-rakouské příhraničí vykazuje stejně jako česko-německé určitou diferenciaci v oblasti ekonomiky a hospodářství. Již od počátku spolupráce vykazovalo rakouské příhraničí oproti českému poměrně rozvinutou tržní ekonomiku. Značné rozdíly jsou zaznamenávány dodnes především ve výši mezd a v cenové hladině. Avšak z hlediska fyzicko-geografického se jedná o relativně homogenní území.

Důležité je zmínit, že Euroregion Šumava není jedinou česko-rakouskou přeshraniční strukturou. Na vzájemné přeshraniční spolupráci se podílejí další dva euroregiony. Konkrétně se jedná o Euroregion Silva Nortica (2002) zahrnující Jihočeský kraj a Horní Rakousko a euroregion Pomoraví (1999), který funguje v oblasti Jihomoravského kraje, Dolního Rakouska a severozápadu Slovenska (Mapa 8).

2) Benešovy dekrety je neoficiální souhrnné označení cca 100 dekretů vydaných v r. 1945, v době před znovuustavením Národního shromáždění, prezidentem Edvardem Benešem a potvrzených ústavním zákonem č. 57/1946 Sb. Dekrety jsou předmětem ostrých polemik, protože v nich je zakotvena konfiskace majetku deportovaných Němců a Maďarů a odnětí jejich československého občanství. Pomocí dekretů byla znárodněna většina československého průmyslu, bank, pojišťoven atd., zavedeno centrální plánování (Iuridictum 2011).

Mapa 8: Euroregiony česko-rakouského pohraničí

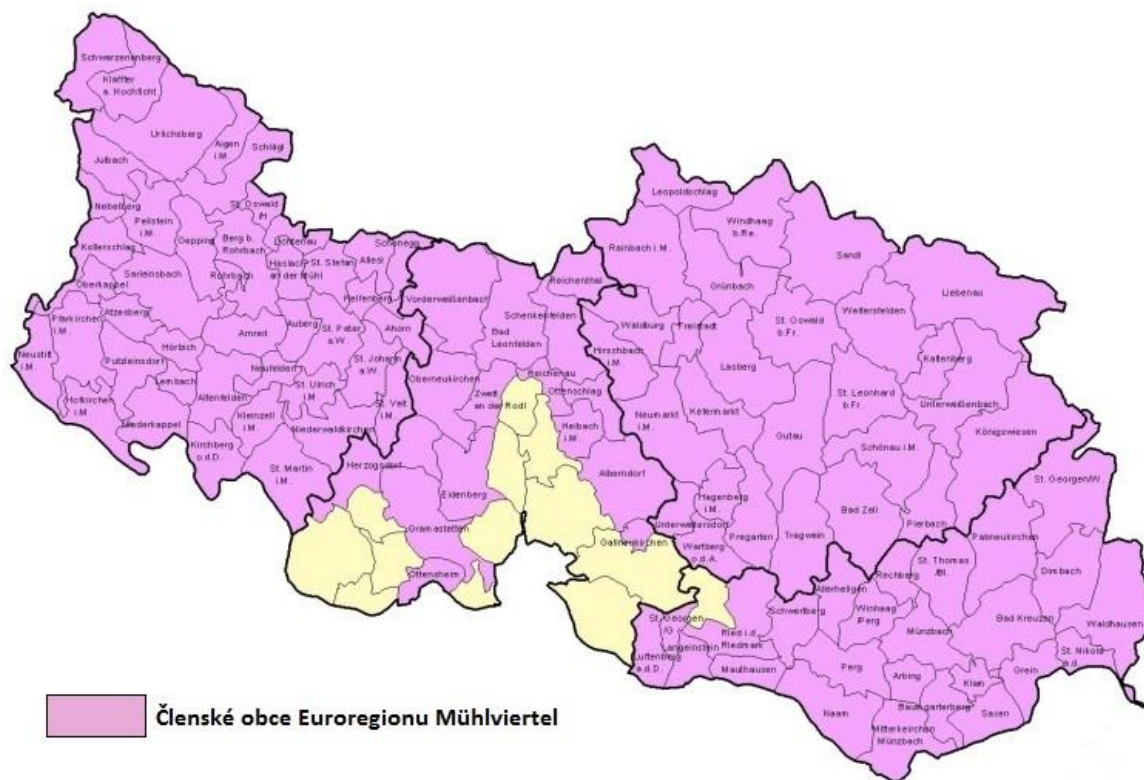

Zdroj: Vlastní zpracování

Rakouská část v rámci Euroregionu Šumava je situována v oblasti Mühlviertel, která je součástí spolkové země Horní Rakousko. Přeshraniční spolupráce euroregionu zahrnuje členské obce čtyř okresů (NUTS 4), a to okres Freistadt, Rohrbach, Perg a Urfahr-Umgebung (Mapa 9). Celkový přehled členských rakouských obcí zapojených do Euroregionu Šumava je uveden v Příloze 4. Z předkládané tabulky je patrné, že nejvíce členských obcí (39) náleží do okresu Rohrbach. Naopak nejméně členských obcí (19) se nachází v rámci okresu Urfahr-Umgebung. Celkově bylo na rakouské straně Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel k 31.12.2014 přihlášeno 106 členských obcí (Příloha 4).

Sídlo Euroregionu Mühlviertel se nachází v obci Freistadt a předsedkyní je Gabriele Lackner-Strauss (Euroregion 2015).

Mapa 9: Vymezená rakouská část Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel

Zdroj: ČSÚ 2012

5 HISTORICKÝ VÝVOJ PŘEŠHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE EUROREGIONU ŠUMAVA

Vývoj přeshraničních vztahů zaznamenal v česko-německém i česko-rakouském pohraničí, kam spadá i vymezené území Euroregionu Šumava/ Bayerischer Wald - Unterer Inn/ Mühlviertel, razantní změny. Rozvoj české části pohraničí byl značně ovlivněn už druhou světovou válkou, kdy byla zlikvidována řada šumavských obcí a osad. Po válce došlo k odsunu místních obyvatel, vykazujících německou národnost, do Rakouska a Německa a česká část pohraničí byla nově dosidlována. Během druhé poloviny 20. století se ve zmíněném pohraničí měnila funkce hranice samotné v závislosti na událostech v Evropě, od částečně otevřené hranice přes funkci bariéry až po hranici otevřenou (Dokoupil 2002). V současnosti má hranice funkci kontaktní, u níž se předpokládá díky cílům Evropské unie do budoucnosti neustálé posilování a prohlubování přeshraniční integrace.

Následující kapitola se snaží zhodnotit historický vývoj přeshraniční spolupráce české části Euroregionu Šumava. Pro porovnání bylo vymezeno několik časových období (Tab. 5). Nejprve byl sledován poč. 90. let 20. století, kdy započala snaha o vzájemnou spolupráci s bavorskými a rakouskými příhraničními regiony, až do roku 1997. V této době získalo Česko podporu programu Phare CBC. Další období bylo vymezeno roky 1998-2003. V těchto letech začala česká strana pohraničí čerpat finanční prostředky z předvstupního programu Phare CBC a byly realizovány první systematické projekty, o kterých byla dostupná data. Další vývoj byl zjišťován pro období 2004-2006, kdy se Česká republika stala členem Evropské unie a získala možnost čerpání dotací z Evropské unie v rámci Iniciativy INTERREG III A. Další vývoj přeshraniční spolupráce Euroregionu Šumava byl sledován v letech 2007-2013. Součástí následující kapitoly je i zhodnocení možného budoucího vývoje Euroregionu Šumava v období 2014-2020. Jednotlivá časová rozmezí byla pro komparaci stanovena na základě programů dotačních prostředků strukturálních fondů EU.

Tab. 5: Jednotlivé hodnocené fáze vývoje Euroregionu Šumava

Období	Iniciativa
1990-1997	Počáteční fáze, tvorba kontaktů, založení Euroregionu v roce 1993
1998-2003	Phare CBC
2004-2006	INTERREG IIIA
2007-2013	Cíl 3 – Evropské územní spolupráce
2014-2020	Cíl 3 – Evropské územní spolupráce

Zdroj: Vlastní zpracování

5.1 Euroregion Šumava od období před založením až do roku 1997

První myšlenky společné přeshraniční kooperace v česko-bavorském a česko-rakouském pohraničí se začaly formovat po otevření hranic, jež se událo koncem roku 1989 v důsledku pádu železné opony a následné změně politických režimů. I přesto, že sledovaný přeshraniční region vykazuje relativní homogennost, během druhé poloviny 90. let 20. stol. se zde vytvořila řada rozdílů především v ekonomické a společenské rovině (Havlíček 2002). Až do roku 1990 probíhal vývoj na uvedených stranách pohraničí rozdílně (Dokoupil 2002). Počátkem 90. let nastala téměř euforie ohledně poznávání sousedních pohraničních oblastí a vzájemného navštěvování. Prvotní nadšení se postupem času začalo měnit ve snahu realizovat společné projekty a navazování pevnějších partnerství. Je ale důležité zmínit, že pro vznik kvalitní spolupráce bylo v česko-německém a česko-rakouském pohraničí nutné překonání prvotních obav a nedůvěry, která zde hrála velkou roli. Budování osobních kontaktů bylo založeno především na vůli vedení pohraničních obcí a zájmu obyvatelstva o komunikaci se sousedními příhraničními oblastmi. Primárním krokem k formování kvalitní přeshraniční spolupráce byla tvorba sociálního zázemí, založena jak na konkrétních kontaktech osobní úrovně, tak i na snaze vytvořit partnerství na úrovni obcí. Avšak nezbytné je zmínit, že významnou bariéru v přeshraniční spolupráci znamenala znalost němčiny, a to jak v období po otevření hranic, tak i v současnosti.

Na poč. 90. let 20. stol. se vzájemná spolupráce odehrávala na úrovni jednotlivých starostů a obcí (Pohlová 2015). Postupem času bylo potřeba, aby byla přeshraniční spolupráce nějakým směrem usměrňována a nebyla založena pouze

na aktivitě několika starostů a obyvatelstva, proto začaly vznikat přeshraniční spolky (Vlček 2015). Ustavovaly se tematické přeshraniční skupiny, které se zabývaly dlouhodobějšími strategiemi rozvoje jednotlivých oblastí příhraničního regionu (Pohlová 2015). V případě oblasti Šumavy se jednalo v první řadě o vytvoření Regionálního sdružení Šumava a v roce 1993 založení Euroregionu Šumava (Vlček 2015). Přeshraniční spolupráce se tak začala formovat i na úrovni regionální. Důležité je poznamenat, že v počátcích přeshraniční spolupráce na česko-bavorské straně byl Euroregion Šumava méně progresivní než Euroregion Egrensis, a to i z hlediska pozdějšího čerpání financí z projektu Phare CBC (Dokoupil 2015). Avšak významné kontakty zde probíhaly již v roce 1991 a 1992.

Co se týče zaměření projektů, tak z období od založení Euroregion Šumava až po zapojení do projektu Phare CBC nejsou dostupné záznamy o zrealizovaných projektech. Avšak na základě informací získaných z literárních zdrojů a na základě expertních rozhovorů by se dalo usoudit, že po vybudování sociálního zázemí se téměř veškeré projekty orientovaly infrastrukturně. Obecně se vytvářely podmínky pro rozvoj, a to především v podobě výstavby kanalizací, čističek odpadních vod, komunikací či zavádění elektrické energie (Horáček 2015). Budování zázemí, díky němuž byly vyrovnávány infrastrukturní rozdíly mezi českým, bavorským a rakouským pohraničím, přispívalo k následně kvalitnější vzájemné přeshraniční spolupráci. Těmto větším kvalitativním projektům bylo věnováno období téměř do roku 2000 (Horáček 2015) a jednalo se především o projekty realizované v bezprostřední blízkosti hranic (Vlček 2015). Následně byla budována nadstavba v podobě doplňkových malých investičních projektů směřovaných do atraktivních oblastí euroregionu, jako bylo budování cyklostezek, běžeckých tras či oprava menších sakrálních památek. Celkově z hlediska projektů, jak na počátku fungování přeshraniční spolupráce, tak i v současnosti, je nezbytné zmínit, že veškeré projekty jsou formulovány tak, aby měly pokaždé přeshraniční rozvojový efekt a přinesly prospěch oběma stranám hranice.

Významný posun v přeshraniční spolupráci byl zaznamenán v první řadě po oficiálním založení Euroregionu Šumava jako zastřešujícího subjektu urychlujícího spolupráci a dále po zahájení čerpání finančních prostředků z evropských fondů. „Česko-bavorské pohraničí bylo poměrně omezeným prostorem ohledně realizace

rozvojových aktivit z důvodu nedostatečných prostředků místních obcí. Pomocné finance pak poskytly nové příležitosti a nastartovaly tak kvalitní přeshraniční spolupráci.“ (Příbání 2015). Důležité je uvést, že evropské předvstupní fondy do oblasti přeshraniční spolupráce proudily již od roku 1994 po zahájení programu přeshraniční spolupráce Phare CBC.

V rámci expertních rozhovorů byla rovněž sledována problematika proměny přístupů k přeshraniční spolupráci od poč. 90. let 20. století. Byla diskutována tzv. forma „bottom up“ a „top down“ či jejich vzájemné propojení. Fáze přeshraniční spolupráce v období 1989 až 1992 by se dala považovat za tzv. „divokou fázi“, která se vyznačovala spontánností a více méně kooperací neorganizovanou s iniciativami zdola (Havlíček 2006). „Vše, co vznikalo směrem zdola, mělo vždy vyšší životaschopnost a zaručený přínos. I samotný Euroregion Šumava byl vytvořen směrem zdola na základě zájmu o vzájemné partnerství bavorských a českých starostů.“ (Vlček 2015). Avšak bylo rovněž zjištěno, že čistá forma přeshraniční spolupráce směrem zdola s sebou nese řadu nevýhod, jako je malá efektivita na úrovni celého regionu pohraničí. Má většinou pouze lokální přínos. Obecně by se dalo usoudit, že v počátcích přeshraniční spolupráce převažovala forma „bottom up“ neboli přístup zdola nahoru, jenž je založen na iniciativě obcí a dalších místních aktérů, kteří dobře znají potřeby a problémy na lokální úrovni.

Do roku 1995 začala být přeshraniční spolupráce více organizována směrem shora a byla zaštitěna převážně regionálními institucemi v podobě euroregionů. V té době také vznikaly kraje, začala se více prosazovat regionální politika a do přeshraniční spolupráce začala pronikat určitá legislativa (Dokoupil 2015). Přístup „top down“ (shora) začal být aplikován především na základě poskytování finančních nástrojů z národní a nadnárodní úrovně. Výhodou přístupu „top down“ je ustanovení koncepce přeshraniční spolupráce zahrnující rozvojové zájmy regionu jako celku. Investuje se do oblastí spolupráce, které mají potenciál rozvíjet region v dlouhodobém horizontu (Pohlová 2015). Zásadní nevýhoda spočívá v nezahrnutí konkrétních potřeb žadatelů na místní úrovni. Protože žádný z těchto přístupů není plně ideální, byla postupem času snaha tyto dvě formy propojit (Příbání 2015) a vytvořit diskuzi mezi lokální, regionální

a národní úrovni. Avšak obecně se většina respondentů shodla, jak na nadnárodní tak i lokální úrovni, že v 90. letech převažovala především forma iniciativy zdola.

5.2 Euroregion Šumava v období 1998-2003

Období od počátku 90. let 20. stol. až po vstup České republiky do Evropské unie v květnu 2004 je označováno jako tzv. předvstupní období, a to především díky čerpání prostředků na rozvoj přeshraniční spolupráce z předvstupního programu Phare CBC. „The Phare Cross-Border Cooperation Programme“ byl zahájen v roce 1994 a hlavním cílem byla podpora spolupráce Česka se sousedními státy v pohraničí (Přibáň, Kaňka 2013). Jednotlivé programy Phare CBC byly každý rok vyhlašovány zvlášť a jejich konkrétní zaměření byla ustanovena na základě písemné dohody mezi Českou republikou a Evropskou komisí neboli v tzv. finančních memorandech. Dle nich byly následně rozdělovány dotační prostředky mezi tzv. velké investiční projekty, společný fond malých projektů a grantová schémata (ta fungovala pouze v letech 2002 a 2003) (Přibáň, Kaňka 2013). Program Phare obecně pomohl České republice při přípravě na plnění podmínek, jež bylo nutné splnit před vstupem do EU, a to především projekty realizované v letech 1998-2006 (MFCR 2007).

V tomto období by se již dalo hovořit o určitém propojení iniciativ přeshraniční spolupráce „bottom up“ a „top down“ díky začátku fungování Phare CBC na české straně a programu INTERREG na straně německé a rakouské (Havlíček 2006).

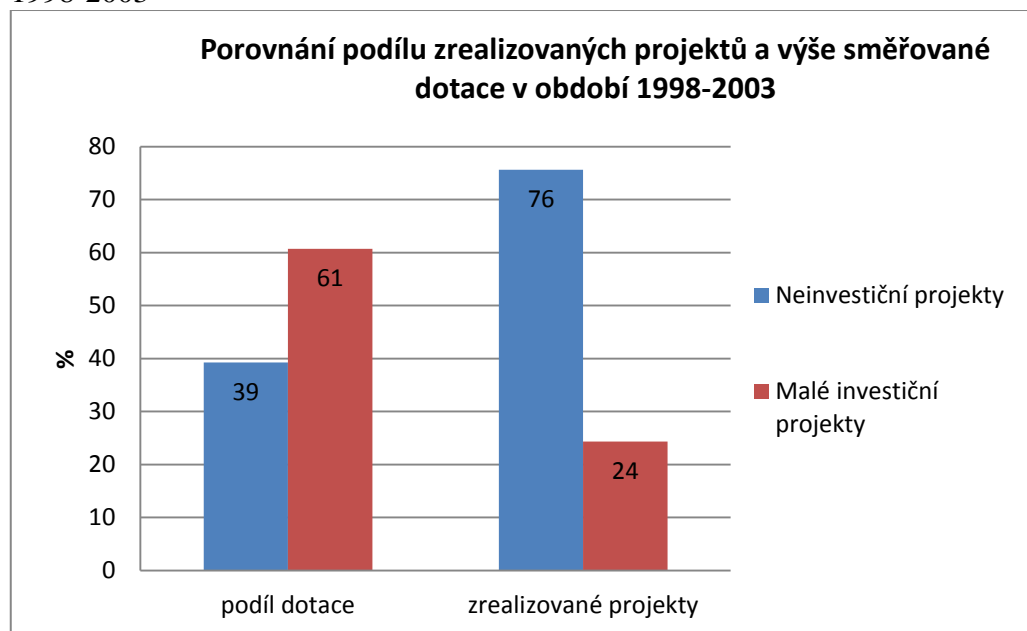
Pro předkládanou práci byly Euroregionem Šumava poskytnuty projekty zrealizované v rámci programu Phare CBC od roku 1998 do 2003 (Tab. 6). Celkový počet zrealizovaných projektů Euroregionu Šumava činil 156, z čehož 76 % tvořily projekty neinvestiční a 24% malé investiční projekty. Celková částka poskytnuté dotace v daném období z programu Phare CBC byla 927 365 €. Bylo zjištěno, že 39% z uvedené částky směřovalo do neinvestičních projektů a 61% do malých investičních projektů. Pro lepší představu bylo znázorněno procentuální zastoupení druhů projektů v porovnání s výší směřované dotace (Graf 2), z čehož je patrné, že i přes mnohem menší podíl zrealizovaných malých investičních projektů (24%) do nich bylo investováno mnohem více finančních prostředků (61%).

Tab. 6: Celkový přehled počtu zrealizovaných projektů a výše dotace poskytnuté z programu CBC Phare v období 1998-2003

Projekty	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Počet zrealizovaných projektů celkem	156	100
Neinvestiční projekty	118	76
Malé investiční projekty	38	24
Dotace	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Výše poskytnuté dotace na PS celkem €	927 365	100
Dotace na neinvestiční projekty €	364 118	39
Dotace na malé investiční projekty €	563 247	61

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 2: Porovnání podílu zrealizovaných projektů a výše směřované dotace v období 1998-2003

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě pozdějšího Dispozičního fondu byly vytvořeny jednotlivé kategorie dle výše dotace, aby bylo možné veškerá sledovaná období vzájemně porovnat. I přesto, že v letech 1998-2003 fungoval tzv. Fond malých projektů, tak se dle jednotlivých kategorií dotace jednalo o stejné zaměření projektů. Ze zjištěných dat vyplývá, že do největšího počtu projektů (118, 76%) byla směřována dotace max. ve výši 5000 €, z čehož v 19% se jednalo o malé investiční projekty a 81% tvořily měkké neinvestiční projekty (Tab. 7, Graf 3).

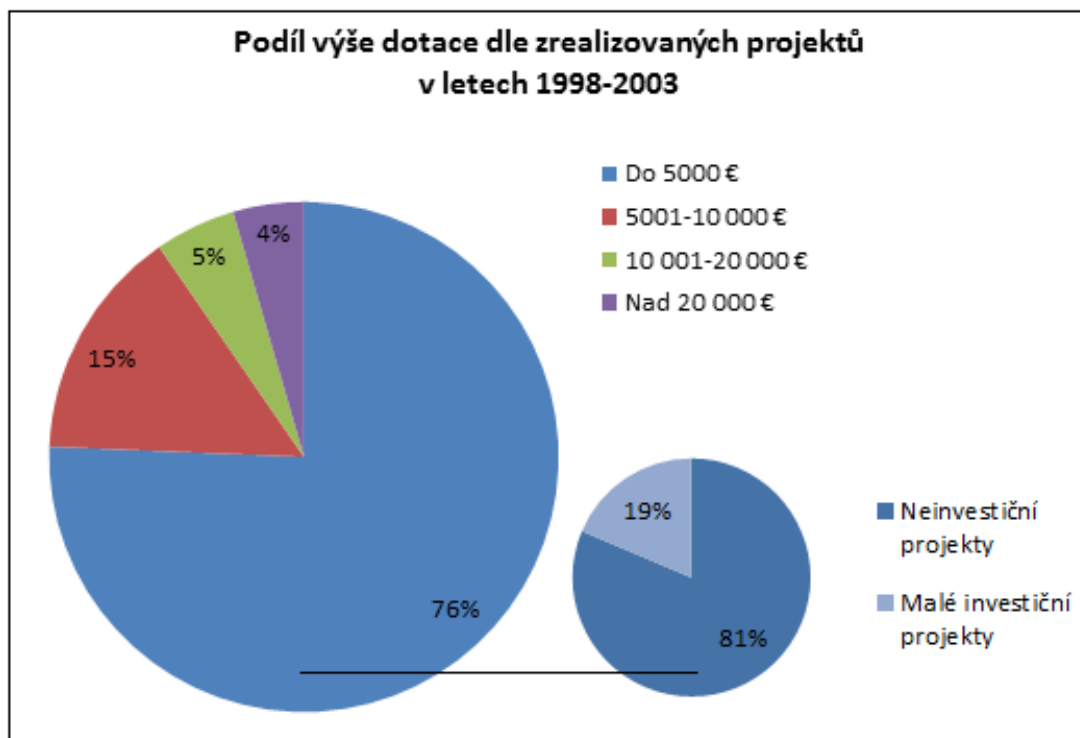
Dalo by se usoudit, že v předvstupním období byl realizován značný počet měkkých, málo nákladných, neinvestičních projektů, jež byly zaměřeny na vzájemná setkávání a kulturní akce. Avšak jak už bylo výše uvedeno, předvstupní období bylo také věnováno budování kvalitní infrastruktury a snižování ekonomických rozdílů mezi sousedními pohraničními oblastmi. Důkazem toho je malý počet zjištěných investičních projektů, které se ale vykazovaly vysokými náklady. Do roku 1998 se jednalo především o projekty zaměřené na opravu komunikací, stavbu čistíren odpadních vod, zavádění energie a kanalizací. V období Phare CBC pak byly v příhraničních oblastech realizovány investiční projekty, které přispívaly k rozvoji turistického ruchu, zlepšení životního prostředí, zvyšování dostupnosti a funkčnosti dopravní infrastruktury a rozvoji lidských zdrojů, případně umožnily realizovat neinvestiční projekty z oblasti kultury nebo školství (MFCR 2007). Obecně dle kvalitativního šetření v podobě strukturovaných rozhovorů bylo zjištěno, že tvorba kvalitní infrastruktury a snižování ekonomických rozdílů mezi příhraničními oblastmi bylo důležité pro následnou lepší spolupráci.

Tab. 7: Typ aktéra a podíl dotace dle zrealizovaných projektů v období 1998-2003

Aktér	Kategorie	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Typ aktéra přeshraniční spolupráce (žadatel)	Veřejný sektor	92	59
	Soukromý sektor	5	3
	Neziskový sektor	46	30
	Vzdělávací sektor	13	8
Dotace	Kategorie	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Dotace dle zrealizovaných projektů €	Do 5000 €	118	76
	5001-10 000 €	23	15
	10 001-20 000 €	8	5
	Nad 20 000 €	7	4

Zdroj: Vlastní zpracování

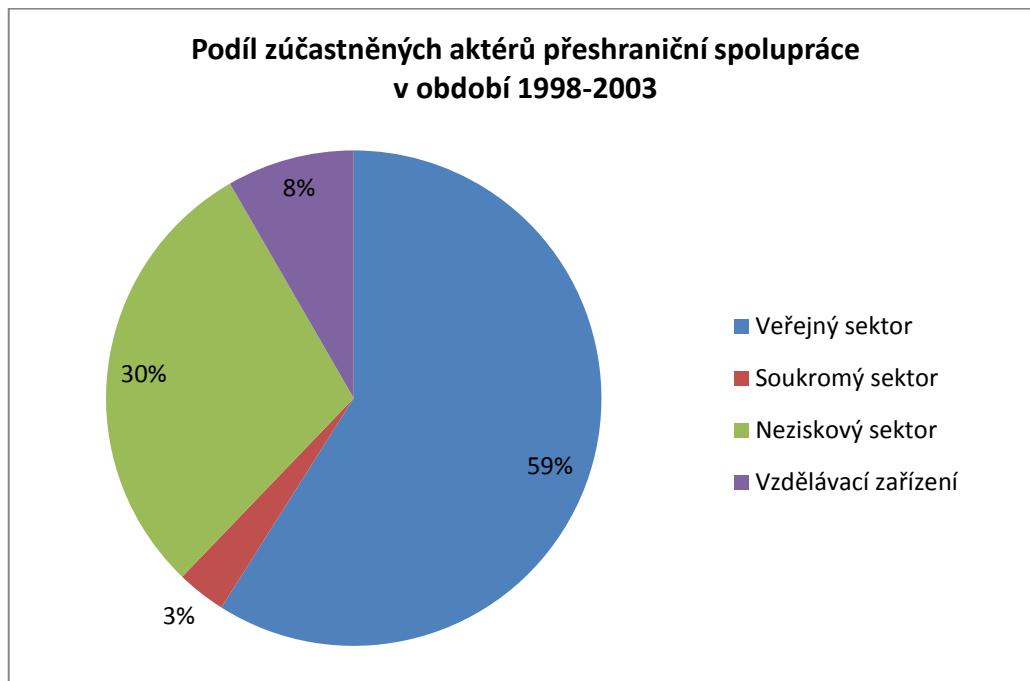
Graf 3: Podíl výše dotace dle zrealizovaných projektů v období 1998-2003

Zdroj: Vlastní zpracování

V předvstupním období 1998-2003 bylo dále sledováno zastoupení žadatelů o projekty přeshraniční spolupráce (Tab. 7, Graf 4). Největší zastoupení v pozici aktéra byl zaznamenán u veřejného sektoru (59%) neboli obcí či obcí zřizovaných orgánů. Poměrně vysokou aktivitu vykazovali i žadatelé z neziskového sektoru (30%), který zahrnuje občanská a zájmová sdružení, organizace, nadace a další. Naopak velmi málo žadatelů bylo zjištěno v soukromém sektoru, kde byla zjištěna pouhá 3% aktivity ohledně realizace projektů. Dalo by se předpokládat, že celkově předvstupní období představovalo začátek v přeshraniční spolupráci, do níž se soukromý sektor zatím příliš nezapojoval. Jak už bylo uvedeno v kapitole 5.1, prvotní zájem o vzájemnou spolupráci se sousedním pohraničím byl především ze strany obcí a jejich vedení neboli veřejného sektoru.

Graf 4: Podíl zúčastněných aktérů přeshraniční spolupráce v období 1998-2003

Zdroj: Vlastní zpracování

5.3 Euroregion Šumava v období 2004-2006

Vstup České republiky do Evropské unie 1. 5. 2004 představoval pro přeshraniční spolupráci značný pokrok, nové příležitosti a započalo tak více integračních procesů. Jak už bylo výše uvedeno, od poloviny 90. let 20. století byl realizován předvstupní program CBC Phare, který byl po vstupu České republiky do EU nahrazen programem Iniciativy INTERREG III A, a k roku 2006 byl finančně uzavřen. Iniciativa INTERREG III A představovala nejvýznamnější iniciativu Společenství EU a její realizace byla před vstupem ČR do Evropské unie s programem Phare CBC zkoordinována na základě společného programového dokumentu, jenž obsahově vymezoval oblasti a podmínky pro přeshraniční spolupráci (MMR 2015). Česko se zapojilo do probíhajícího programového období od roku 2004 do roku 2006. Avšak na bavorském a rakouském pohraničí program Iniciativy INTERREG III A fungoval již dříve (od počátku programovacího období). Program Iniciativy Společenství INTERREG III A Česká republika – Svobodný stát Bavorsko a Česká republika – Rakousko pro období 2004-

2006 byl na české straně oficiálně vyhlášen 1. 7. 2004 (MMR 2015). Euroregion Šumava tak získal možnost čerpat ze dvou programů. Důležité je zmínit, že národním orgánem v programu přeshraniční spolupráce Česko-Bavorska a Česko-Rakouska bylo na základě rozhodnutí Evropské komise zvoleno Ministerstvo pro místní rozvoj. V této souvislosti je vhodné navázat na předpokládané změny v přístupu k přeshraniční spolupráci. Jak bylo řečeno, v počátcích formování PS pravděpodobně převládala iniciativa zdola na základě aktivity obcí. Po zapojení regionální a národní úrovně do formování přeshraniční spolupráce se začal realizovat i přístup „top down“. Na základě informací získaných v rámci expertních rozhovorů by se dalo usoudit, že vstup do Evropské unie znamenal zároveň i propojení zmiňovaných dvou forem. Nastavení programů přeshraniční spolupráce je směrem shora dolů, ale podněty se sbírají směrem zdola na základě konzultací s lokálními aktéry (Přibáň 2015). Jsou zde ale určitá omezení a směrnice ze strany EU ohledně toho, co je možné podporovat a na jaké projekty je možné čerpat prostředky.

V programovém období 2004-2006 byla čerpána finanční podpora z Evropského fondu pro regionální rozvoje (ERDF), a to maximálně 75%. Bylo poskytnuto 5% financí ze státního rozpočtu a v 25% se jednalo o spolufinancování příjemce (MMR 2009). Celkově ze strukturálních fondů EU bylo v rámci iniciativy INTERREG III A pro Českou republiku na dané období vymezeno 55 mil. € (Přibáň, Kaňka 2013). Dotace využitá z ERDF na spolufinancování přeshraničních rozvojových projektů na česko-bavorském pohraničí činila v letech 2004-2006 8,6 mil. € (MMR 2009).

Pro období 2004-2006 byl pro česko-bavorskou pohraniční oblast vytvořen programovací dokument Program Iniciativy Společenství INTERREG III A. Hlavním cílem rozvojové strategie byl další rozvoj česko-bavorského pohraničí ve společný, perspektivní ekonomický, životní a přírodní prostor, zvýšení konkurenceschopnosti pohraničí v evropském kontextu a trvalé zlepšení životních podmínek obyvatel. Byly zvoleny dva strategické cíle:

- harmonizace rámcových podmínek a řešení problémů, způsobených periferní polohou pohraničí,
- posílení přeshraničních vztahů v každé strukturální oblasti.

Ze strategických cílů dále vychází jednotlivé priority a opatření (Tab. 8).

Tab. 8: Přehled investiční strategie přeshraniční spolupráce česko-bavorského pohraničí na období 2004-2006

Priorita 1: Hospodářský rozvoj	Priorita 2: Infrastruktura
Opatření: <ul style="list-style-type: none"> • Hospodářská spolupráce a rozvoj ekonomického prostoru • Cestovní ruch, volný čas a rekreace 	Opatření: <ul style="list-style-type: none"> • Doprava • Ostatní infrastruktura
Priorita 3: Rozvoj území a životního prostředí	Priorita 4: Lidské zdroje a sítě
Opatření: <ul style="list-style-type: none"> • Ochrana přírody a životního prostředí • Územní plánování a rozvoj venkovského prostoru 	Opatření: <ul style="list-style-type: none"> • Profesní vzdělávání a trh práce • Všeobecné vzdělávání, věda, výzkum, kultura, zdraví a civilní ochrana

Zdroj: MMR 2005

Pro česko-rakouské pohraničí byl vytvořen rozvojový dokument INTERREG III A Česká republika-Rakousko: Program Iniciativy Společenství 2000(4)-2006. Nadřazeným cílem strategie byl rozvoj a přeměna česko-rakouského pohraničí ve společný, perspektivní ekonomický a životní prostor, zvýšení konkurenceschopnosti příhraničí v celoevropském kontextu, neustálé zlepšování životních podmínek obyvatelstva a tedy de facto i systematická příprava na rozšíření EU. Byly stanoveny dva strategické cíle, a to:

- vyrovnávání rámcových hospodářských a sociálních podmínek a řešení problémů plynoucích z okrajové polohy příhraničních oblastí jako nástroj vytváření integrovaného regionálního hospodářského prostoru,
- rozvoj přeshraničních vztahů mezi jednotlivci, organizacemi a institucemi ve všech oblastech společenského života.

Pro uvedené strategické cíle byly vytvořeny dílčí priority a opatření (Tab. 9).

Tab. 9: Přehled investiční strategie přeshraniční spolupráce česko-rakouského pohraničí na období 2004-2006

<p>Priorita 1: Přeshraniční hospodářská</p>	<p>Priorita 2: Dosažitelnost</p>	<p>Priorita 3: Přeshraniční organizační struktury a sítě</p>
<p>Opatření:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj a podpora podniků a infrastruktury pro podnikovou sféru v pohraničí • Přeshraniční mezipodniková kooperace, konzultace a poradenství pro přeshraniční aktivity • Cestovní ruch a nabídka aktivit pro volný čas 	<p>Opatření:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zlepšení přeshraniční dopravní a telekomunikační infrastruktury • Organizace dopravy, plánování a logistika 	<p>Opatření:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podpora přeshraničních organizačních struktur a rozvoj sítí • Malé projekty včetně akcí typu „people to people“ a pilotních projektů
<p>Priorita 4: Lidské zdroje</p>	<p>Priorita 5: Trvale udržitelný územní rozvoj a ochrana životního prostředí</p>	<p>Priorita 6: Zvláštní podpora příhraničním regionům</p>
<p>Opatření:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj regionálního trhu práce v kontextu rozšíření EU • Rozvoj kooperace a infrastruktury v oblasti vzdělání, kvalifikace a vědy 	<p>Opatření:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Management zdrojů, technická infrastruktura a obnovitelné zdroje energie • Opatření v rámci ochrany přírody a životního prostředí včetně národních a přírodních parků • Přeshraniční územní rozvoj ve venkovských a městských oblastech 	<p>Opatření:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvláštní podpora příhraničním regionům

Zdroj: MMR 2001

V předkládané práci byly sledovány pouze projekty z Fondu malých projektů (později tzv. Dispoziční fond), který je součástí Iniciativy Společenství INTERREG III A a navazuje na Společný fond malých projektů – Phare CBC. V rámci Euroregionu Šumava bylo v daném období zrealizováno 223 projektů, z čehož 90% tvořily

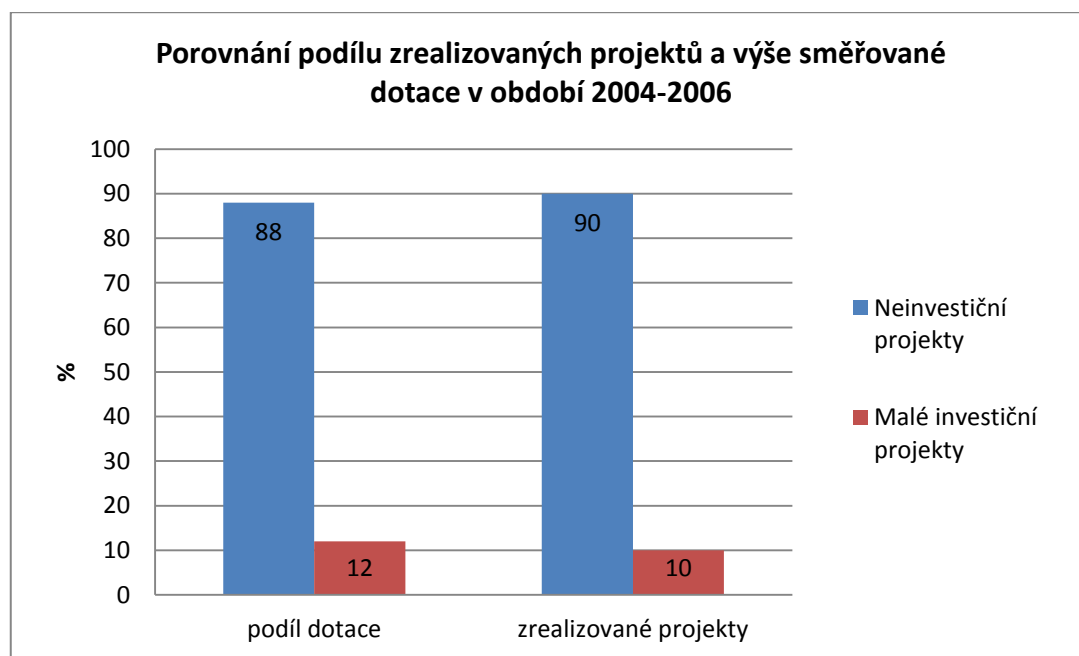
neinvestiční projekty a v 10% se jednalo o malé investiční projekty (Tab. 10). Fakt, že převažovaly měkké projekty, vyplývá již z výše uvedeného zaměření strategického programu. V letech 2004-2006 byla zjištěna pro Euroregion Šumava výše celkové vyčerpané dotace z prostředků EU ve výši 615 326 €. Jedná se o poměrně nízkou částku, což lze vysvětlit zapojením Česka do programového období až v roce 2004, ve kterém setrvalo pouze tři roky. Z názorného porovnání podílu zrealizovaných projektů a výše směřované dotace je patrné, že v programovém období 2004-2006 byly realizovány především měkké neinvestiční projekty, do nichž bylo rovněž i nejvíce investováno (Graf 5). Jednalo se především o kulturní projekty, sportovní akce, festivaly a vzájemná setkávání. V menší míře pak byly zastoupeny infrastrukturní projekty, které byly ovšem v předchozím období naopak realizovány v poměrně vysoké míře.

Tab. 10: Celkový přehled počtu zrealizovaných projektů a výše dotace poskytnuté v rámci programu Iniciativy Společenství INTERREG III A v období 2004-2006

Projekty	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Počet zrealizovaných projektů celkem	223	100
Neinvestiční projekty	201	90
Malé investiční projekty	22	10
Dotace	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Výše poskytnuté dotace na PS celkem €	615 326	100
Neinvestiční projekty €	542511	88
Malé investiční projekty €	72815	12

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 5: Porovnání podílu zrealizovaných projektů a výše směřované dotace v období 2004-2006

Zdroj: Vlastní zpracování

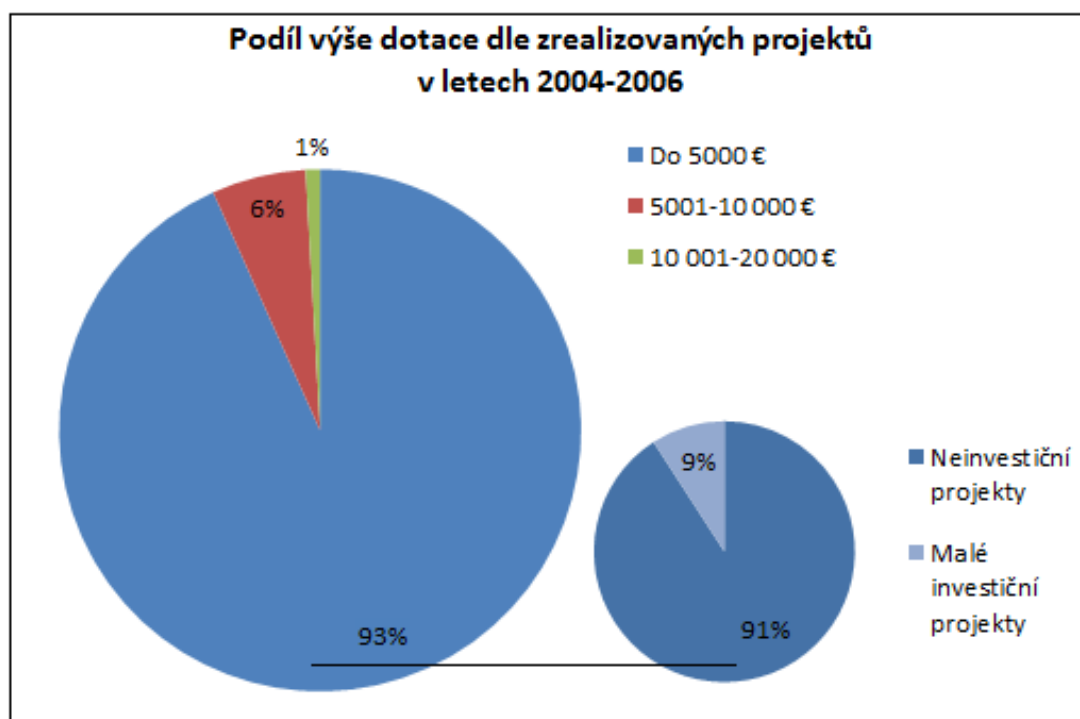
Nejvíce zrealizovaných projektů čerpalo dotace z fondů EU v maximální výši 5000 € (208, 93%), což je opět důkazem o převažujících měkkých neinvestičních projektech (Tab. 11, Graf 6). Do kategorie „do 5000 €“ skutečně náležel převažující podíl neinvestičních projektů (91%) (Graf 6). Naopak malých investičních, převážně infrastrukturně zaměřených, projektů s dotací nad 20 000 € bylo v tomto období zrealizováno 0%.

Tab. 11: Typ aktéra a podíl dotace dle zrealizovaných projektů v období 2004-2006

Aktér	Kategorie	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Typ aktéra přeshraniční spolupráce (žadatele)	Veřejný sektor	126	56
	Soukromý sektor	9	4
	Neziskový sektor	71	32
	Vzdělávací sektor	17	8
Dotace	Kategorie	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Dotace dle zrealizovaných projektů €	Do 5000 €	208	93
	5001-10 000 €	13	6
	10 001-20 000 €	2	1
	Nad 20 000 €	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 6: Podíl výše dotace dle zrealizovaných projektů v období 2004-2006

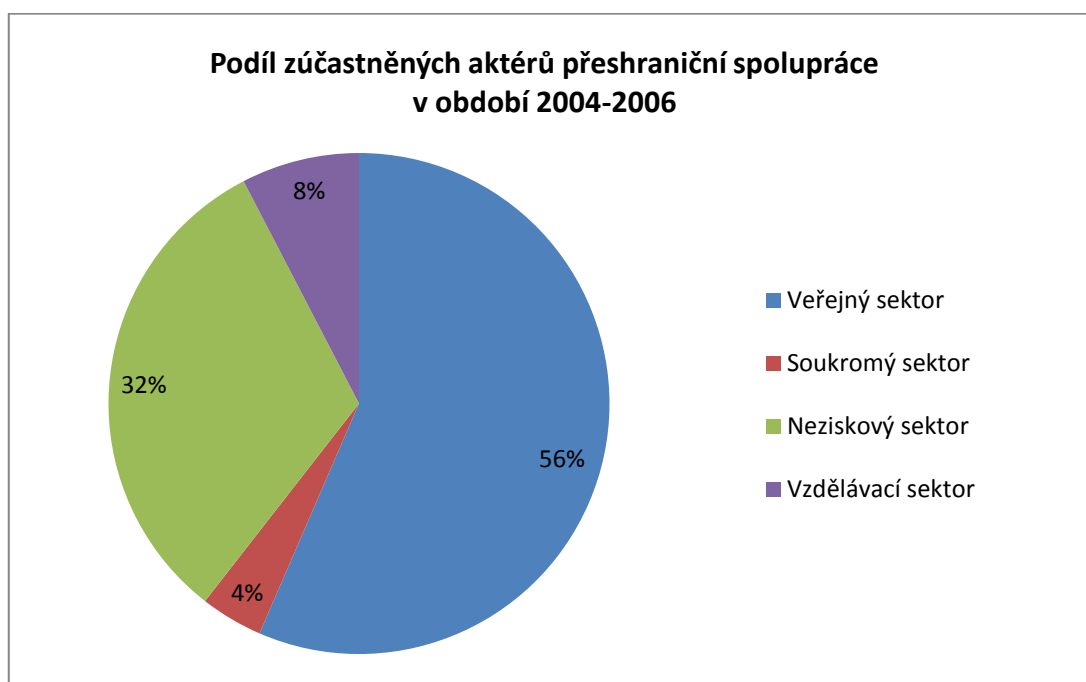

Zdroj: Vlastní zpracování

Sledováno bylo opět i složení žadatelů (Tab. 11, Graf 7). V období 2004-2006 převažující podíl tvořili aktéři veřejného sektoru (57%) neboli obce a orgány zřizované obcí. Velký podíl dále představoval i neziskový sektor (32%) v podobě převážně občanských sdružení, organizací a nadací. Nejméně žadatelů bylo opět zjištěno v rámci

soukromého sektoru (4%). Oproti předešlému předvstupnímu období nedošlo k žádným změnám z hlediska zastoupení aktérů přeshraniční spolupráce.

Graf 7: Podíl zúčastněných aktérů přeshraniční spolupráce v období 2004-2006

Zdroj: Vlastní zpracování

5.4 Euroregion Šumava v období 2007-2013

Další posun v oblasti přeshraniční spolupráce znamenal rok 2007. Dne 21.12.2007 došlo ke vstupu Česka do Schengenského prostoru, jenž představuje území volného pohybu osob (MZV 2008). V druhé řadě nastal přechod od programu Iniciativy Společenství INTERREG III A k tzv. Cíl 3 – Evropská územní spolupráce, kdy se územní spolupráce stala samostatným cílem politiky soudržnosti Evropské unie (CRR 2009).

Pro česko-bavorské pohraničí byl vytvořen na období 2007-2013 programový dokument: Cíl 3 – program přeshraniční spolupráce Česká republika-Svobodný stát

Bavorsko 2007-2013. Uvedený program měl přispět k využití potenciálu, který česko-bavorské pohraničí poskytuje. Strategickým cílem programu byl rozvoj česko-bavorského pohraničí jako společného a perspektivního životního, přírodního a hospodářského prostoru, posílení konkurenceschopnosti česko-bavorské příhraniční oblasti a zlepšení udržitelnosti životních podmínek pro její obyvatele. K uskutečnění strategického cíle byly zvoleny dva cíle specifické, které byly podloženy dvěma výchozími prioritami a opatřeními (Tab. 12).

Tab. 12: Přehled investiční strategie programu přeshraniční spolupráce česko-bavorského pohraničí na období 2007-2013

<p>Specifický cíl 1: Zajištění trvale udržitelného hospodářského a sociálního rozvoje v česko-bavorské příhraniční oblasti</p>	<p>Specifický cíl 2: Vytvoření základních předpokladů trvale udržitelného rozvoje česko-bavorské příhraniční oblasti</p>
<p>Prioritní osa 1: Hospodářský rozvoj, lidské zdroje a sítě</p>	<p>Prioritní osa 2: Rozvoj území a životního prostředí</p>
<p>Operativní cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zlepšení konkurenceschopnosti ve všech hospodářských oblastech (včetně cestovního ruchu) podporou podnikání, zkvalitněním produktů a služeb, podporou inovací, odstraněním nedostatků v oblasti výměny informací a zvýšením atraktivity oblasti • vytvoření dobře fungujícího trhu práce • podpora celoživotního vzdělávání a rozvoj společnosti založené na znalostech • vytvoření perspektivně orientovaného životního prostoru, zlepšení sociální soudržnosti a sociální integrace prostřednictvím podpory kultury, zdravotnictví a sociální péče, civilní ochrany a ochrany proti katastrofám a podporou a rozvojem sítí 	<p>Operativní cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zajištění přírodních životních podmínek zlepšením ochrany přírody a životního prostředí • dosažení vyváženého rozvoje česko-bavorské příhraniční oblasti prostřednictvím využití nástroje územního plánování a podporou rozvoje venkovského prostoru • zlepšení podmínek pro mobilitu obyvatelstva v příhraniční oblasti a zlepšení její dostupnosti rozvojem dopravních systémů a sítí • zkvalitnění informačních a komunikačních systémů

Zdroj: MMR 2007

Pro česko-rakouské pohraničí byl na období 2007-2013 vytvořen operační program: Operational programme Objective European Territorial Co-operation Austria-Czech Republic 2007-2013. Hlavním cílem programu bylo zvýšení a zintenzivnění spolupráce česko-rakouského přeshraničního regionu. Dále podpora udržitelného hospodářského růstu prostřednictvím odstraňování existujících bariér a posilování celého rozvojového potenciálu území. Hlavní strategický cíl programu byl opět podložen dílčími prioritami a subprioritami (Tab. 13).

Tab. 13: Přehled investiční strategie přeshraniční spolupráce česko-rakouského pohraničí na období 2007-2013

Cíl: Zvýšení a intenzifikace spolupráce a podpory udržitelného socio-ekonomického rozvoje daného přeshraničního regionu prostřednictvím odstranění stávajících překážek a posílení celkového rozvojového potenciálu regionu	
Priorita 1: Zlepšení ekonomické atraktivity území, vytváření podmínek pro převod know-how a propagace cestovního ruchu	Priorita2: Zlepšování dostupnosti příhraničního regionu a zvyšování kvality životního prostředí
Subpriority: <ul style="list-style-type: none"> • intenzifikace obchodu a služeb související s podporou životního prostředí • intenzifikace a vytváření příležitostí pro cestovní ruch, zlepšování a management kulturního dědictví • rozvoj lidských zdrojů • zlepšení životních podmínek, sociální integrace 	Subpriority: <ul style="list-style-type: none"> • zlepšení dostupnosti regionu • zlepšení životního prostředí a prevence rizik, zhodnocení/správa přírody a přírodního dědictví, alternativní využití energie • zlepšení institucionálních struktur spolupráce

Zdroj: AT-CZ 2007

Poznámka: Byla zvolena i Priorita 3 - Technická pomoc

V programovém období bylo v Euroregionu Šumava z Dispozičního fondu zrealizováno 633 projektů (Tab. 14). Ze 77% se jednalo o měkké neinvestiční projekty a z 23% o malé investiční projekty. Výše vyčerpané dotace na projekty činila 3 253 135 €. Bylo zjištěno, že 1 714 796 € (53%) dotace bylo investováno do měkkých projektů a 1 538 339 (47%) do projektů investičních (Tab. 14). Ze vzájemného porovnání projektů a směřované dotace vyplývá, že bylo zrealizováno relativně málo malých

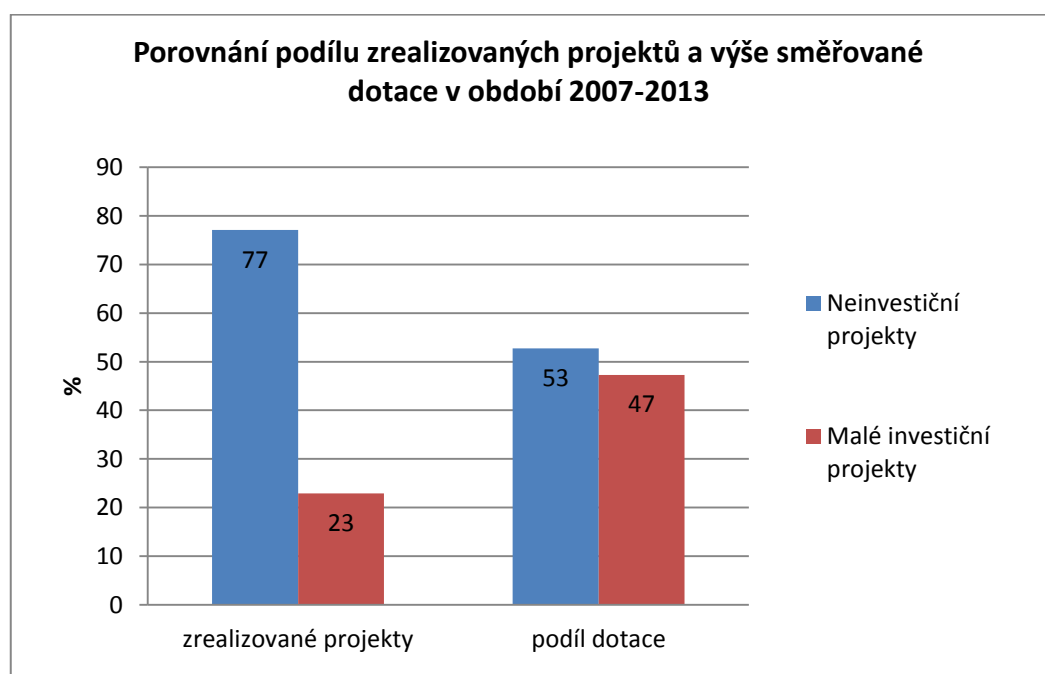
investičních projektů, avšak do nich bylo směřováno hodně investic (Graf 8). V období 2007-2013 byly uskutečněny malé investiční projekty zaměřené především na opravu sakrálních památek, úpravu běžeckých tras, výstavbu naučných stezek atd.

Tab. 14: Počet zrealizovaných projektů a výše poskytnuté dotace z fondů EU na období 2007-2013

Projekty	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Počet zrealizovaných projektů celkem	633	100
Neinvestiční projekty	488	77
Malé investiční projekty	145	23
Dotace	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Výše poskytnuté dotace na PS celkem €	3 253 135	100
Neinvestiční projekty €	1 714 796	53
Malé investiční projekty €	1 538 339	47

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 8: Porovnání podílu zrealizovaných projektů a výše směřované dotace v období 2007-2013

Zdroj: Vlastní zpracování

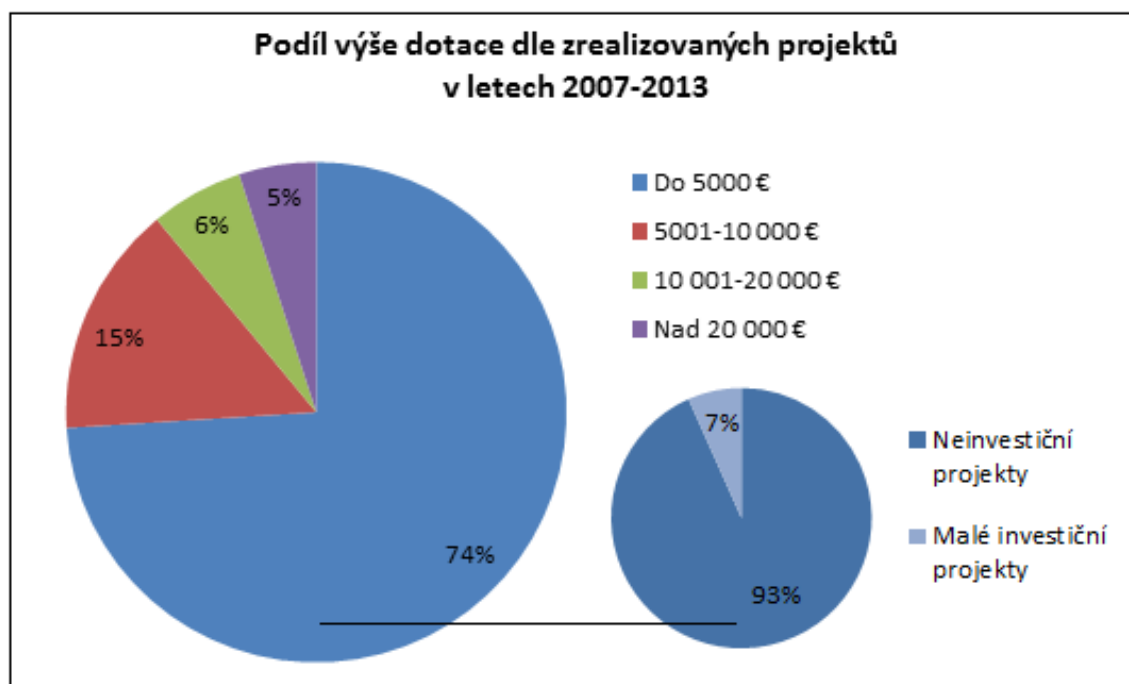
V letech 2007-2013 opět byla do největšího počtu zrealizovaných projektů poskytnuta dotace v max. výši 5000 € (74%) (Tab. 15), z čehož 93% činily měkké projekty (Graf 9). V kategorii výše dotace nad 20 000 € bylo uskutečněno 29 projektů.

Tab. 15: Typ aktéra přeshraniční spolupráce a dotace dle zrealizovaných projektů v letech 2007-2013

Aktér	Kategorie	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Typ aktéra přeshraniční spolupráce (žadatele)	Veřejný sektor	387	61
	Soukromý sektor	36	6
	Neziskový sektor	159	25
	Vzdělávací sektor	51	8
Dotace	Kategorie	Absolutní hodnota	Relativní hodnota %
Dotace dle zrealizovaných projektů €	Do 5000 €	466	74
	5001-10 000 €	97	15
	10 001-20 000 €	41	6
	Nad 20 000 €	29	5

Zdroj: Vlastní zpracování

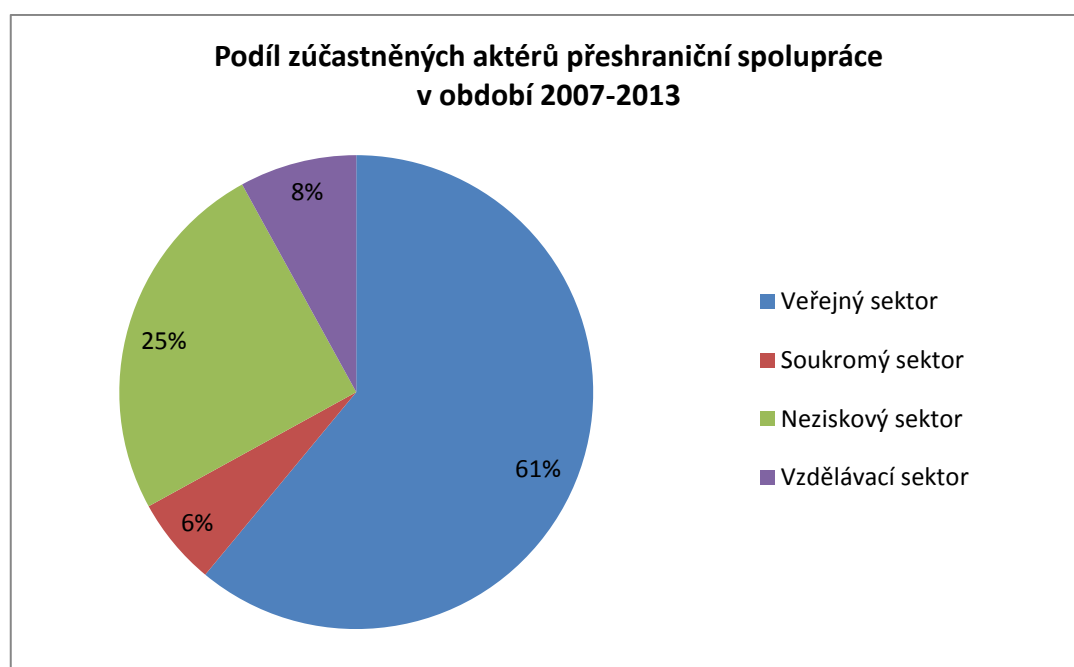
Graf 9: Podíl výše dotace dle zrealizovaných projektů v letech 2007-2013

Zdroj: Vlastní zpracování

V daném období bylo sledováno také složení zúčastněných aktérů. Stejně jako v předešlých obdobích bylo zjištěno, že nejvíce žadatelů bylo z veřejného sektoru (61%) (Tab. 15, Graf 10), kam patří obce a obcemi zřízené orgány. Velký podíl aktérů byl zjištěn i z okruhu neziskového sektoru (25%), který je zastoupen občanskými sdruženími, nadacemi či organizacemi. Významnou skupinou aktérů jsou i vzdělávací zařízení. V období 2007-2013 bylo zjištěno, že vzdělávací zařízení žádala 8% projektů. Jednalo se pouze o měkké projekty zaměřené na vzájemná setkávání, vzdělávací a kulturní akce.

Graf 10: Podíl zúčastněných aktérů přeshraniční spolupráce v období 2007-2013

Zdroj: Vlastní zpracování

5.5 Euroregion Šumava v nastávajícím období 2014-2020 a jeho budoucí vývoj

I přesto, že budoucí vývoj Euroregionu Šumava není součástí historického vývoje, jemuž je předkládána kapitola věnována, bylo vhodné zde zmínit i možný výhled do budoucna. V novém programovém období Evropské unie 2014-2020 je vytvořena

řada nových programů zaměřených na přeshraniční spolupráci, které budou opět podporovány ze strukturálních fondů. Vytvořené programy navazují na zkušenosti předešlých programů, které byly financovány z prostředků Evropské unie. Jedná se o výše uvedené Programy Phare CBC, Iniciativy Společenství INTERREG III A a Programy přeshraniční spolupráce Cíl 3 – Evropské územní spolupráce. Strategický rámec pro programy přeshraniční spolupráce v daném období poskytuje strategický dokument: Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) – 2014-2020: Programming document for EU support to ENI Cross-Border Cooperation (2014-2020).

Důležité je zmínit, že každé programové období je nastavené jinak, s rozdílnou definicí nařízení. Ta se stanovují pro celé období a nařizují, jakým způsobem je možné čerpat prostředky z konkrétních fondů, což vychází ze strategie Evropské unie (Příbáň 2015). V předešlých letech limity a nařízení vytvářela pouze Evropská komise, v současnosti je to i Evropská Rada a Evropský parlament. Zásadní změnou oproti předešlým obdobím je 11 tematických cílů, definovaných návrhem Evropské komise, z nichž musí vycházet zaměření nového programu přeshraniční spolupráce (Kaňka, Příbáň, 2013). Tyto tematické cíle určují, do jakých oblastí rozvoje bude možné čerpat prostředky ze strukturálních fondů EU. Každý program přeshraniční spolupráce si tak musí vybrat několik z tematických cílů a směřovat rozvoj přeshraniční spolupráce jejich zaměřením. V rámci předkládané práce je nezbytné zmínit Tematický cíl 11 (Zvyšování institucionální kapacity a zlepšování účinnosti veřejné správy), v němž bude realizován Dispoziční fond, z něhož budou čerpány finance pouze na měkké neinvestiční projekty „people to people“ posilující, pro rozvoj přeshraniční spolupráce velmi důležitý, sociální kapitál. Avšak nebude tak moc podporovat malé investiční projekty (Příbáň 2015). Malé investiční projekty byly již velmi hojně realizovány v předešlém období 2007-2013.

Operační programy byly vytvářeny na základě spolupráce mezi řídicím orgánem daného pohraničí (v případě česko-bavorského pohraničí je řídicím orgánem Bavorské státní ministerstvo hospodářství a médií, energie a technologie), národním orgánem (Ministerstvo pro místní rozvoj) a lokálními aktéry, kteří mají přehled o konkrétních lokálních potřebách. Z těchto faktů je patrné, že se v současnosti skutečně jedná již

o propojení obou forem přeshraniční spolupráce, a to jak shora ze strany strategie Evropské unie pro dané období, tak i zdola z pohledu místních aktérů, kteří mohou do jisté míry při tvorbě programy přeshraniční spolupráce pro dané pohraničí prosadit své zájmy. Avšak pořád jsou zde zásadní regulativy Evropské unie ohledně možností čerpání financí, což přeshraniční spolupráce určitým způsobem omezuje z hlediska aktivit, které nemohou být díky pevně daným tematickým cílům podpořeny.

Pro česko-bavorské pohraničí byl na nastávající období 2014-2020 vytvořen Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko – Cíl EÚS 2014-2020. Evropskou komisí byl schválen 17.12.2014. Z prostředků EFRD byla pro česko-bavorské pohraničí na dané období vyčleněna dotace vy výši 103,4 mil. € a rozsah dotačního území je zachován z předešlých období (Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko – Cíl EÚS 2014-2020, 2014). Na české straně se jedná o Karlovarský, Plzeňský a Jihočeský kraj. Avšak na straně bavorské získávají, oproti předešlým obdobím, regiony nepřímo ležící u hranice stejné dotační postavení jako přímé příhraniční regiony.

Na základě zhodnocení dosavadního stavu pohraničí, socioekonomické analýzy a SWOT analýzy byly pro program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko vybrány čtyři tematické cíle, z nichž vychází 5 zvolených priorit os a investiční priority (Tab. 16).

Tab. 16: Přehled investiční strategie přeshraniční spolupráce česko-bavorského pohraničí na období 2014-2020

Tematický cíl 1: Posilování výzkumu, technologického rozvoje a inovací	Tematický cíl 6: Zachování a ochrana životního prostředí a podporování efektivního využívání zdrojů
Prioritní osa 1: Posilování výzkumu, technologického rozvoje a inovací	Prioritní osa 2: Zachování a ochrana životního prostředí a podpora účinného využívání zdrojů
Investiční priorita 1a: posilování výzkumné a inovační infrastruktury a kapacit pro rozvoj vynikající úrovně výzkumu a inovací a podpory odborných středisek, zejména těch, jež jsou předmětem celoevropského zájmu Investiční priorita 1b: Podpora podnikových investic do výzkumu a inovací a vytváření vazeb a součinnosti mezi podniky, středisky výzkumu a vývoje a odvětvím vysokoškolského vzdělávání, zejména podpora investic v oblasti vývoje produktů a služeb, přenosu technologií, sociálních inovací, ekologických inovací, aplikací veřejných služeb, stimulace poptávky, vytváření sítí, klastrů a otevřených inovací prostřednictvím inteligentní specializace a podpora technického a aplikovaného výzkumu, pilotních linek, opatření k včasnému ověřování produktů, schopností vyspělé výroby a prvovýroby, zejména v oblasti klíčových technologií a šíření technologií pro všeobecné použití	Investiční priorita 6c: zachování, ochrana, propagace a rozvoj přírodního a kulturního dědictví Investiční priorita 6d: Ochrana a obnova biologické rozmanitosti a půdy a podpora ekosystémových služeb, včetně prostřednictvím sítě NATURA 2000 a ekologických infrastruktur
Tematický cíl 10: Investice do vzdělávání, odborného vzdělávání a odborné přípravy pro získání dovedností a do celoživotního učení	Tematický cíl 11: Posilování institucionální kapacity orgánů veřejné správy a zúčastněných stran a přispívání k účinné veřejné správě
Prioritní osa 3: Investice do vzdělávání a pro získání dovedností	Prioritní osa 4: Udržitelné sítě a institucionální kooperace
Investiční priorita 10: Investice do vzdělávání, odborné přípravy a školení za účelem získávání dovedností a celoživotního učení, vypracováním a naplňováním společných programů vzdělání, odborné přípravy a školení	Investiční priorita 11: Posilování institucionální kapacity orgánů veřejné správy a zúčastněných subjektů a účinné veřejné správy podporou právní a správní spolupráce a spolupráce mezi občany a institucemi

Zdroj: Východočeská Rozvojová a kol. 2014

Poznámka: Prioritní osa 5 - Technická pomoc

Pro česko-rakouské pohraničí byl vytvořen Program spolupráce Rakousko-Česká republika 2014-2020. Řídícím orgánem programu je v tomto pohraničí Úřad vlády Dolního Rakouska. Na zmíněný program byla vyčleněna dotace z fondu ERDF

ve výši 97 mil. € a dotační území na české straně česko-rakouského pohraničí je opět Jihočeský kraj, kraj Vysočina a Jihomoravský kraj (Program AT-CZ 2014-2020, 2014). Pro program rozvoje přeshraniční spolupráce česko-rakouského pohraničí byly vybrány 4 tematické cíle, u nichž vychází zvolené prioritní osy a investiční priority (Tab. 17).

Celkové investiční strategie rozvojových programů obou výše uvedených přeshraničních oblastí jsou téměř totožné, včetně vybraných tematických cílů, prioritních os investičních priorit. Program česko-rakouského pohraničí se liší pouze větším počtem investičních priorit v rámci Tematického cíle 6 (Tab. 17).

Kvalitativní šetření v podobě strukturovaných rozhovorů bylo z části zaměřeno i na pohled do možného budoucího vývoje Euroregionu Šumava. Poměrně zajímavé bylo zjištění velmi rozdílných názorů. Na jedné straně byly zaznamenány pozitivní pohledy, a to především ze strany Západočeské univerzity v Plzni. Je zde důvěra k pozitivnímu budoucímu vývoji, který bude ale založen na nalezení souladu mezi bavorskými a českými zájmy. Zásadní je do budoucna najít i společnou řeč v otázce ochrany přírody, ve které zatím přetrvávají rozdílné přístupy. Kladně je vnímáno i postavení euroregionu jako úspěšného subjektu zastřešujícího společný rozvoj, posílené vazby v trojmezí, možnosti a informace (Příbáň 2015). V řadě odpovědí převažovala myšlenka, že do budoucna bude velmi záležet na aktivitě lidí a aktérů v euroregionu, vůli spolupracovat a dále vytvářet společné projekty. Nachází se v dotačním území zahrnující Karlovarský kraj, Plzeňský kraj a Jihočeský kraj a v rámci programu daného pohraničí je určena výše poskytnuté dotace a kolik financí je určeno např. do cestovního ruchu, ale není přikázáno, do jaké oblasti bude investováno (Horáček 2015). Na tomto příkladu je opět dobře viditelné propojení přístupu k přeshraniční spolupráci „bottom up“ (zdola) a „top down“ (shora), kdy je na národní úrovni připraven program přeshraniční spolupráce s nadnárodními limity a směrem zdola se tvoří projekty čerpající dotace, které jsou k dispozici.

Tab. 17: Přehled investiční strategie přeshraniční spolupráce česko-rakouského pohraniční na období 2014-2020

Tematický cíl 1: Posilování výzkumu, technologického rozvoje a inovací	Tematický cíl 6: Zachování a ochrana životního prostředí a podporování efektivního využívání zdrojů
Prioritní osa 1: Posilování výzkumu, technologického rozvoje a inovací	Prioritní osa 2: Životní prostředí a zdroje
Investiční priorita 1a: posilování výzkumné a inovační infrastruktury a kapacit pro rozvoj vynikající úrovně výzkumu a inovací a podpory odborných středisek, zejména těch, jež jsou předmětem celoevropského zájmu	Investiční priorita 6c: zachování, ochrana, propagace a rozvoj přírodního a kulturního dědictví
Investiční priorita 1b: Podpora podnikových investic do výzkumu a inovací a vytváření vazeb a součinnosti mezi podniky, středisky výzkumu a vývoje a odvětvím vysokoškolského vzdělávání, zejména podpora investic v oblasti vývoje produktů a služeb, přenosu technologií, sociálních inovací, ekologických inovací, aplikací veřejných služeb, stimulace poptávky, vytváření sítí, klastrů a otevřených inovací prostřednictvím inteligentní specializace a podpora technického a aplikovaného výzkumu, pilotních linek, opatření k včasnému ověřování produktů, schopností vyspělé výroby a prvovýroby, zejména v oblasti klíčových technologií a šíření technologií pro všeobecné použití	Investiční priorita 6d: Ochrana a obnova biologické rozmanitosti a půdy a podpora ekosystémových služeb, včetně prostřednictvím sítě NATURA 2000 a ekologických infrastruktur
Tematický cíl 10: Investice do vzdělávání, odborného vzdělávání a odborné přípravy pro získání dovedností a do celoživotního učení	Tematický cíl 11: Posilování institucionální kapacity orgánů veřejné správy a zúčastněných stran a přispívání k účinné veřejné správě
Prioritní osa 3: Rozvoj lidských zdrojů	Prioritní osa 4: Udržitelné sítě a institucionální spolupráce
Investiční priorita 10: Investice do vzdělávání, odborné přípravy a školení za účelem získávání dovedností a celoživotního učení, vypracováním a naplňováním společných programů vzdělání, odborné přípravy a školení	Investiční priorita 11: Posilování institucionální kapacity orgánů veřejné správy a zúčastněných subjektů a účinné veřejné správy podporou právní a správní spolupráce a spolupráce mezi občany a institucemi

Zdroj: AT-CZ 2014

Poznámka: Prioritní osa 5 – Technická pomoc

Řada respondentů se shodla na určitých bariérách přeshraniční spolupráce, které by mohly do budoucna představovat potencionální omezení. Mezi ně patří zejména

jazyková bariéra v podobě slabých znalostí německého jazyka ze strany Česka. Rozdíly jsou vnímány i v myšlení mezi obyvateli Česka a Bavorska. „Češi jsou více solitérní a věnují se spíše měkkým jednorázovým projektům, často zde chybí tmelící prvek. „Na německé straně je větší politická kontinuita a nemění se tolik vedení obcí jako na české straně, a tím je větší kontinuita i v rozvojových záležitostech.“ (Štemberková 2015). Zapojení obce jako aktéra do přeshraniční spolupráce závisí na aktivitě a vůli ze strany starosty. Dalo by se říci, že časté změny ve vedení obce a rozdílný zájem o přeshraniční spolupráci může narušit dlouhodobé rozvojové záměry. „Obyvatelé Bavorska jsou přesnější, přísnější a schopnější a celkové rozdíly v uvažování by mohly do budoucna na sebe narážet.“ (Dokoupil 2015).

Do roku 2020 je vývoj Euroregionu Šumava, díky vytvořenému programu Cíl 3 – Evropská územní spolupráce, poměrně jasný. Avšak do budoucna je velkou otázkou, jaký bude mít vliv na vývoj Euroregionu Šumava nově vzniklý Evropský region Dunaj Vltava. V rámci strukturovaných rozhovorů byly zjištěny názory, a to především ze strany modelových obcí, že by se do budoucna měl euroregion udržovat na stávající úrovni, kdy má možnost ovlivnit dění pouze v příhraničních okresech bez přesunu na vyšší úroveň, protože zájmy krajů jsou jiné než zájmy obcí a okresů (Bauerová 2015). Avšak i v případě určitých změn ve fungování Euroregionu Šumava by pravděpodobně díky úspěšné a kvalitní spolupráci s bavorskými partnery k zásadním změnám nedošlo.

Jeden z respondentů z okruhu modelových obcí uvedl zajímavý názor, že Euroregion Šumava by se měl do budoucna vytrádit v tom smyslu, že euroregion bude pouze slovo znamenající existenci nějakého subjektu. Přeshraniční spolupráce bude probíhat na území, na němž nebude již poznat, že se jedná o pohraničí dvou nebo tří států (Pospíšil 2015). „Nebýt jazykové bariéry, tak na Šumavě už není poznat, zda se nacházíte na české či bavorské straně. Obce, které mají o spolupráci zájem, si vyhledají partnera samy bez potřeby nějaké instituce. Samozřejmě jsou zde finance, které je možné na společné projekty díky členství v euroregionu čerpat, ale spolupráce nemusí být pouze o penězích, může být založena i na jiných subjektech.“ (Pospíšil 2015).

5.6 Zhodnocení dosavadního vývoje přeshraniční spolupráce Euroregionu Šumava

Aby zjištěný vývoj přeshraniční spolupráce Euroregionu Šumava bylo možné efektivně interpretovat, byla v předkládané práci vytvořena vzájemná komparace jednotlivých zkoumaných období a zhodnocení výsledků. Na základě kvalitativního šetření bylo zjištěno, že během vývoje přeshraniční spolupráce došlo k řadě změn. Jak vyplývá z jednotlivých zkoumaných období, za největší pokroky v přeshraniční spolupráci, nejen na příkladu Euroregionu Šumava, bylo zapojení do předvstupního programu Phare CBC a dále pak vstup Česka do Evropské unie a možnost čerpání financí ze strukturálních fondů. Nové příležitosti přinesl i vstup do tzv. Schengenského prostoru v roce 2007, díky němuž došlo k dalšímu uvolnění v pohraničních oblastech.

Z hlediska formy přeshraniční spolupráce bylo zjištěno, že počátky byly realizovány především na základě iniciativy a aktivity jednotlivců (obcí) neboli směrem zdola. Avšak tento směr aktivit je primární i v současnosti. Později se zapojila určitá legislativa z vyšších celků (krajů) a po zapojení do předvstupního programu Phare CBC i směrem z národních a nadnárodních okruhů. V tomto případě se k přeshraniční spolupráci přistupovalo i směrem „top down“ a začalo se formovat propojení těchto dvou přístupů, aby výsledky přeshraničního partnerství byly co nejefektivnější.

Počet zjištěných zrealizovaných projektů z Dispozičního fondu zaznamenal od roku 1998 do roku 2013 razantní změny (Tab. 18, Graf 11). V prvním programovém období, podporovaném Phare CBC, bylo ze Společného fondu malých projektů v Euroregionu Šumava uskutečněno 156 projektů. Tento nízký počet by se dal přisoudit k počínající iniciativě tvorby přeshraničních aktivit. Během druhé poloviny 90. let 20. stol. docházelo k postupnému zvyšování počtu členských obcí Euroregionu Šumava, které měly o přeshraniční partnerství zájem. V letech 2004-2006 bylo již Česko členem EU a zapojeno do Programu Iniciativy INTERREG III A. Mělo tak možnost přidat se do probíhajícího programového období, ve kterém již bylo možné čerpat dotace z Evropské unie, a to především z Evropského fondu regionálního rozvoje. Kompaktní součástí Iniciativy INTERREG III A byl Dispoziční fond, z něhož bylo zrealizováno v Euroregionu Šumava 223 projektů. Relativně nízký počet projektů je přisuzován krátkému programovému období, jehož se Česko účastnilo. V posledním období 2007-

2013, jehož Dispoziční fond byl ukončen až v minulém roce 2014, bylo zjištěno 633 uskutečněných projektů.

Tab. 18: Přehled počtu a zaměření uskutečněných projektů, výše vyčerpané dotace na přeshraniční spolupráci a typů žadatelů o přeshraniční projekty ve sledovaných obdobích

Období		1998-2003		2004-2006		2007-2013	
Projekty		A.h.	%	A.h.	%	A.h.	%
Počet zrealizovaných projektů celkem		156	100	223	100	633	100
Neinvestiční projekty		118	76	201	90	488	77
Malé investiční projekty		38	24	22	10	145	23
Aktér		A.h.	%	A.h.	%	A.h.	%
Typ žadatele	Veřejný sektor	92	59	126	56	387	61
	Soukromý sektor	5	3	9	4	36	6
	Neziskový sektor	46	30	71	32	159	25
	Vzdělávací sektor	13	8	17	8	51	8
Dotace		A.h.	%	A.h.	%	A.h.	%
Výše vyčerpané dotace na PS celkem €		927 365	100	615 326	100	3 253 135	100
Neinvestiční projekty €		364 118	39	542 511	88	1 714 796	53
Malé investiční projekty €		563 247	61	72 815	12	1 538 339	47

Zdroj: Vlastní zpracování

Poznámka: A.h. – „absolutní hodnota“

Graf 11: Vývoj počtu zrealizovaných projektů ve sledovaných obdobích

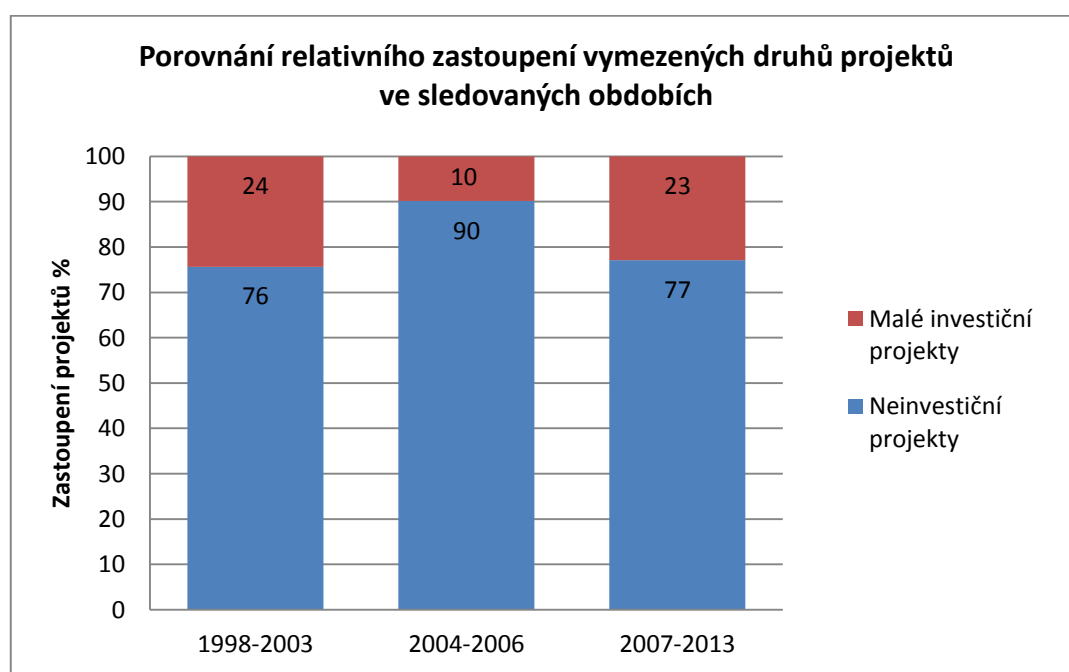

Zdroj: Vlastní zpracování

Z hlediska zaměření projektů bylo zjištěno, že nedošlo k výrazným, ale relativně pozvolným změnám. Ve všech sledovaných obdobích převažovaly měkké neinvestiční projekty, zaměřené na vzájemná setkávání přeshraničních partnerů, kulturní akce, sportovní soutěže a další aktivity posilující vzájemné partnerství (Tab. 18). V menší míře pak byly z Dispozičního fondu realizovány malé investiční projekty. Je důležité zmínit, že v jednotlivých obdobích představoval Dispoziční fond z hlediska zaměření projektů určité limity (viz tabulka v kap. Metodologie). V porovnání třech zkoumaných období jsou zajímavé rozdíly v podílu uskutečněných projektů a podílu investované dotace dle zaměření (Tab. 18, Graf 12, Graf 13). Při vzájemném porovnání zaměření projektů a vyčerpané dotace je patrné, že v období 1998-2003 bylo v Euroregionu Šumava uskutečněno pouze 24% malých investičních projektů, avšak zahrnovaly 61% celkové vyčerpané dotace (Graf 12, Graf 13). V tomto období byly realizovány nákladnější infrastrukturní projekty, a to i ze Společného fondu malých projektů, které byly zaměřeny na tvorbu infrastrukturního zázemí na české straně pohraničí a snížení kvalitativních rozdílů oproti pohraničí bavorskému a rakouskému. Období 2004-2006 bylo jednak krátké a věnovalo se převážně neinvestičním měkkým projektům 90%, do nichž bylo investováno 88% z celkové vyčerpané dotace. V období 2007-2013 bylo

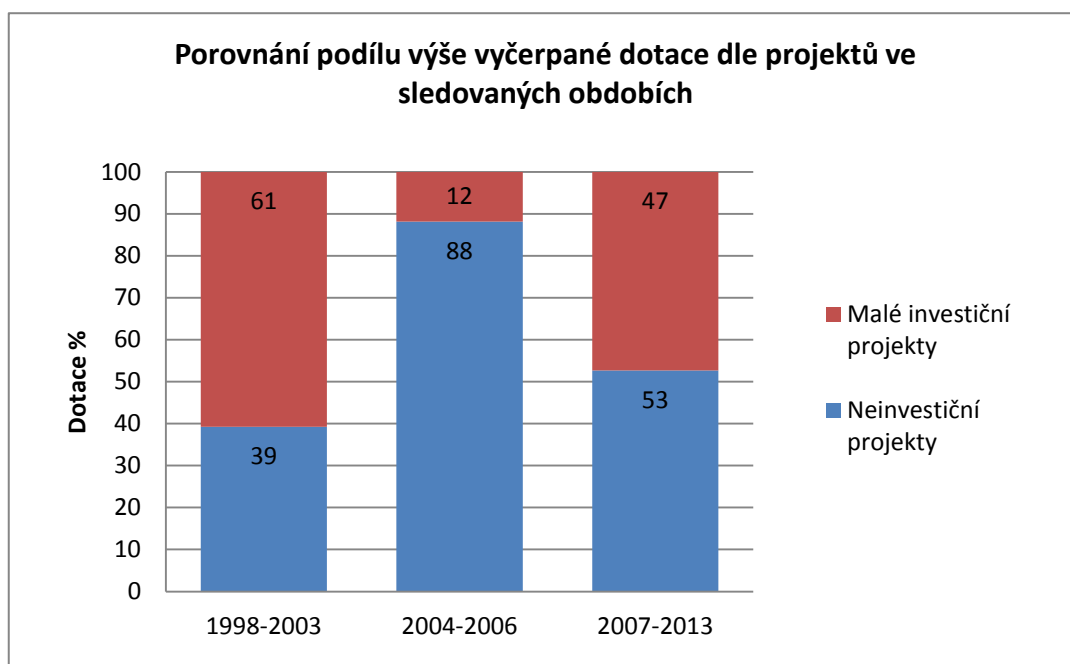
v Euroregionu uskutečněno 23% malých investičních projektů, které opět zahrnovaly relativně vysoký podíl investice 47%. Prostřednictvím programových dokumentů, analýzy jednotlivých projektů a strukturovaných rozhovorů bylo zjištěno, že v těchto letech se přeshraniční spolupráce ze strany malých investičních projektů zaměřovala na opravu sakrálních památek, inovaci naučných stezek, správu běžeckých tras a další malé infrastrukturní činnosti.

Graf 12: Porovnání relativního zastoupení vymezených druhů projektů ve sledovaných obdobích

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 13: Porovnání podílu výše vyčerpané dotace dle projektů ve sledovaných obdobích

Zdroj: Vlastní zpracování

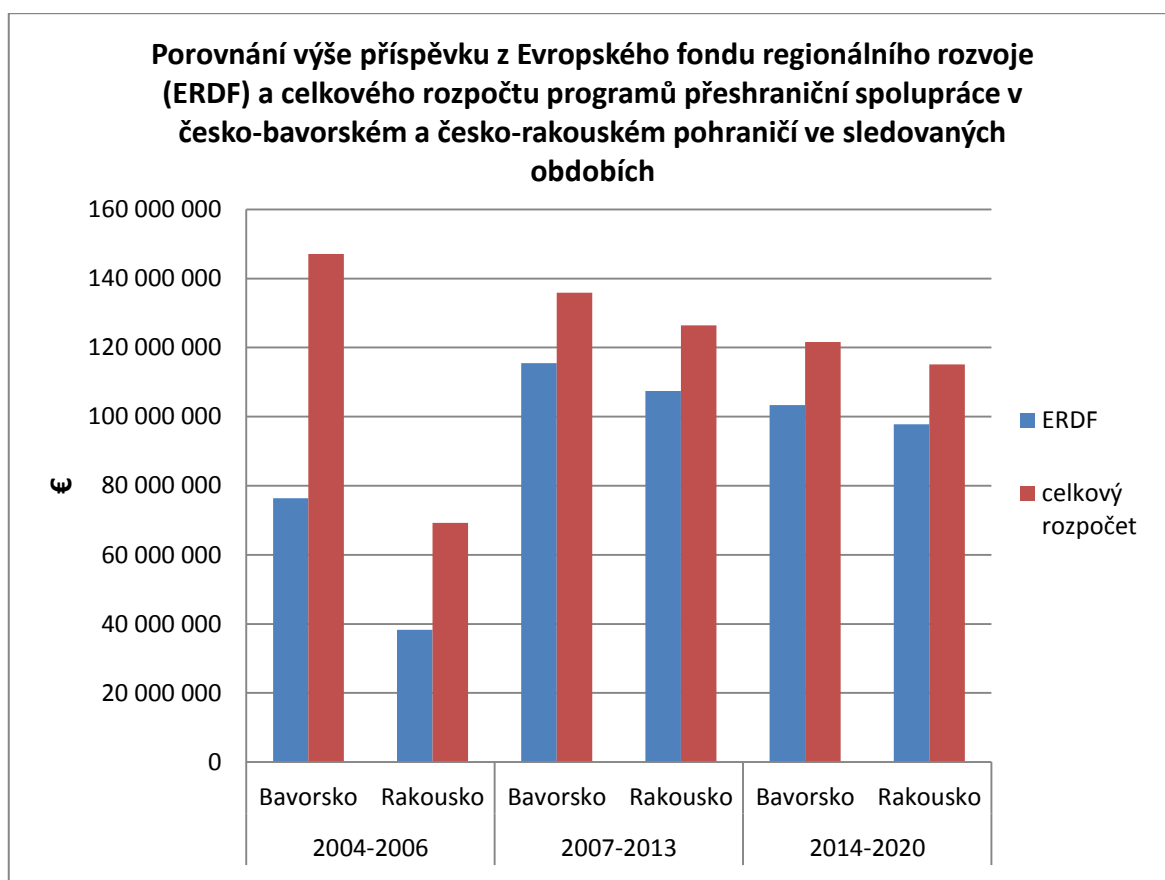
Pro jednotlivá období byly na základě programových dokumentů česko-bavorské a česko-rakouské přeshraniční spolupráce zjištěny výše celkového finančního plánu na dané programové období a výše poskytnutých prostředků EU z Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF) (Tab. 19). Zde je důležité zmínit, že se nejedná o prostředky určené pouze do rozvoje vymezené oblasti Euroregionu Šumava - Bayerischer Wald – Mühlviertel, ale o rozsáhlá dotační území v pohraničí s Bavorskem a Rakouskem. Výše celkového financování programů přeshraniční spolupráce pozvolna klesá (Graf 14). Zajímavý je výrazně nízký rozpočet Programu Iniciativy Společenství INTERREG III A Česká republika – Rakousko 2000(4)-2006, který činí pouze 69 228 509 €. V tomto období činil podíl prostředků z ERDF v česko-bavorském pohraničí 52% a v česko-rakouském 55% (Tab. 19). V letech 2007-2013 a v plánovaném období 2014-2020 je celkový rozpočet programů obou pohraničních oblastí vyrovnaný. Důležité je zmínit, že v těchto uvedených letech byla stanovena maximální dotační sazba z ERDF 85%.

Tab. 19: Přehled celkového financování a podílu dotace z ERDF v programových dokumentech česko-bavorského a česko-rakouského pohraničí ve sledovaných obdobích

Období	2004-2006		2007-2013		2014-2020	
	Bavorsko	Rakousko	Bavorsko	Rakousko	Bavorsko	Rakousko
Financování celkem €	147 058 812	69 228 509	135 894 647	126 394 580	121 617 825	115 076 394
ERDF €	76 396 066	38 280 911	115 510 449	107 435 393	103 375 149	97 814 933
ERDF %	52	55	85	85	85	85

Zdroj: MMR 2001, MMR 2005, MMR, 2007, AT-CZ 2007, AT-CZ 2014, Východočeská rozvojová a kol. 2014

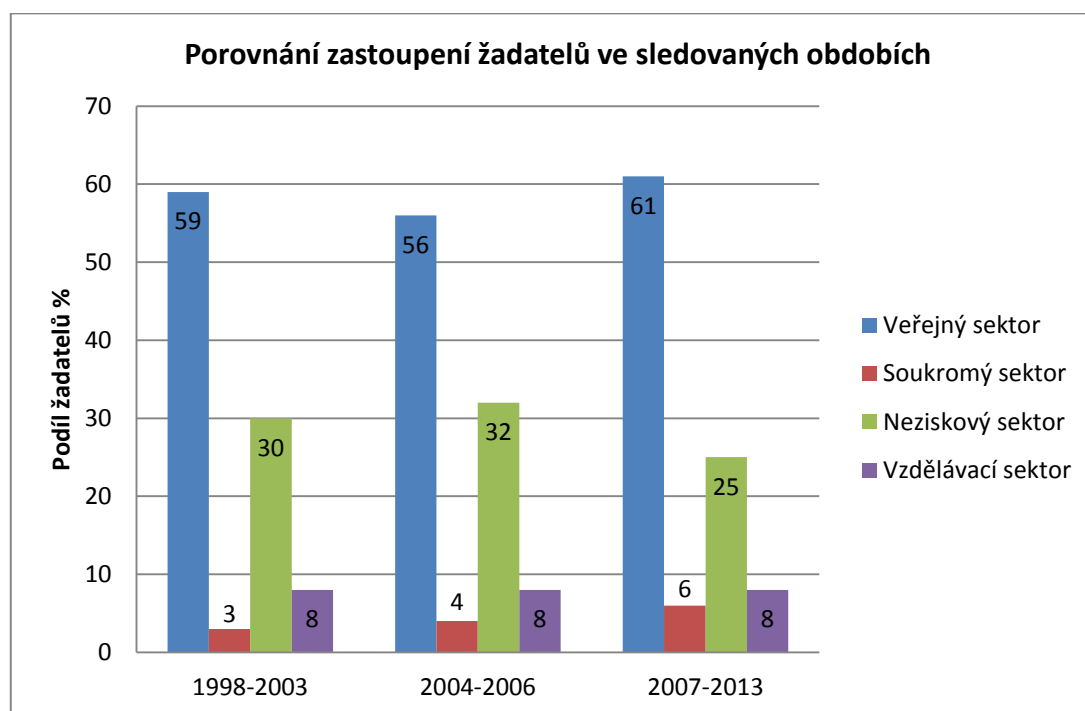
Graf 14: Porovnání výše příspěvku z Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF) a celkového rozpočtu programů přeshraniční spolupráce v česko-bavorském a česko-rakouském pohraničí ve sledovaných obdobích

Zdroj: Vlastní zpracování

Při výzkumu vývoje přeshraniční spolupráce Euroregionu Šumava bylo sledováno i zastoupení typu žadatelů o přeshraniční projekty (Tab. 18). Aktéři byli rozděleni do čtyř kategorií, u nichž byla sledována četnost zažádaných projektů. Bylo zjištěno, že během vývoje Euroregionu Šumava nedošlo ke změnám v zastoupení aktérů (Graf 15). Nejčastějším žadatelem ve všech sledovaných obdobích byl veřejný sektor neboli jednotlivé obce a orgány zřizované obcí. Nejméně aktérů přeshraniční spolupráce bylo naopak zjištěno v soukromém sektoru zahrnujícím právnické osoby. Relativně častým žadatelem o přeshraniční spolupráci byl ve všech obdobích zjištěn i neziskový sektor. Na základě stávajících výsledků by se dal předpokládat vývoj složení aktérů přeshraniční spolupráce, který do následujících let nezaznamená výrazné změny.

Graf 15: Porovnání zastoupení žadatelů ve sledovaných obdobích

Zdroj: Vlastní zpracování

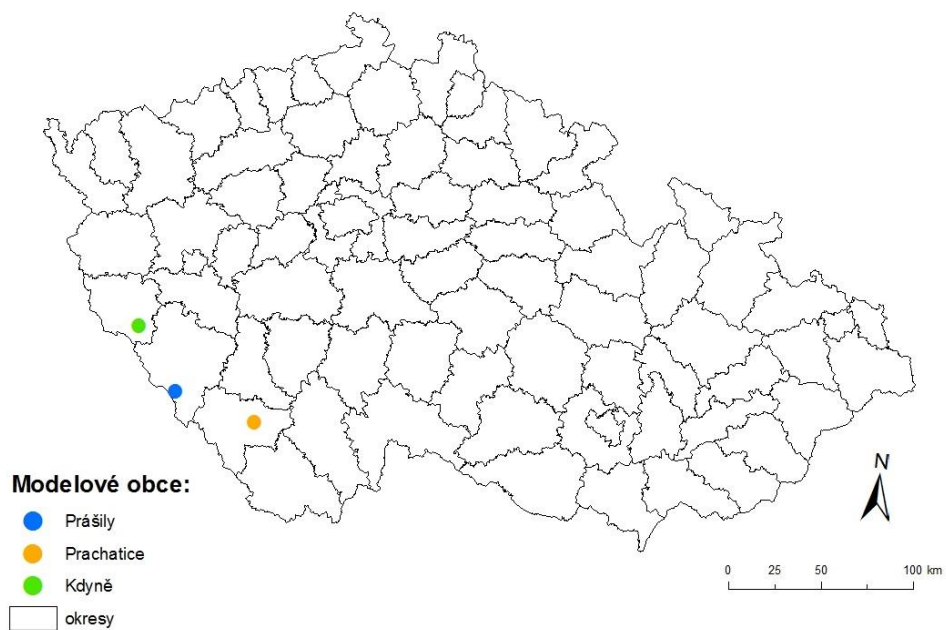
6 POROVNÁNÍ VÝVOJE PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE V EUROREGIONU ŠUMAVA Z POHLEDU TŘÍ MODELOVÝCH OBCÍ

Zákon o obcích č. 128/2000 Sb. definuje, jakou má obec roli (Horáček 2015), jak má hospodařit, jak má pečovat o obyvatele, avšak nikde nejsou uvedeny povinné činnosti v přeshraniční spolupráci. Následující kapitola představuje nástin problematiky předpokládané variability v oblasti přeshraničních aktivit na základě porovnání třech vybraných modelových příhraničních území. Pro vzájemnou komparaci různé vertikální měřítkové úrovně bylo zvoleno okresní město Prachatice, obec s pověřeným úřadem Kdyně a malá horská obec Prášily. Všechny tři obce jsou situovány na jihozápadě až západě Česka (Mapa 10). Zároveň byly zvoleny tak, aby z pohledu Euroregionu Šumava byly lokalizovány v různých částech vymezeného euroregionu (Mapa 11). Modelové obce tak reprezentují oblast Prácheňska v Jihočeském kraji, oblast Chodska v okrese Domažlice a horskou oblast Šumavy.

Prostřednictvím strukturovaných rozhovorů se zástupci jednotlivých obcí byl zkoumán pohled na členství v Euroregionu Šumava a zkušenosti ohledně kooperace s přeshraničními partnery. Pro všechna modelová území byl sledován vývoj přeshraniční spolupráce na základě provedené analýzy zrealizovaných projektů ze Společného fondu malých projektů programu Phare CBC v letech 1998-2003, z Fondu malých projektů programu INTERREG III A pro období 2004-2006 a z Dispozičního fondu Cíl3-Evropské územní spolupráce pro období 2007-2013.

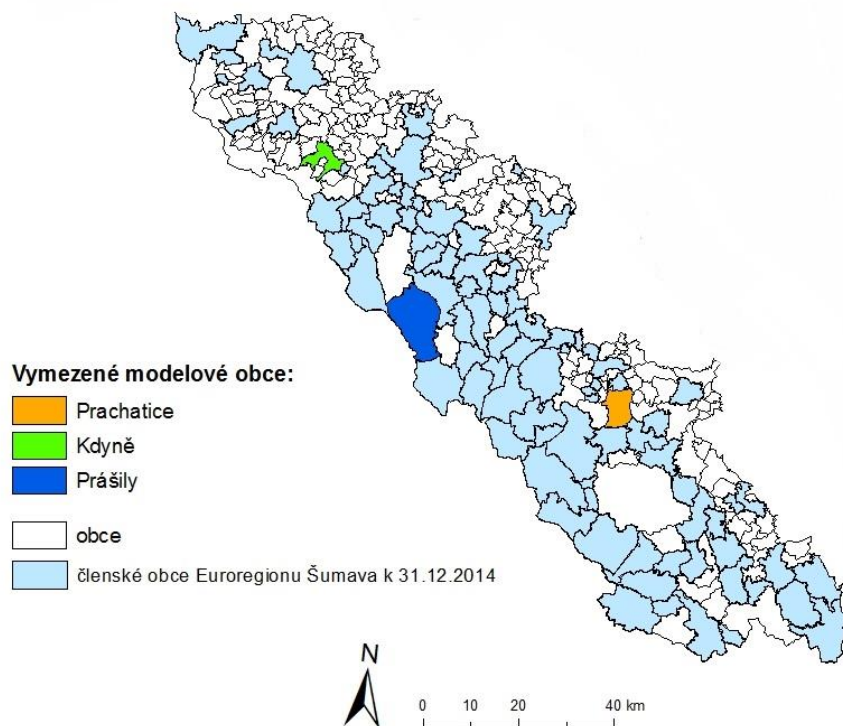
Cílem bylo zjistit, na čem obecně závisí přeshraniční spolupráce. Zda klíčovou roli hraje velikost obce, počet obyvatel, aktivity ze strany starosty či lokalizace obce. Záměrem následující kapitoly bylo zjistit rozdíly na příkladu třech zvolených území a vysvětlit jejich možné příčiny.

Mapa 10: Vybrané modelové obce z pohledu České republiky

Zdroj: Vlastní zpracování

Mapa 11: Modelové obce v Euroregionu Šumava

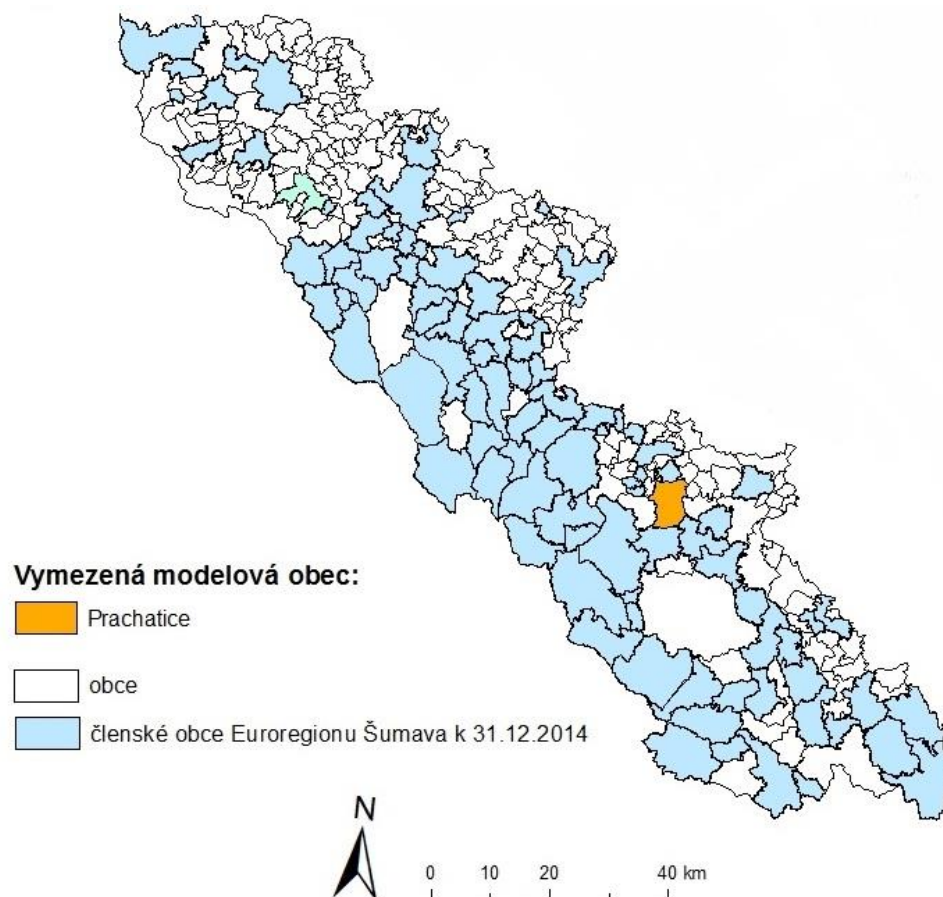
Zdroj: Vlastní zpracování

6.1 Prachatice

Okresní město Prachatice se nachází v jihozápadní příhraniční části Česka ve stejnojmenném okrese Prachatice v Jihočeském kraji. Z hlediska Euroregionu Šumava jsou Prachatice situovány ve střední části euroregionu v podhůří Šumavy (Mapa 12). Celková výměra Prachatic je 3 891,7 ha (UIR 2013) a k 31.12.2014 zde bylo zaznamenáno 11 189 obyvatel (ČSÚ 2015). Současným starostou je Ing. Martin Malý. I přesto, že je okres Prachatice okresem pohraničním s typickou charakteristikou okrajové periferní polohy (Štemberková 2014), tak obec Prachatice je jedním z významných historických a kulturních měst Jihočeského kraje, což se významně promítá i do přeshraniční spolupráce s Bavorskem. Významnou městskou památkovou rezervací je historické centrum města, kde se nachází mnoho historických pamětihodností ve vztahu k Janu Husovi a Solné stezce (ČSÚ 2015). Město bylo již od raného středověku situováno na křižovatce evropského vnitrozemského obchodu. Bylo součástí tzv. „Jantarové stezky“ a „Zlaté stezky“ (Solná), které spojovala Česko s Bavorskem od Prachatic až do Pasova prostřednictvím obchodu se solí (Prachatice 2015).

Pro rozvoj Prachatic byly zásadní už události po 2. světové válce spojené s již výše uvedeným odsunem původního obyvatelstva, což mělo velký dopad i na celé území Euroregionu Šumava. Před rokem 1989 byl rozvoj Prachatic ovlivněn socialistickou industrializací i samotnou polohou Prachatic, která byla za socialismu extrémně periferní (Štemberková 2014). Po roce 1989 došlo k zániku typického místního sklářského průmyslu, avšak časem do okresu Prachatice začaly proudit zahraniční investice a začaly zde být zakládány dceřiné podniky firem z Německa, Rakouska a Francie v oborech textilního, stavebního průmyslu a lehkého strojírenství (Štemberková 2014).

Mapa 12: Modelová obec Prachatice v Euroregionu Šumava

Zdroj: Vlastní zpracování

6.1.1 Vývoj přeshraniční spolupráce v obci Prachatice

Informace ohledně přeshraniční spolupráce města Prachatice byly získány na základě rozhovoru se zástupcem obce, kterým pro Prachatice byla RNDr. Růžena Štemberková.

Obec je členem Euroregionu Šumava pravděpodobně od roku 1996. Po určitou dobu fungovalo na okresním úřadě i sídlo české strany euroregionu, které se pak přemístilo do Klatov a v současnosti se nachází v obci Běšiny (Štemberková 2015). Partnerskými obcemi jsou od roku 1996 Grainet a Waldkirchen v Bavorsku (Prachatice 2015). Jedná se o města na tzv. „Zlaté stezce“, kterým je spolupráce s Prachaticemi

předurčena společnými historickými souvislostmi (Štemberková 2015). Partnerskou obcí na rakouské straně je Mauthausen od roku 1991 (Prachatice 2015). Je patrné, že kontakty na přeshraniční úrovni byly v Prachaticích již od poč. 90. let 20. století.

Jako zajímavost a zároveň doklad o pohledu Prachatic na přeshraniční spolupráci k poč. 21. století je zde úryvek slov bývalého starosty města Jana Bauera na semináři česko-německého porozumění v roce 2000: „Město Prachatice patří do regionu, kde dlouhá léta, dlouhá staletí žili, pracovali, vzájemně se navštěvovali lidé českého a německého národa. Žili vedle sebe v dobrém i zlém a tento běh života po násilném přerušení je znovu obnovován. Město Prachatice má uzavřeno mnoho partnerských smluv s městy v německém pohraničí a podařilo se nám to, co se jinde nedaří – vzniklo u nás pravidelné, dvakrát ročně se opakující setkávání zástupců příhraničních měst, u kterých vždy řešíme palčivé problémy života obcí a hlavně vždy chceme nalézt východiska a závěry.“ (Bžochová 2000).

Přeshraniční spolupráce byla vždy o kvalitě starosty a kontaktech, které jsou s německou stranou na osobní bázi (Štemberková 2015). „Přeshraniční spolupráce měla na město pozitivní efekt. Vybudovaly se naučné stezky a cyklostezky, došlo k rozšíření „Zlaté stezky“ jako obchodní trasy, obnovily se tradice.“ (Štemberková 2015).

Pro modelovou obec Prachatice byla provedena analýza zrealizovaných projektů přeshraniční spolupráce ze Společného fondu malých projektů programu Phare CBC v letech 1998-2003, z Fondu malých projektů programu INTERREG III A pro období 2004-2006 a z Dispozičního fondu Cíl3-Evropské územní spolupráce pro období 2007-2013 (Tab. 20).

Tab. 20: Přehled výsledků analýzy zrealizovaných projektů z Dispozičního fondu (Fondu malých projektů) v Prachaticích ve sledovaných obdobích

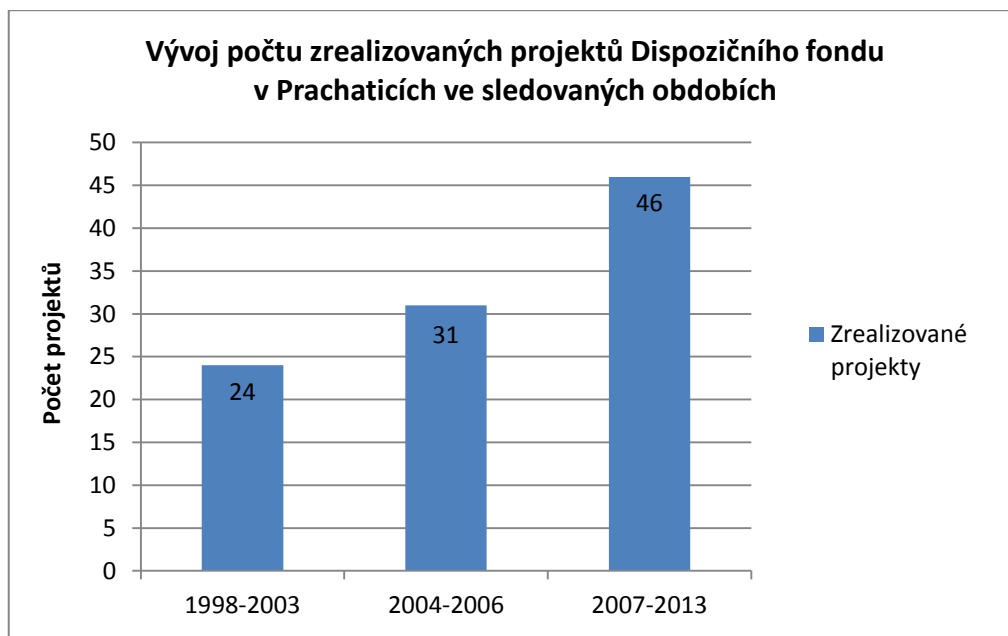
Období		1998-2003		2004-2006		2007-2013	
Projekty:		Abs. h.	%	Abs. h.	%	Abs. h.	%
Počet zrealizovaných projektů celkem		24	100	31	100	46	100
Neinvestiční projekty		15	63	29	94	46	100
Malé investiční projekty		9	38	2	6	0	0
Aktér:		Abs. h.	%	Abs. h.	%	Abs. h.	%
Typ žadatele	Veřejný sektor	20	83	23	75	27	59
	Soukromý sektor	0	0	2	6	4	9
	Neziskový sektor	1	4	4	13	8	17
	Vzdělávací sektor	3	13	2	6	7	15
Dotace:		Abs. h.	%	Abs. h.	%	Abs. h.	%
Výše vyčerpané dotace Euroregionem Šumava na PS celkem €		927 365	100	615 326	10	3 253 135	100
Výše vyčerpané dotace na PS € v Prachaticích		204 336	22	77 575	13	132 645	4
Neinvestiční projekty €		44 367	39	66 964	86	132 645	100
Malé investiční projekty €		159 969	61	10 611	14	0	0
Projekty dle dotace €	Do 5000 €	20	83	29	94	43	93
	5001-10 000 €	2	8	2	6	3	7
	10 001-20 000 €	0	0	0		0	0
	Nad 20 000 €	2	8	0		0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Poznámka: Procentuální podíl dotace dle zaměření projektů byl vypočten z výše vyčerpané dotace na PS € v Prachaticích; Abs. h. – absolutní hodnota

Od roku 1998 po současnost došlo k pozvolnému zvyšování počtu zrealizovaných přeshraničních projektů (Graf 16). V předvstupním období 1998-2003 bylo zjištěno 24 uskutečněných projektů. V letech 2004-2006 jich bylo už 31 a v posledním programovém období 46. Tento fakt je spojen i s rostoucími možnostmi v přeshraniční spolupráci po vstupu Česka do Evropské unie a následného zapojení širšího okruhu aktérů.

Graf 16: Vývoj počtu zrealizovaných projektů Dispozičního fondu v Prachaticích ve sledovaných obdobích

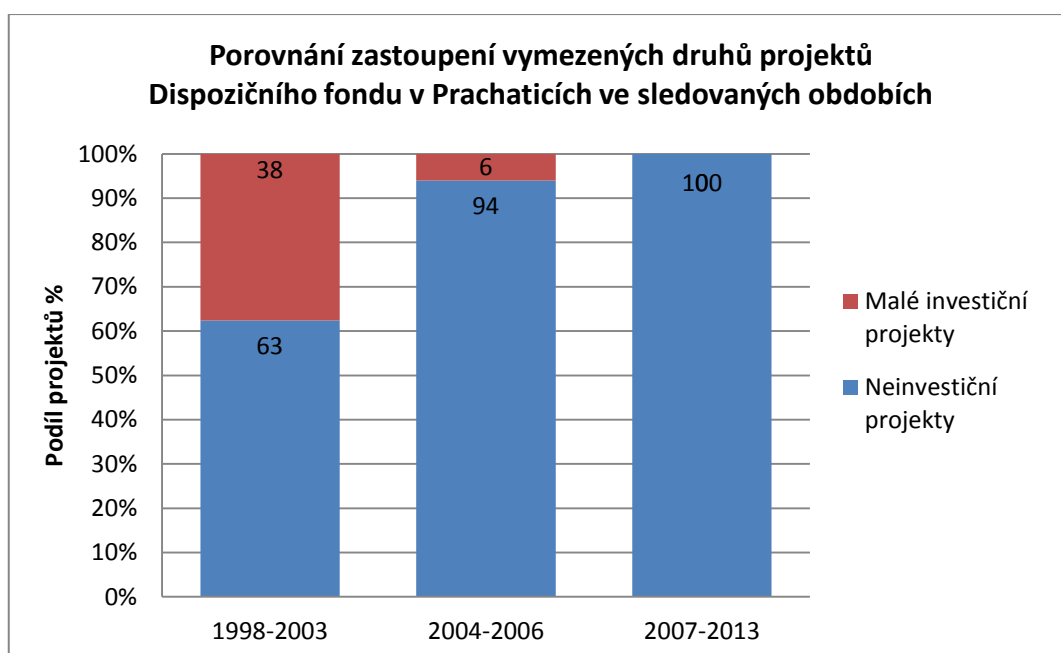
Zdroj: Vlastní zpracování

„Na začátku byla česká strana hodně solitérní, spolupráce byla zaměřena na cestovní ruch, kulturní akce a propagaci materiálů.“ (Štemberková 2015). Na příkladu Prachatic byl z hlediska zaměření projektů zaznamenán zajímavý trend v roce 1998-2003, který byl vyhodnocen i pro přeshraniční spolupráci Euroregionu Šumava jako celku. V období 1998-2003 bylo uskutečněno 63% měkkých neinvestičních projektů „people to people“ a 38% malých investičních projektů (Tab. 20, Graf 17). Z celkové výše vyčerpané dotace Společného Fondu malých projektů (204 336 €) směřovalo do malých investičních projektů 61% (Tab. 20, Graf 18). Velký podíl

na vysokém celkovém rozpočtu měly hlavně dva velké projekty. Jednalo se o „Úpravu dopravně nebezpečného místa cykloturistické trasy č. 1055 Prachatice – Volary“ s výší poskytnuté dotace 76 012 € a „Mezinárodní centrum volného času - oprava škvárového hřiště po povodni srpen 2002“ s dotací 61 627 €. Avšak v porovnání s ostatními obdobími byly roky 1998-2003 skutečně věnovány spíše infrastrukturním projektům (Graf 17). V té době se také budovala řada naučných stezek a cyklostezek. Od roku 2004 malých investičních projektů ubývalo a přeshraniční spolupráce v Prachaticích

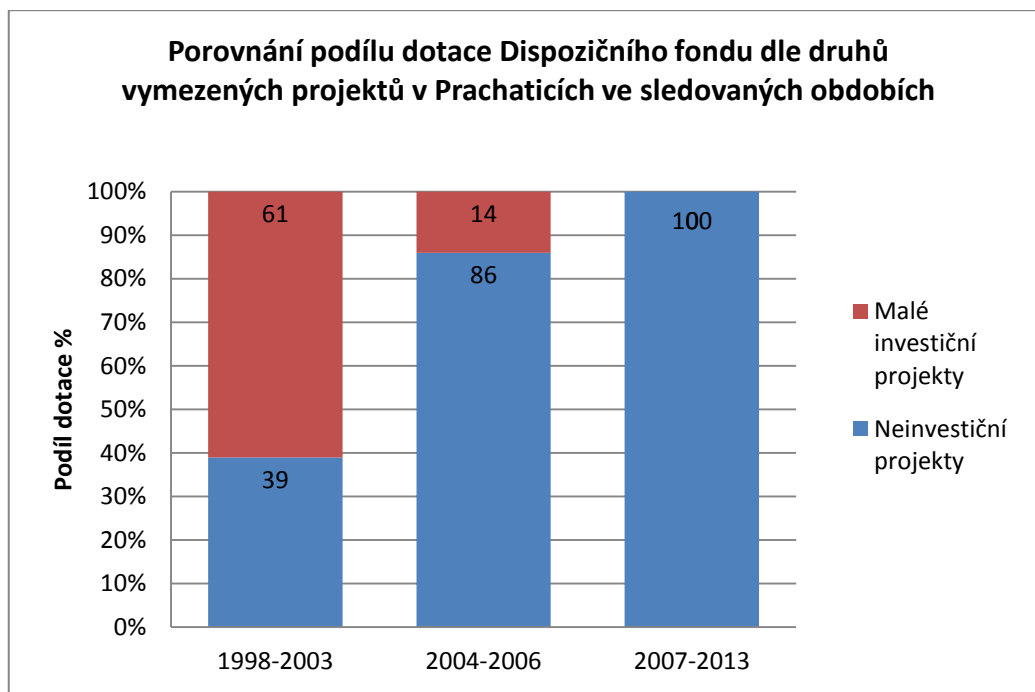
byla zaměřena hlavně na měkké neinvestiční projekty, zaměřené na vzájemné setkávání, festivaly, mezinárodní letní školy a semináře. V letech 2007-2013 byly veškeré projekty neinvestiční (Tab. 20, Graf 17).

Graf 17: Porovnání zastoupení vymezených druhů projektů Dispozičního fondu v Prachaticích ve sledovaných obdobích

Zdroj: Vlastní zpracování

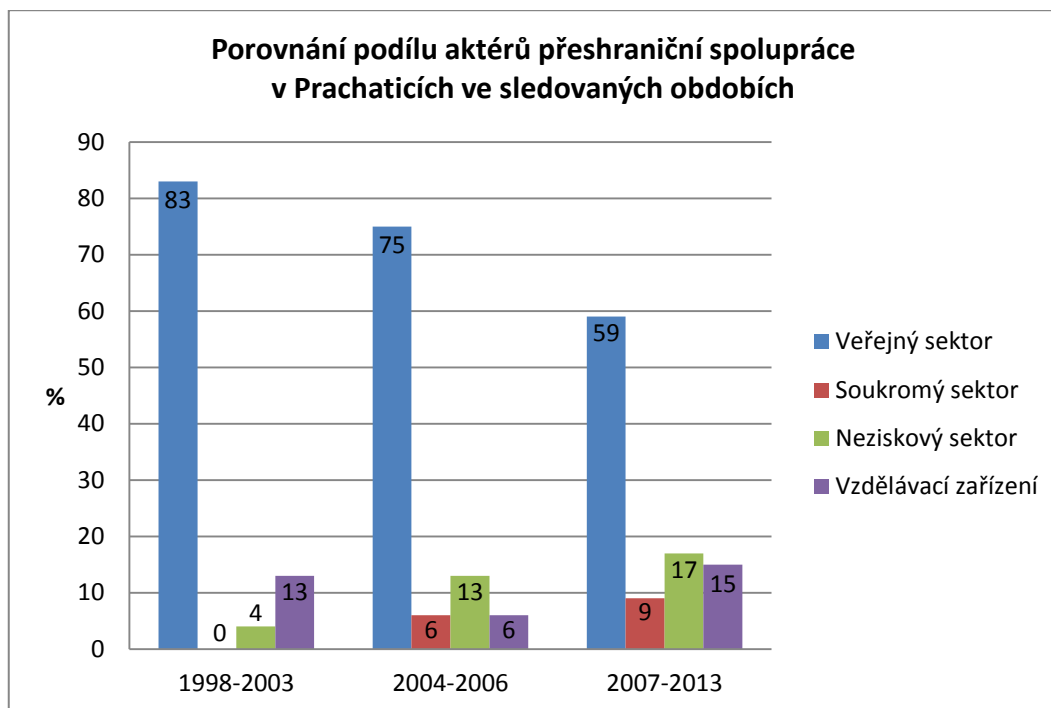
Graf 18: Porovnání podílu dotace Dispozičního fondu dle druhů vymezených projektů v Prachaticích ve sledovaných obdobích

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě analýzy projektů byli sledováni i žadatelé (aktéři) o přeshraniční spolupráci. Ve všech sledovaných obdobích byla jako hlavní aktér zjištěna obec Prachatice (veřejný sektor) (Tab. 20, Graf 19). V prvním období tvořil veřejný sektor 83% žadatelů a 13% představovaly školy. V nadcházejících obdobích se pozvolna snižoval podíl veřejného sektoru na úkor zvyšujícího se zastoupení aktérů v soukromém a neziskovém sektoru (Graf 19). Tento vývoj je odrazem úspěšné přeshraniční spolupráce Prachatic s bavorskými i rakouskými partnery. Během let se ve spolupráci zvýšila i důvěra ze strany místních organizací, spolků i právnických osob, které se postupně do spolupráce zapojovaly. V posledních letech jsou poměrně aktivními aktéry v Prachaticích kromě samotné obce i Základní organizace Českého svazu včelařů Prachatice, Prachatické muzeum, Městská knihovna Prachatice nebo Smíšený pěvecký sbor Česká píseň Prachatice. Významným žadatelem o přeshraniční projekty v Prachaticích jsou už od 90. let 20. stol. základní školy.

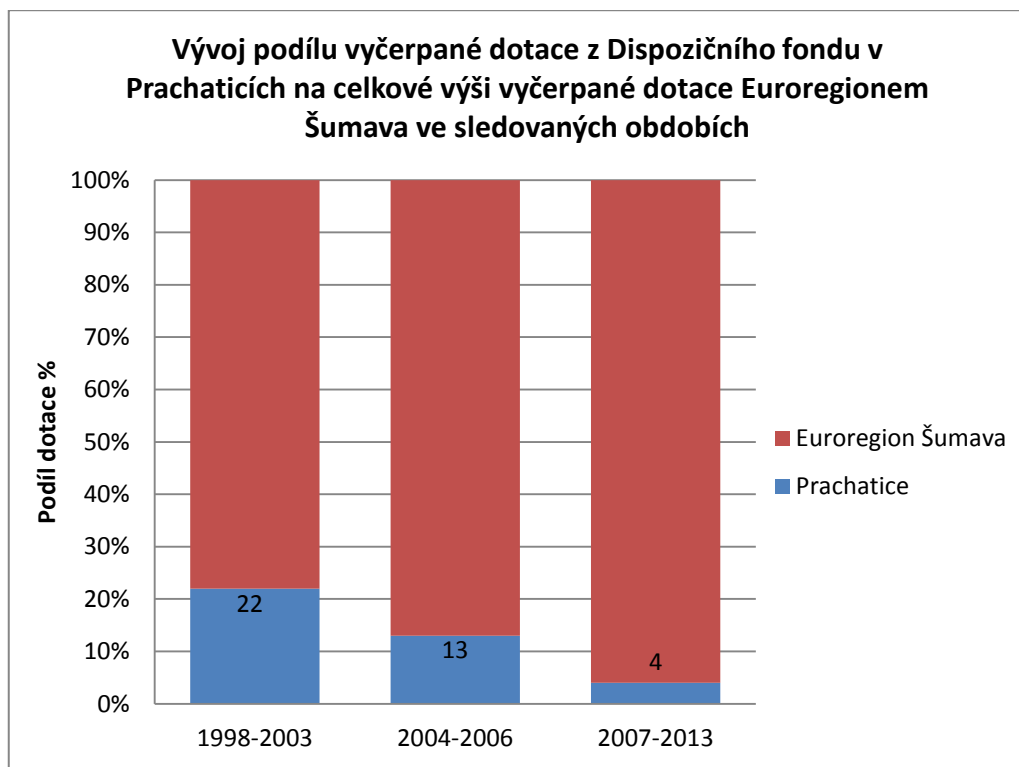
Graf 19: Porovnání podílu aktérů přeshraniční spolupráce v Prachaticích ve sledovaných obdobích

Zdroj: Vlastní zpracování

V poslední řadě byl sledován podíl součtu dotace prostředků strukturálních fondů pro dané období na celkové vyčerpané dotaci fondů Euroregionem Šumava (Tab. 20, Graf 20). Na celkovém dotačním rozpočtu Euroregionu Šumava v letech 1998-2003 se obec Prachatice podílela z 22% jako velmi aktivní aktér přeshraniční spolupráce. V období 2004-2006 byl zjištěn podíl 13% a v letech 2007-2013 pouhá 4%. Tento pokles lze vysvětlit především neustále se rozšiřující členskou základnou Euroregionu Šumava od roku 1993 po současnost. Do většiny zrealizovaných projektů ve všech třech obdobích byla investována max. výše prostředků fondů Evropské unie v max. výši 5000 € (Tab. 20).

Graf 20: Vývoj podílu vyčerpané dotace z Dispozičního fondu v Prachaticích na celkové výši vyčerpané dotace Euroregionem Šumava ve sledovaných obdobích

Zdroj: Vlastní zpracování

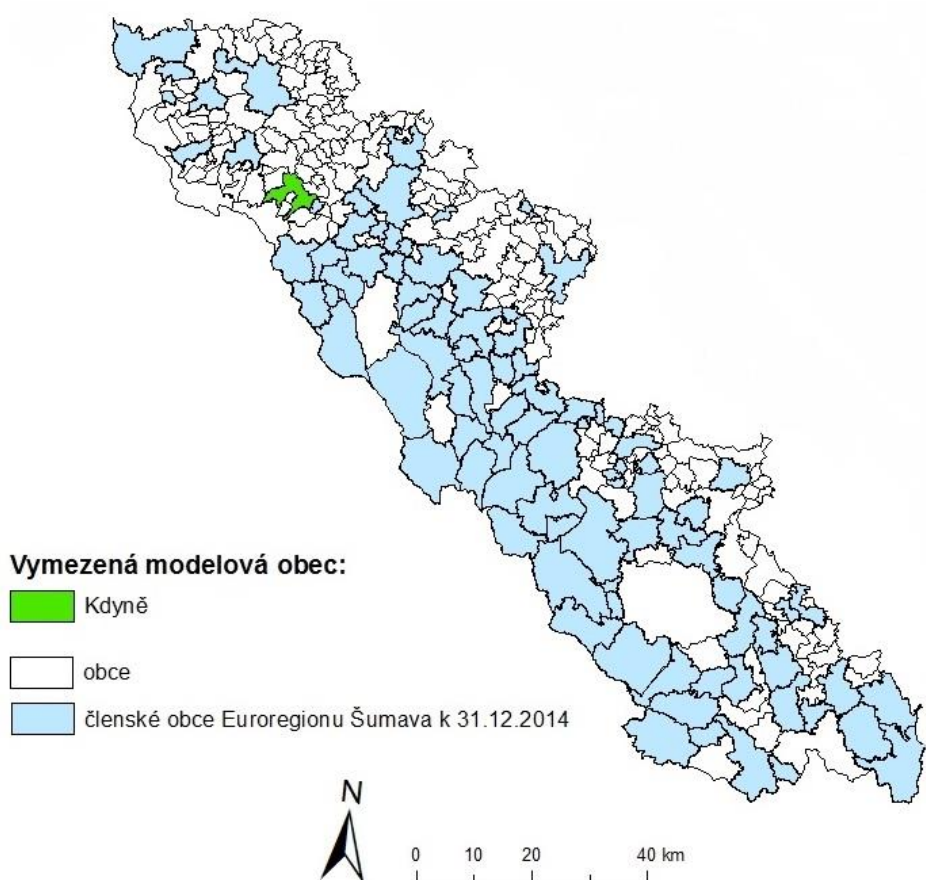
6.2 Kdyně

Jako druhá modelová obec bylo vybráno město Kdyně. Jedná se o obec s pověřeným úřadem nacházející se na jihozápadě Plzeňského kraje v okrese Domažlice při pohraničí s Bavorskem. Z hlediska vymezení Euroregionu Šumava je Kdyně situována na severu a v okrese Domažlice je jednou z mála členských obcí euroregionu (Mapa 13). Katastrální výměra obce je 2 874 ha (Kdyně 2015) a k 1.1.2015 zde žilo 5 283 (ČSÚ 2015) obyvatel. Současným starostou města je Jan Löffelmann.

Zásadní pro rozvoj města byl textilní průmysl, který v Kdyni fungoval už od roku 1678, kdy zde byla založena první textilní manufaktura v Česku. Na základech přádelny následně vznikl strojírenský podnik pro textilní průmysl, který vytrval i přes

náročná období během 20. století (Bauerová 2011). Po krizi, která následovala po sametové revoluci, byl v roce 1993 díky privatizaci strojírenský průmysl obnoven (Bauerová 2011) a společně s řadou atraktivit cestovního ruchu představuje největší potenciál rozvoj města Kdyně.

Mapa 13: Modelová obec Kdyně v Euroregionu Šumava

Zdroj: Vlastní zpracování

6.2.1 Vývoj přeshraniční spolupráce v obci Kdyně

Informace ohledně přeshraniční spolupráce města Kdyně byly získány na základě rozhovoru se zástupcem obce, kterým pro Kdyni byla Mgr. Dagmar Bauerová.

Město Kdyně je jedním ze zakládajících členů Euroregionu Šumava, což znamená, že součástí členské základny je již od roku 1993. Partnerskou obcí na bavorské straně je městyse Eschlkam nacházející se v severní části Bavorského lesa ve Všerubské vrchovině (Eschlkam 2008). Jedná se o trojpartnerství Kdyně – Eschlkam – Všeruby (Bauerová 2015). „Pro město Kdyně bylo členství v euroregionu velmi přínosné především v počátcích, kdy se přeshraniční spolupráce rozjížděla. Město se aktivně účastnilo a velmi ho to posunulo dopředu. Díky Euroregionu Šumava je možnost čerpat z fondů.“ (Bauerová 2015). Dnes je přeshraniční spolupráce s partnerskou obcí velmi neformální, je na bázi osobního přátelství představitelů obou obcí (Bauerová 2015). Ve Kdyni přeshraniční spolupráce funguje již od počátku velmi aktivně a úspěšně. Obec je spokojena s členstvím v euroregionu, které mělo na rozvoj města značný vliv. Jako velká výhoda bylo uvedeno, že se přeshraniční spolupráce týká pouze sousedních okresů, které se mezi sebou začaly vyrovnávat, vzájemně čerpat zkušenosti a celkově se jedná vyloženě o lokální partnerství (Bauerová 2015).

Pro Kdyni byly opět analyzovány projekty přeshraniční spolupráce dotované z Dispozičního fondu (Fondu malých projektů) ve třech obdobích od roku 1998 do 2007 (Tab. 21). Je patrné, že oproti obci Prachatice byla aktivita přeshraniční spolupráce mnohem menší. V předvstupním období 1998-2003 byly ve Kdyni uskutečněny ze Společného fondu malých projektů pouze 2 projekty (Tab. 21, Graf 21). Do roku 2013 došlo k pozvolnému růstu uskutečněných projektů. V letech 2004-2006 jich bylo zjištěno 9 a 13 v posledním období 2007-2013 (Tab. 21, Graf. 21).

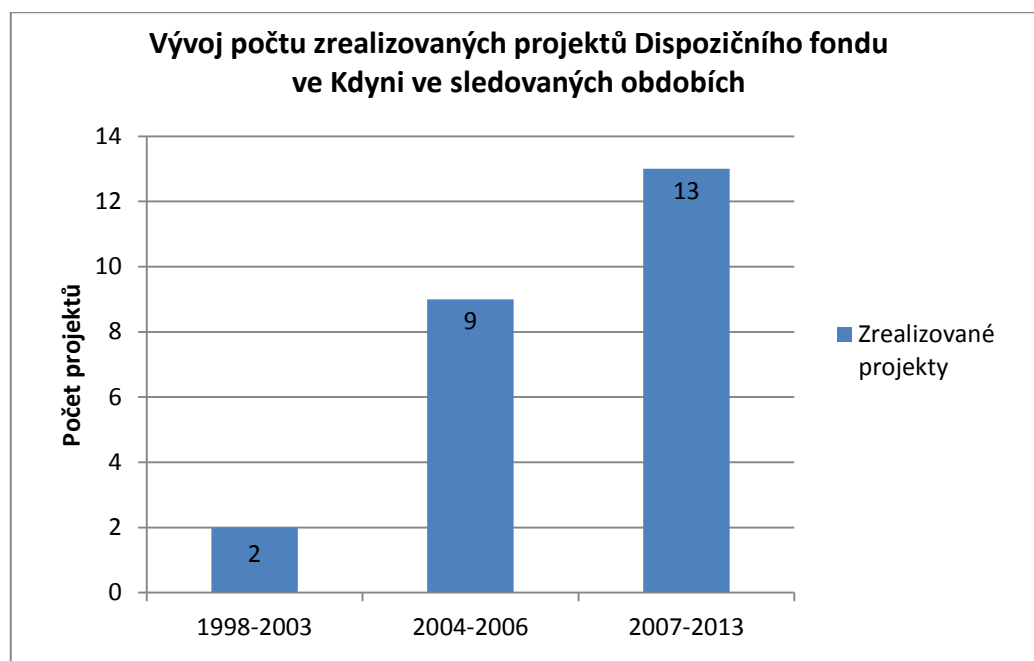
Tab. 21: Přehled výsledků analýzy zrealizovaných projektů z Dispozičního fondu (Fondu malých projektů) ve Kdyni ve sledovaných obdobích

Období		1998-2003		2004-2006		2007-2013	
Projekty:		Abs. h.	%	Abs. h.	%	Abs. h.	%
Počet zrealizovaných projektů celkem		2	100	9	100	13	100
Neinvestiční projekty		1	50	7	78	11	85
Malé investiční projekty		1	50	2	22	2	15
Aktér:		Abs. h.	%	Abs. h.	%	Abs. h.	%
Typ žadatele	Veřejný sektor	1	50	6	67	9	69
	Soukromý sektor	0	0	0	0	0	0
	Neziskový sektor	1	50	3	33	4	31
	Vzdělávací sektor	0	0	0	0	0	0
Dotace:		Abs. h.	%	Abs. h.	%	Abs. h.	%
Výše vyčerpané dotace Euroregionem Šumava na PS celkem €		927 365	100	615 326	100	3 253 135	100
Výše vyčerpané dotace na PS € v Prachaticích		11 144	1,2	32 714	5,3	37 332	1,1
Neinvestiční projekty €		2 285	21	25 118	77	27 140	73
Malé investiční projekty €		8 859	79	7 596	23	10 192	27
Projekty dle dotace €	Do 5000 €	1	50	8	89	12	92
	5001-10 000 €	1	50	1	11	1	8
	10 001-20 000 €	0	0	0	0	0	0
	Nad 20 000 €	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Poznámka: Procentuální podíl dotace dle zaměření projektů byl vypočten z výše vyčerpané dotace na PS € ve Kdyni; Abs.h – absolutní hodnota

Graf 21: Vývoj počtu zrealizovaných projektů Dispozičního fondu ve Kdyni ve sledovaných obdobích

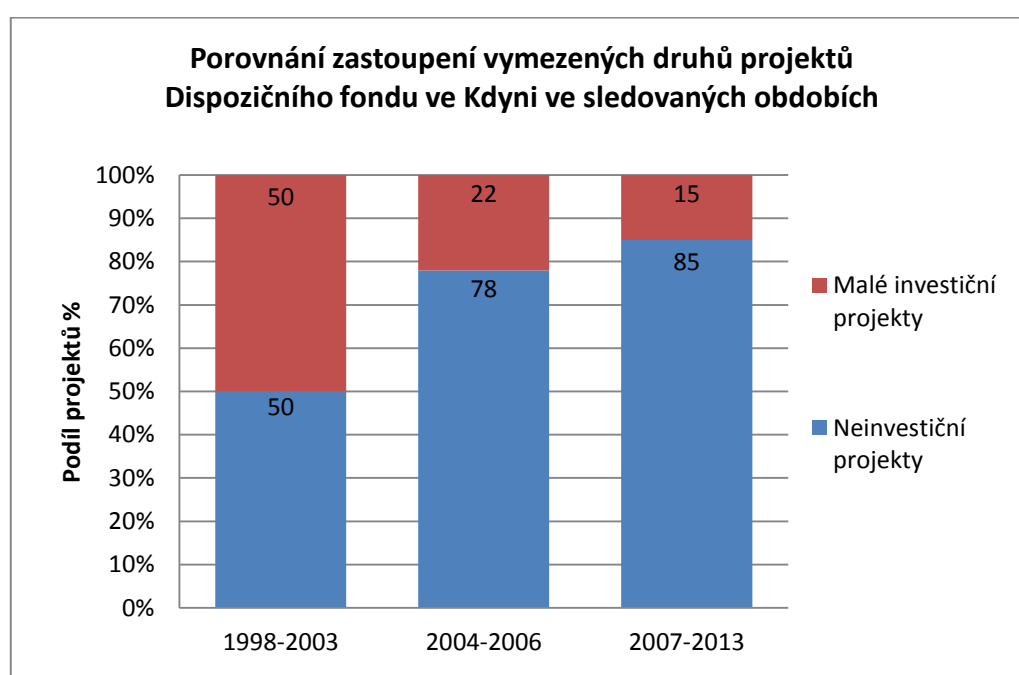
Zdroj: Vlastní zpracování

V předstupním období byl ve Kdyni uskutečněn jeden měkký neinvestiční projekt (Oslava 10. výročí partnerských měst a obcí Kdyně, Všeruby a Eschlkam) a jeden malý investiční (Značení cyklotras Kdyňsko v návaznosti na síť cyklotras v Bavorsku a okolních mikroregionech) (CRR 2010). V následujícím období byl jednak zrealizován již větší počet přeshraničních projektů, které byly už více zaměřeny na měkké neinvestiční projekty (78%, 7). Přeshraniční aktivity věnované měkkým projektům přetrvaly až do posledního programového období 2007-2013, kde jich bylo zjištěno (85%, 11) (Graf 22). Významným přeshraničním projektem bylo vytvoření Expozice česko-bavorského soužití. Žadatelem byla obec Kdyně a jednalo se o vybudování Muzea pohraničí v bývalé budově přádelny. Projekt byl spolufinancován z programu INTERREG III A.

Z hlediska zaměření projektů k výrazným změnám od začátku přeshraniční spolupráce v 90. let nedošlo. „Začínalo se měkkými projekty, pak se přestoupilo na větší investiční projekty, kterými bylo např. Muzeum pohraničí. V současnosti ve spolupráci řeší problémy běžného života, spolupracuje se v jiných oblastech než

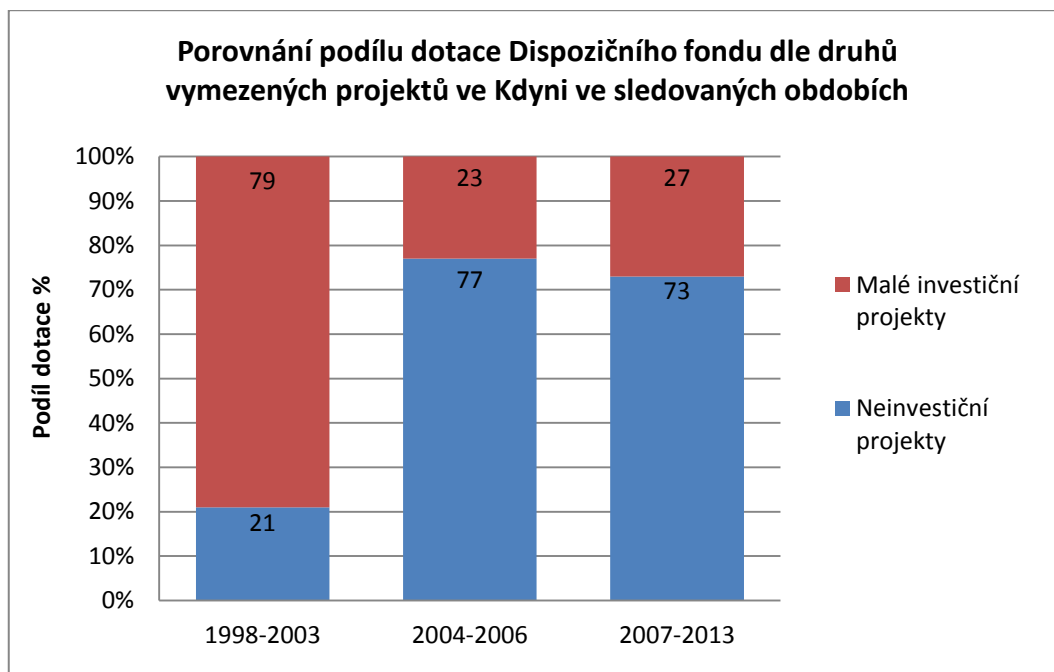
na začátku. Momentálně se chceme soustředit na přeshraniční dopravu, protože otevření hranic sem přineslo i negativa v podobě dopravního vytížení přes Všeruby. Více spolupráce bychom chtěli i v oblasti kriminality a bezpečnosti.“ (Bauerová 2015). Z hlediska zaměření projektů jsou i odpovídající výše investované dotace ve všech obdobích (Tab. 21, Graf 23).

Graf 22: Porovnání zastoupení vymezených druhů projektů Dispozičního fondu ve Kdyni ve sledovaných obdobích

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 23: Porovnání podílu dotace Dispozičního fondu dle druhů vymezených projektů ve Kdyni ve sledovaných obdobích

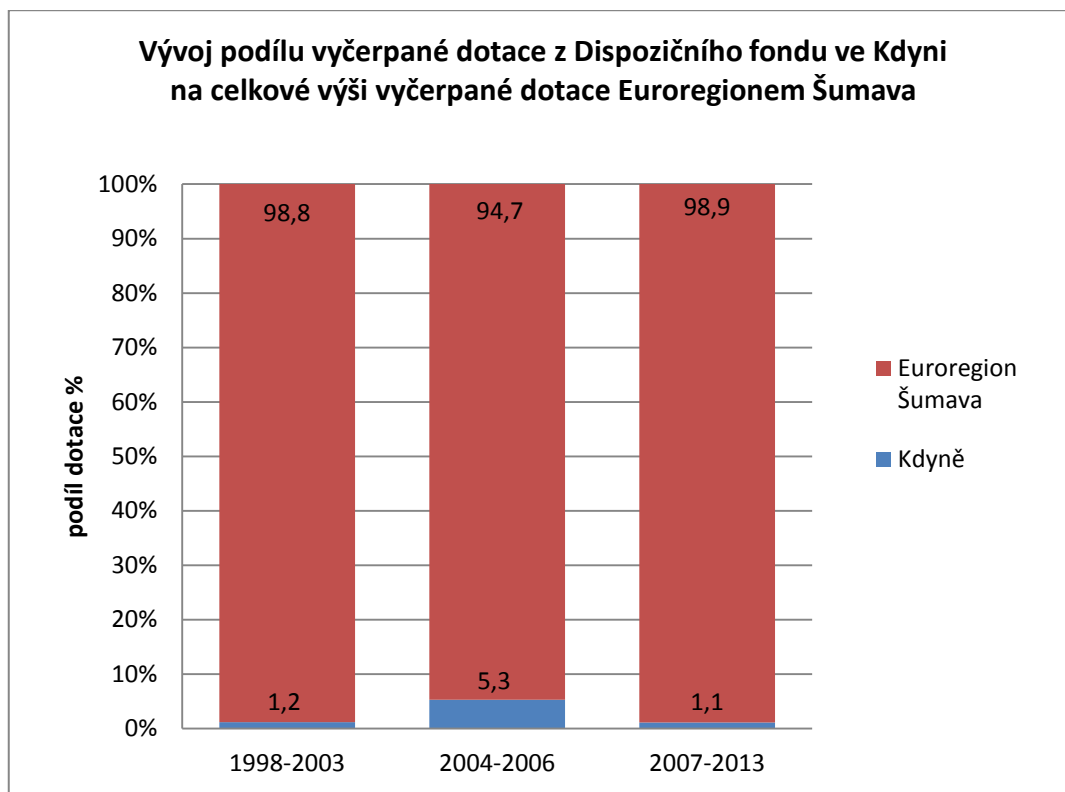

Zdroj: Vlastní zpracování

Z hlediska aktérů přeshraniční spolupráce nedošlo během vývoje k žádným razantním změnám (Tab. 21). Hlavním žadatelem o přeshraniční projekty je samotná obec Kdyně. Aktivním aktérem je i Sdružení obcí Kdyňska (neziskový sektor). Sdružení zahrnuje 22 členských obcí a předmětem činnosti je prosazování záměrů týkajících se spádového území a kdyňského regionu a další činnosti související s propagací sdružení a celého zájmového území (Kdyňsko 2015).

Stejně jako u předešlé modelové obce byl hodnocen vývoj podílu součtu dotace prostředků strukturálních fondů pro dané období na celkové vyčerpané dotaci fondů Euroregionem Šumava (Tab. 21, Graf 24). Ve všech třech sledovaných obdobích byl pro Kdyni zjištěn velmi nízký podíl na celkové vyčerpané dotaci v Euroregionu Šumava. Je důležité, že do převážné většiny projektů ve všech třech obdobích byla čerpána dotace v max. výši 5000 € (Tab. 21). Dále tento fakt lze vysvětlit i menší populační velikostí Kdyně oproti Prachaticím. I přes výraznou přeshraniční aktivitu ze strany obce je zde menší potenciál mezi žadateli neziskového a soukromého sektoru.

Graf 24: Vývoj podílu vyčerpané dotace z Dispozičního fondu ve Kdyni na celkové výši vyčerpané dotace Euroregionem Šumava

Zdroj: Vlastní zpracování

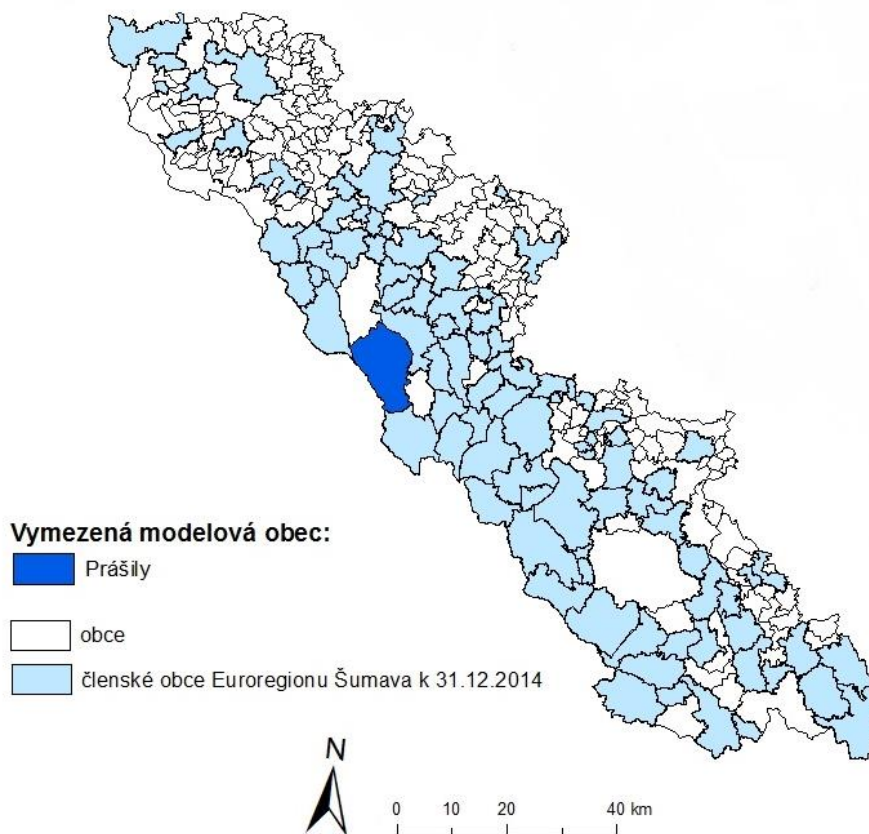
6.3 Prášily

Jako třetí modelové území byla vybrána obec Prášily. Jedná se o horskou šumavskou obec ležící v bezprostřední blízkosti hranice s Bavorskem. Nachází se na jihozápadě Plzeňského kraje a je součástí okresu Klatovy. Z hlediska Euroregionu je obec situována ve střední části vymezené oblasti (Mapa 14). Celková výměra Prášil je 11 227,85 ha (UIR 2013). K 1.1.2015 zde žilo 152 obyvatel (ČSÚ 2015).

Prášily se staly, po odsunu německého obyvatelstva v 50. letech 20. století, součástí vojenského výcvikového prostoru Dobrá Voda (Kašperské Hory 2015). Obec byla až do 90. let přísně střežena a pro veřejnost uzavřena, což představovalo z hlediska rozvoje pro Prášily i okolí obrovskou bariéru. Nejenže od vyhlášení vojenského

prostoru došlo k velkému poklesu místních obyvatel, ale bylo zlikvidováno veškeré sociální zázemí obce. V roce 1991 byl výcvikový prostor zrušen (Kašperské Hory 2015) a během posledních 20 let zde nastala řada změn. V Prášilech nastal relativně prudký rozvoj cestovního ruchu díky množství přírodních atraktivit a příležitostem k zimnímu i letnímu sportovnímu vyžití. Obec Prášily se stala vyhledávaným místem k sezónnímu bydlení a rekreaci. Z ekonomického hlediska došlo k výraznému, na pohled patrnému posunu. Prachatice disponují kvalitní infrastrukturou a v současnosti zde neustále probíhá nová výstavba.

Mapa 14: Modelová obec Prášily v Euroregionu Šumava

Zdroj: Vlastní zpracování

6.3.1 Vývoj přeshraniční spolupráce v obci Prášily

Informace ohledně přeshraniční spolupráce obce Prášily byly získány na základě rozhovoru se zástupcem obce, kterým byl pro Prášily starosta obce Libor Pospíšil.

Vzhledem k výše uvedeným událostem po 2. světové válce byly Prášily z hlediska rozvoje značně omezovány. Počátkem 90. let byla na česko-bavorském pohraničí zahájena formulace přeshraničních kontaktů a kooperace, avšak až v této době začaly teprve Prášily fungovat jako plnohodnotná obec s volným přístupem veřejnosti. I přes to je jednou ze zakládajících členských obcí Euroregionu Šumava v roce 1993. Bavorským partnerem Prášil je horská příhraniční obec Lindberg. „V konkrétních záležitostech se členství v euroregionu na Prášilech neprojevílo. Záleží to na aktivitě a v tomto případě na neaktivitě samotných Prášil. S přeshraniční spoluprací jsem ale spokojen, je na bázi jiných subjektů. Obce, které mají zájem, si partnera najdou a vyvinou spolupráci samy bez potřeby pomoci institucí. Samozřejmě jsou výhodou peníze, které je možné na základě členství čerpat, ale není to vše jen o penězích.“ (Pospíšil 2015). S partnerskou obcí Lindberg dochází ke každoročnímu setkávání.

I pro modelovou obec Prášily byly analyzovány projekty přeshraniční spolupráce z Dispozičního fondu (Fondu malých projektů) ve třech sledovaných obdobích od roku 1998 do roku 2013. Avšak za celé časové rozmezí byly zjištěny pouhé dva uskutečněné projekty. První byl spolufinancován z programu Phare CBC v 1998-2003 a druhý projekt byl zrealizován v rámci posledního programového období 2007-2013. V obou případech se jednalo o malý investiční projekt zaměřený na strojovou údržbu lyžařských tras v Prášilech. Do projektu v období 1998-2003 byla poskytnuta dotace z Fondu malých projektů ve výši 2 997 € a do uskutečněného projektu z let 2007-2013 byla výše dotace z Dispozičního fondu 2 614 €. Důležité je zmínit, že prostřednictvím databáze Regionálních informačních systémů (RIS 2014) byly nalezeny pro programové období INTERREG III A 2004-2006 další dva malé investiční projekty (opět zaměřené na strojovou údržbu lyžařských tras v Prášilech), avšak tyto údaje se neshodovaly s poskytnutými daty Euroregionem Šumava. Otázkou je, zda byly projekty ve zmíněném období zrealizovány. Momentální snahou v rámci přeshraniční spolupráce s Bavorskem je vytvoření kooperace na úrovni Národního

parku Šumava a Bayerischer Wald, díky níž by mělo dojít k propojení. Návštěvníci by měli možnost tyto dva Národní parky poznat jako celek (Pospíšil 2015).

Žadatelem o přeshraniční projekty byla obec Prášily. Z hlediska aktérů přeshraniční spolupráce a iniciátorů rozvoje je to v obci problematické. Bylo zjištěno, že fungování občanské společnosti zde není na dostačující úrovni. „Chybí zde občanská sdružení, zájmové spolky a celkově podnět ze strany obyvatelstva. Vše, co se v Prášílech děje, je pouze podnět ze strany obce.“ (Pospíšil 2015). Dalo by se to vysvětlit poměrně pozdním přistěhování stávajících obyvatel, kterým chybí k místní obci osobní identita, a tím i zájem o rozvojové aktivity.

6.4 Zhodnocení komparace vývoje přeshraniční spolupráce v modelových obcích

Základem pro kvalitní fungování přeshraniční spolupráce je zájem ze strany starosty a jeho aktivita. V tomto kontextu nerozhoduje velikost obce, protože i menší obce mohou být mnohem více přeshraničně činné než větší města, pokud o to má vedení zájem. Velmi důležitá je i iniciativa ze strany obyvatelstva, avšak to už do určité míry může vycházet z populační velikosti. V obcích s větším počtem populace se zvyšuje pravděpodobnost existence zájmových sdružení a spolků jako aktérů o přeshraniční kooperaci. Důležitým předpokladem je pravděpodobně i spjatost s daným územím, která hraje důležitou roli v zájmu o rozvoj obce z pohledu místních obyvatel.

Na základě porovnání zvolených třech modelových území byla v přeshraniční spolupráci zjištěna značná vzájemná diferenciací jak ve vývoji, tak i z hlediska současného stavu. Podstatně se zkoumané obce lišily už jen v celkovém počtu projektů zrealizovaných za posledních 20 let (Tab. 22), avšak v Prachaticích a Kdyni se tento počet od roku 1998 neustále zvyšuje. V okresním městě Prachatice bylo z prostředků Dispozičního fondu od roku 1998 do roku 2013 uskutečněno celkem 101 projektů, ve Kdyni 24 projektů a v Prášílech jen 2. V této souvislosti je důležité poznamenat, že pro předkládanou práci byly zkoumány jen projekty z Dispozičního fondu (Fond malých projektů). V modelových obcích mohly být ve sledovaných obdobích uskutečněny další, např. velké investiční projekty.

Tab. 22: Porovnání počtu zrealizovaných projektů na příkladu třech modelových území ve sledovaných obdobích

Modelové území	Počet zrealizovaných projektů			
	Celkem	1998-2003	2004-2006	2007-2013
Prachatice	101	24	31	46
Kdyně	24	2	9	13
Prášily	2	1	0	1

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro Prášily byla zjištěna ze strany obce přeshraniční neaktivita a nevyužití členství v Euroregionu Šumava. Přeshraniční kooperace s partnerskou obcí zde probíhá pouze na základě osobních kontaktů. Město Kdyně je naopak v přeshraniční spolupráci velmi proaktivní a díky členství v Euroregionu Šumava efektivně čerpá prostředky na rozvojové projekty. I přesto zde bylo zjištěno ve sledovaných obdobích celkem jen 24 uskutečněných projektů z Dispozičního fondu, což je o $\frac{3}{4}$ méně než v případě Prachatic. Dalo by se usoudit, že v případě vybraných sledovaných obcí hraje určitou roli velikost obce. Město Prachatice jednak disponuje větším zázemím, rozšířenější infrastrukturou, a tím i větším množstvím příležitostí k rozvoji. V současné době zde žije téměř o polovinu více obyvatel než ve Kdyni, a s tím pravděpodobně souvisí i vyšší počet aktérů přeshraniční spolupráce (Tab 20, Graf 19 v kap. 6.1.1). Hlavním aktérem přeshraniční spolupráce byla ve všech třech případech obec již od počátku 90. let. Oproti Kdyni a obci Prášily se během vývoje 1998-2013 v Prachaticích do přeshraniční spolupráce zapojily i neziskové organizace, vzdělávací instituce a v malé míře i soukromý sektor. Tento fakt pochopitelně souvisí i rozvinutějším sociálním zázemím města. V obci Prášily chybí podnikatelský i vzdělávací sektor a občanské zázemí je zde na velmi nízké úrovni. Avšak Prášily jsou z hlediska rozvoje relativně specifickým územím, které jako obec funguje až od roku 1992. Bylo zjištěno, že na rozvoji obce se členství v Euroregionu Šumava a přeshraniční spolupráce celkově příliš nepodílely. Prachatice díky přeshraniční spolupráci s partnerskými obcemi obnovily historii, tradice a posílily zázemí města pro cestovní ruch. Ve Kdyni došlo díky členství v euroregionu a spolupráci s bavorským partnerem k velkému pokroku. U všech sledovaných obcí byl

jako základ přeshraniční spolupráce uveden kontakt s přeshraničními partnery na osobní přátelské bázi.

Odlišná přeshraniční aktivita na různé měřítkové úrovni je příkládána i rozdílným finančním prostředkům a velikosti aparátu. „Větší města mají odbor, který se stará o administrativu přeshraničních projektů a nemají problém s předfinancováním akcí.“ (Horáček 2015). Menší obec má více omezené prostředky na rozvoj a úřad často zaměstnává jen malý počet pracovníků. Avšak v této souvislosti hraje opět důležitou roli vůle a iniciativa ze strany dané obce.

Obecně by se díky výsledné komparaci modelových obcí dalo usoudit, že základem pro fungování kvalitní přeshraniční spolupráce je lidský kapitál, který je vedle polohy regionu v regionálním systému či míry koncentrace funkcí a obyvatelstva stěžejním z hlediska úspěšnosti rozvoje regionů (Jančák, Havlíček a kol. 2008).

7 ZÁVĚR

Problematice hranice, pohraničí a přeshraniční spolupráce se v posledních letech věnuje řada autorů z okruhu české i zahraniční geografie. Důkazem je velké množství publikací a výzkumů zabývajících se pohraničím a přeshraničními aktivitami (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004; Novotný 2009; Zich 2002; Perkmann 2003, Gabbe 2005) nebo aspekty, které přímo vycházejí z problematiky hranice, jako jsou např. specifika identity v pohraničí (Chromý 2003; Roubal 2002; Zich 1996) či postavením příhraničních regionů z pohledu periferie (Moritz, Gröger 2006; Chromý, Skála 2010).

Iniciativa přeshraniční spolupráce se začala šířit především od 50. let 20. století, kdy byl založen na německo-nizozemské hranici první euroregion v Evropě. Přeshraniční spolupráce je považována za jednu z forem regionálního rozvoje pohraničí a lze ji chápat rovněž jako prvotní základnu pro překonávání historických jizev (Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004). Předkládaná práce se věnuje vývoji přeshraniční spolupráce na příkladu institucionalizované formy přeshraničních aktivit v podobě euroregionu. Fenomén euroregionu se rozšířil především v posledních třiceti letech, což je přisuzováno makroregionální integraci v Evropě (Kolářová 2013).

Pro diplomovou práci byla vybrána jako zájmové území oblast Euroregionu Šumava neboli česká část přeshraniční struktury česko-bavorského a česko-rakouského pohraničí: Euroregion Šumava/ Bayerischer Wald – Unterer Inn/ Mühlviertel. Jedná se o území, které prošlo během 20. století řadou politických i demografických změn. Značný vliv na rozvoj dané oblasti měl odsun místních obyvatel po 2. světové válce a následné dosídlení. Sledované území bylo dále ovlivněno i bariérou v podobě železné opony, která rozdělovala až do roku 1989 západ a východ Evropy. Rozvoj přeshraniční spolupráce v Česku nastal až na poč. 90. let 20. stol., kdy došlo k otevření hranice, udála se zde řada politických proměn a začaly se zakládat euroregiony podél celé hranice Česka. Euroregion Šumava byl založen v roce 1993, a to „směrem zdola“ na základě iniciativy starostů místních obcí, kteří měli zájem o přeshraniční aktivity. Zajímavé bylo sledovat, prostřednictvím vývoje přeshraniční spolupráce na příkladu Euroregionu Šumava, jak se na zdejším územním rozvoji přeshraniční spolupráce podílela.

Předkládaná diplomová práce si stanovila několik cílů. Hlavním cílem bylo zhodnotit historický vývoj přeshraniční spolupráce Euroregionu Šumava od počátku myšlenky možné kooperace, přes založení euroregionu v roce 1993 až po současný stav. Dalším cílem bylo zjistit možný posun formy přeshraniční spolupráce od metody plánování směrem od „bottom up“ (zdola nahoru) k „top down“ (shora dolů) a k jejich následnému propojení. Zmiňovaný vývoj přeshraniční spolupráce byl zkoumán jednak obecně pro celou českou část Euroregionu Šumava, ale i na příkladu třech modelových území, díky nimž bylo možné zjistit regionální diferenciaci tohoto vývoje. Modelové obce byly vybrány tak, aby zahrnovaly celou vymezenou část Euroregionu Šumava a zároveň disponovaly různou měřítkovou úrovní. Pro výzkum bylo zvoleno okresní město Prachatice, obec s pověřeným úřadem Kdyně a obec Prášíly.

Vývoj byl sledován prostřednictvím kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Z hlediska kvantitativního výzkumu byla provedena analýza uskutečněných přeshraničních projektů od roku 1998 až do roku 2013 ve třech daných obdobích, která byla stanovena prostřednictvím podpůrných programů přeshraniční spolupráce. Jednalo se o období Phare CBC (1998-2003), INTERREG III A (2004-2006) a Cíl 3 – Evropská územní spolupráce (2007 – 2013). Byly zkoumány pouze projekty Dispozičního fondu (Fondu malých projektů), které jsou ve správě samotného Euroregionu Šumava. Kvalitativní výzkum byl proveden prostřednictvím strukturovaných rozhovorů s osmi vybranými respondenty, kteří byli zvoleni tak, aby se v zastoupení lišili vertikální úrovní (od úrovně lokální až po nadnárodní) a bylo tak možné zhodnotit problematiku z různých pohledů.

Na základě výše uvedených cílů byly zvoleny dva výzkumné předpoklady. Prvním předpokladem bylo, že *přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava zaznamenala v rámci svého vývoje od založení až po komplexní fázi spolupráce v současné době značné proměny, a to konkrétně posun v přístupu ke spolupráci od forem „bottom up“ a „top down“ ke vzájemnému propojení obou těchto forem. Zároveň během vývoje došlo k významným změnám v zaměření zrealizovaných přeshraničních projektů i ze strany zastoupení žadatelů o přeshraniční spolupráci.* Na základě komparace vymezených sledovaných období ve vývoji přeshraniční spolupráce Euroregionu Šumava bylo zjištěno, že na poč. 90. let 20. století byly

přeshraniční iniciativy realizovány především směrem zdola neboli tzv. formou „bottom up“, jež vycházela z aktivit jedinců (obcí) na lokální úrovni. Dalo by se usoudit, že tato forma přístupu k přeshraniční spolupráci trvala přibližně do poloviny 90. let, kdy se následně zapojila určitá legislativa z vyšších celků (stát) a po zapojení do programu Phare CBC (1998) i národních a nadnárodních okruhů. V tomto kontextu se pozvolna zapojila i tzv. forma „top down“ (shora dolů) a začalo se postupně formovat propojení těchto dvou zmíněných přístupů, aby byla přeshraniční spolupráce co nejefektivnější. Propojení „bottom up“ a „top down“ funguje na základě vzájemné kombinace. Směrem shora jsou dané limity a regulativy na nadnárodní a národní úrovni, jež jsou součástí strategických programů, z nichž je následně možné na přeshraniční spolupráci čerpat finanční prostředky. Směrem zdola jsou zjišťovány problémy, nedostatky a potřeby rozvoje na lokální úrovni v dané oblasti a v kombinaci se zmíněnými limity na nadnárodní úrovni jsou pro dané pohraničí tvořeny programové dokumenty.

Díky analýze zrealizovaných přeshraničních projektů Dispozičního fondu (Fondu malých projektů) bylo zjištěno, že od roku 1998 do 2013 zaznamenala přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava řadu změn. Velkým krokem bylo zapojení do předvstupního programu Phare CBC. V období Phare CBC (1998-2003) bylo uskutečněno v Euroregionu Šumava pouze 156 projektů, což je přisuzováno počínající iniciativě přeshraniční spolupráce, do níž se postupně zapojovaly další obce. Toto období bylo zaměřeno především na investiční projekty, díky kterým se budovalo zázemí pro následnou kvalitní komunikaci. Byla snaha o vyrovnaní rozdílů mezi českým, německým a rakouským pohraničím. Jednalo se např. o výstavbu čistíren odpadních vod, opravu komunikací a další. Malých investičních projektů bylo uskutečněno sice jen 24%, avšak do nich bylo investováno 61% z celkové výše vyčerpané dotace na přeshraniční aktivity (Tab. 18).

Významný posun znamenal pro přeshraniční spolupráci vstup Česka do Evropské unie v roce 2004. České euroregiony se zapojily do Iniciativy Společenství INTERREG IIIA a začaly čerpat nové možnosti. Do zmíněného programu se Česko zapojilo od roku 2004 do roku 2006, ale i za tuto krátkou dobu byla zaznamenána značná přeshraniční aktivita. V tomto období bylo celkově uskutečněno 223 přeshraničních projektů, a to především neinvestičních projektů (90%), do nichž

byla i směřována většina vyčerpané investice Euroregionem Šumava (81%) (Tab. 18). Jednalo se hlavně o kulturní akce, vzájemná setkávání, turistické a sportovní akce a další. Důkazem toho je i celková výše vyčerpané dotace (615 326 €), z níž bylo uskutečněno mnohem více projektů než v předešlém období s vyšší částkou vyčerpané dotace (927 365 €) (Tab. 18). Do neinvestičních projektů je dle Dispozičního fondu mnohem nižší maximální výše poskytnuté dotace (Tab. 1).

Třetím sledovaným obdobím v rámci analýzy projektů přeshraniční spolupráce bylo rozmezí let 2007-2013 neboli programové období Cíl 3 – Evropská územní spolupráce. V těchto letech došlo k dalšímu významnému posunu z hlediska možností přeshraniční spolupráce díky připojení Česka k Schengenskému prostoru. V tomto období byla z prostředků Evropské unie vyčerpána Euroregionem Šumava dotace ve výši 3 253 135 € (Tab. 18). Od předešlého období se liší nejen mnohem vyšším celkovým počtem uskutečněných projektů (633) (Tab. 18), vyšší vyčerpané dotace, ale zároveň i delším rozmezím sledovaných let. V tomto programovém období byly hojně realizovány jak neinvestiční projekty (77%), tak i malé investiční projekty (23%), které byly zaměřeny především na cestovní ruch. Probíhaly rekonstrukce sakrálních památek, výstavba cyklostezek a naučných stezek a další. Z neinvestičních projektů byly realizovány jednak tzv. „people to people“ projekty, ale i např. tvorba propagačních materiálů. Do budoucna se předpokládá zaměření přeshraničních projektů z Dispozičního fondu pouze na projekty „people to people“ na základě tematických cílů Strategického programu 2014-2020.

Z hlediska zastoupení žadatelů o přeshraniční spolupráci v Euroregionu Šumava nebyly zaznamenány během vývoje žádné zásadní změny. Hlavním aktérem přeshraniční spolupráce ve všech obdobích byly obce a obcemi zřizované orgány neboli tzv. veřejný sektor (Tab. 18). Významným žadatelem byl zjištěn i neziskový sektor v podobě nadací, občanských a zájmových sdružení či místních akčních skupin. V menší míře byl zastoupen ve všech obdobích i vzdělávací sektor a velmi zřídka i soukromý sektor.

Celkově lze usoudit, že od poč. 90. let 20. stol. po současnost proběhla významná proměna v přístupu k přeshraniční spolupráci od formy „bottom up“ a následně „top down“ ke vzájemnému propojení. Během posledních dvaceti let došlo

také k posunu z hlediska možností v přeshraniční spolupráci a díky třem sledovaným obdobím bylo zjištěno, že se neustále zvyšuje její intenzita. Ke změnám došlo i v případě zaměření projektů přeshraniční spolupráce. Proměny v rámci vývoje nenastaly pouze v případě zastoupení žadatelů o přeshraniční spolupráci.

Druhý výzkumný předpoklad byl založen na tom, že *vývoj přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava vykazoval značnou vertikální diferenciaci. Předpokládá se, že větší obce disponují lepším potenciálem pro přeshraniční spolupráci, a to především díky vyššímu lidskému kapitálu.* Regionální diferenciaci byla zkoumána prostřednictvím třech modelových obcí (Prachatice, Kdyně a Prášíly). Na základě komparace modelových území bylo záměrem zjistit rozdíly a vysvětlit jejich možných příčin. Intenzita přeshraniční spolupráce je založena především na aktivitě vedení dané obce. V tomto kontextu nerozhoduje velikost obce, protože i malé obce mohou být velmi proaktivní, pokud o to má starosta a obyvatelstvo neboli lidský kapitál v obci zájem. Z toho vyplývá, že rozhodující je iniciativa ze strany obyvatelstva, avšak to už do určité míry závisí na populační velikosti. V lidnatějších obcích je větší pravděpodobnost vzniku nějakého občanského či zájmového sdružení. Důležitým předpokladem pro přeshraniční spolupráci je i určitá spjatost obyvatelstva s územím a zájem o jeho rozvoj.

Na základě komparace vývoje přeshraniční spolupráce ve vybraných modelových územích byla shledána značná regionální diferenciaci. Na první pohled se obce lišily už jen v celkovém počtu zrealizovaných projektů z Dispozičního fondu od roku 1998 do roku 2013 (Tab. 22). V Prachaticích bylo celkově uskutečněno 101 přeshraničních rozvojových projektů, ve Kdyni 24 a v Prášílech pouhé 2 projekty. V Prachaticích a ve Kdyni intenzita přeshraniční spolupráce neustále pozvolna roste. Zaměření projektů vykazuje stejný trend, který byl zaznamenán pro Euroregion Šumava jako celek.

V obci Prášíly byla zjištěna ze strany obce přeshraniční neaktivita a nevyužití členství v Euroregionu Šumava. Přeshraniční spolupráce zde probíhá s partnerskou obcí pouze na osobní úrovni. Prostředky čerpané díky členství v euroregionu posloužily pouze ke dvěma přeshraničním projektům zaměřeným na údržbu lyžařských tras. V tomto případě je Euroregion vnímán pouze jako možnost pro čerpání prostředků

z Evropské unie a na rozvoj obce neměl zásadní vliv. Přeshraniční pasivita je zde přikládána i krátkodobému fungování obce, která byla téměř celou 2. polovinu 20. století součástí vojenského prostoru a pro veřejnost byla zcela uzavřena. V současnosti zde chybí občanská základna.

Naopak v obcích Kdyně a Prachatice byla shledána spokojenost s členstvím v Euroregionu Šumava a značná přeshraniční aktivita. V obou obcích přeshraniční spolupráce napomohla v rozvoji obce a místního cestovního ruchu. I přesto se obě obce vzájemně liší. Prachatice jako okresní město vykazují značnou aktivitu jak ze strany obce, tak i ze strany neziskového a vzdělávacího sektoru, jejichž činnosti se během vývoje přeshraniční spolupráce zvýšily. Tento fakt je přikládán rozvinutějšímu sociálnímu a občanskému zázemí města, které Kdyni chybí. Ve Kdyni byly hlavními přeshraničními aktéry po celou dobu vývoje pouze obec a v menší míře Sdružení obcí Kdyňska. V tomto kontextu hraje pravděpodobně roli velikost obce a s tím i více možností z hlediska většího aparátu, který se stará o celkovou administrativu přeshraničních projektů. Celkově by se dalo konstatovat, že základem pro přeshraniční spolupráci je aktivita a vůle ze strany starosty a poloha či velikost obce hraje až roli vedlejší.

8 LITERATURA A ZDROJE

BAUEROVÁ, H. (2011): Přádělna byla základem strojírenského podniku. Domažlický deník, červenec 2011. Dostupné z URL: <http://domazlicky.denik.cz/podnikani/pradelna-byla-zakladem-20110704.html>

BERANOVÁ, P. (2004): Strukturální fondy Evropské unie, In KLVAČOVÁ, E. Prohlubování evropské integrace. Praha: Professional Publishing, 2004. 212 s. ISBN 80-8641-978-9.

BINEK, J., GALVASOVÁ, I. (2008): Interakce subjektů veřejné správy a podnikatelské sféry v prostorovém kontextu. Ekonomika a management, 2008, 2. ISSN 1802-8470.

BRANDA, P. (2009): Euroregiony v České republice: komparativní analýza. Současná Evropa 01/2009. Dostupné z URL: <http://www.vse.cz/se/cislo.php?cislo=1&rocnik=2009>

BŽOCHOVÁ, D. (2000): Přeshraniční spolupráce v komunikaci - základní myšlenka semináře česko-německého porozumění. Radniční list, prosinec 2000. Dostupné z URL: http://mesto.prachatice.cz/pdf_1200/preshr_spolupr.pdf

DOKOUPIL, J. (2002): Diferencující aspekty zkoumání hraničního efektu (na příkladu česko-bavorského a česko-rakouského pohraničí). In JEŘÁBEK, M., BALEJ, M. (2002) Pohraničí, přeshraniční spolupráce a euroregiony: sborník tematického okruhu PSE. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2002, 77 s. ISBN 80-7044-412-6.

DOKOUPIL, J., MATUŠKOVÁ, A., ROUSOVÁ, M., PREIS, J., KAŇKA, L. (2012): Euroregion Šumava. Aleš Čeněk, Plzeň, 2012. 186 s. ISBN 978-80-7380-404-6

GABBE, J. (2005): Cross-Border Co-operation in Europe. Institut Universitari D'estudis Europeus. Seminari: Les Euroregions: Experiéncis i aprenatges per a l'Euroregió Pirineus-Mediterrània, 15-16 de desembre 2005. Working Paper.

HAACK, Y. (2010): Europäische Integration durch transnationale Strategien der Regionenbildung? Grenzüberschreitende Zusammenarbeit im böhmisch-bayerischen

Grenzgebiet. 434 s. Dostupné z URL: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/binary/Q2KNYWHGOYEWJGQ3VAJXHNFPPLRNA56VX/full/1.pdf>

HAMPL, M. (2000): Pohraniční regiony České republiky: současné tendence rozvojové diferenciacie. Geografie. Sborník ČGS, 105, 3, s. 241-254.

HAVLÍČEK, T. (2002): Přeshraniční spolupráce v česko-rakouském pohraničí. In JEŘÁBEK, M., BALEJ, M. (2002) Pohraničí, přeshraniční spolupráce a euroregiony: sborník tematického okruhu PSE. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2002, 77 s. ISBN 80-7044-412-6.

HAVLÍČEK, T. (2006). Europäische Integrationsbestrebungen am Beispiel des tschechisch-deutsch-österreichischen Grenzraumes. In SCHEFFER, J. (2006) ed. Europa und die Erweiterung der EU, Passaure Kontaktstudium Erkunde 8, s. 31-38

HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. Vyd. 1., Praha. 408 s. ISBN 80-7367-040-2

CHROMÝ, P., SKÁLA, J. (2010): Kulturněgeografické aspekty rozvoje příhraničních periferií: analýza vybraných složek územní identity obyvatelstva Sušicka. Geografie, 115, 2, s. 223-246.

CHROMÝ, P. (2003): Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.): Geografie na cestách poznání. Přírodovědecká fakulta. UK v Praze, Praha, s. 163–178.

JANČÁK, V., HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P., MARADA, M. (2008): Regional differentiation of selected conditions for the development of human and social capital in Czechia. Geografie – sborník České geografické společnosti, č. 3, roč. 113, 2008.

JEŘÁBEK, M. (1999): Geografická analýza pohraničí České republiky. Sociologický ústav Akademie věd České republiky Praha, Ústí n.L. 180 s.

JEŘÁBEK, M., DOKOUPIL, J., HAVLÍČEK, T. a kol. (2004): České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování? Academia, Praha, 296 s. ISBN 80-200-1051-3.

KOLÁŘOVÁ, K. (2013): Aktéři přeshraniční spolupráce v Euroregionu Silva Nortica. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. 126 s.

- LUKÁŠ, Z. (2000):** Regionální a strukturální politika EU. Strukturální fondy – učební text I. Vydavatelství Grafické závody Hronov, 2000. ISBN 80-238-5978-1.
- MORITZ, M., GRÖGER, M (2006) :** The German-Czech Border Region after the Fall of the Iron Curtain : Effects on the Labour Market, Diskussionspapiere / Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Lehrstuhl für Arbeitsmarkt- und Regionalpolitik, No.48
- NOVOTNÝ, L. (2009):** Názory a postoje české populace na přeshraniční spolupráci. Sociologický ústav AV ČR. Naše společnost, 2009, 1.
- PERKMANN, M. (2003):** Cross-border regions in Europe: significance and drivers of regional cross-border co-operation. Loughborough University Institutional Repository. European Urban and Regional Studies, 10(2), s. 153-171.
- PERKMANN, M. (2002):** Euroregions: institutional entrepreneurship in the European Union. Loughborough University Institutional Repository. In: Perkmann, M. and Sum, N. (eds) Globalization, regionalization, and cross-border regions.
- PŘIBÁŇ, J., KAŇKA, L. (2013):** Program přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika - Svobodný stát Bavorsko 2007-2013 a jeho význam pro česko-bavorské příhraničí. Mezinárodní konference EuroRegio 2013.
- ROUBAL, O. (2002):** Regionální identita obyvatel (české části) Euroregionu Nisa. Sborník Pohraničí, přeshraniční spolupráce a euroregiony (Balej, M., Jeřábek, M.). XX. Sjezd České geografické společnosti/ Ústí nad Labem 2002.
- SARAUER, L. (2010):** Vliv přeshraniční spolupráce na regionální identitu obyvatel: Modelová studie Euroregion Šumava. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. 89 s.
- ŠINDLER, P. (1997):** Transformace prihraniční oblasti a regionálny rozvoj. In: Aktuálne problémy regionálního rozvoja. Zborník z medzinárodnej konferencie, IROMAR, Banská Bystrica 1997.
- ŠTEMBERKOVÁ, R. (2014):** Vývoj přeshraniční spolupráce v letech 1989-2011 mezi Českem a Německem: příklad okresů Prachatice a Freyung-Grafenau. Rigorozní práce. Praha, 2014. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta.

WAACK, CH., GARSZTECKI, S., SCHERM a kol. (2012): Regionální identita a transnacionální prostory ve středovýchodní Evropě. Aleš Čeněk, 2012. 221 s. ISBN 978-80-7380-4084.

ZICH, F. (2002): Přeshraniční společenství na česko-německé hranici. In JEŘÁBEK, M., BALEJ, M. (2002) Pohraničí, přeshraniční spolupráce a euroregiony: sborník tematického okruhu PSE. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2002, 77 s. ISBN 80-7044-412-6.

ZICH, F. (1996) : Národnostní a etnické vztahy v českém pohraničí – obraz Čecha, Němce, Rakušana a Róma ve vědomí obyvatel. Working papers, 96:4 Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Internetové zdroje:

ARCDATA Praha (2015): Geografické informační systémy. Dostupné z URL: <http://www.arcdata.cz/uvod/> [cit. 23.6.2015]

CRR (2009): Centrum pro regionální rozvoj České republiky. Historie. Dostupné z URL: <http://www.cil3.cz/historie.htm> [cit. 10.6.2015]

CRR (2010): Centrum pro regionální rozvoj České republiky. Přehled udělených grantů. Dostupné z URL: <http://ap3.crr.cz/cs/programy-eu/predvstupni-programy/cbc-phare/sfmp/prehled-udelenych-grantu/> [cit. 15.4.2015]

ČSÚ (2015): Český statistický úřad. Euroregiony v ČR. Dostupné z URL: <https://www.czso.cz/documents/266810/30912371/Euroregiony.jpg/e8c7712d-e19d-4151-be9b-c7b3f4194551?version=1.1&t=1433410001284> [cit. 10.6.2015]

ČSÚ (2015): Počet obyvatel v obcích Plzeňského kraje k 1.1.2015. Dostupné z URL: <https://www.czso.cz/csu/xp/pocet-obyvatel-v-obcich-plzenskeho-kraje-k-1-1-2015> [cit. 6.6.2015]

ČSÚ (2015): Český statistický úřad. Charakteristika okresu Prachatice. Dostupné z URL: https://www.czso.cz/csu/xc/charakteristika_okresu_pt [cit. 5.6.2015]

- ČSÚ (2014):** Český statistický úřad, 2014. Obce a města. Počet obyvatel v obcích Jihočeského kraje k 31.12.2014. Dostupné z URL:
https://www.czso.cz/csu/xc/mesta_a_obce [cit. 6.6.2015]
- ČSÚ (2014):** Český statistický úřad. Euroregion Šumava. Dostupné z URL:
https://www.czso.cz/csu/xc/euroregion_sumava [cit. 20.11.2014]
- ČSÚ (2013):** Český statistický úřad. Euroregiony. Dostupné z URL:
<http://www.czso.cz/xp/redakce.nsf/i/euroregiony> [cit. 18.1.2015]
- ČSÚ (2005):** Český statistický úřad. Euroregiony v České republice. Dostupné z URL:
<http://www.czso.cz/csu/2005ediciplan.nsf/p/1372-05> [cit. 18.1.2015]
- ERN (2013):** Oficiální stránky Euroregionu Nisa. Dostupné z
http://www.ern.cz/analyza/ern_cz/cz/?D=6 [cit. 20.11.2014]
- Eschlkam (2008):** Oficiální webové stránky Eschlkam. Dostupné z URL:
http://www.eschlkam.de/start_cz.html [cit. 6.6.2015]
- Euregio (2015):** Oficiální stránky Euroregionu Šumava. Dostupné z URL:
<http://www.euregio.cz/euregio/index.php> [cit. 15.5.2015]
- Euregio (2015):** Oficiální stránky Euroregionu Šumava. Členství. Dostupné z URL:
<http://www.euregio.cz/euregio/index.php?page=514&lang=cz&sm=2#> [cit. 25.1.2015]
- Euregio (2015):** Vostand. Dostupné z URL: <http://www.euregio.at/euregio/vorstand/>
[cit. 20.1.2015]
- Euregio (2015):** Euregio Bayerischer Wald – Böhmerwald – Unterer Inn. Dostupné z URL: <http://www.euregio.bayern/wir-ueber-uns/> [cit. 20.1.2015]
- Evropská komise (2015):** Oficiální stránky Evropské komise. Dostupné z URL:
http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/policy/cooperation/european-territorial/cross-border/ [cit. 18.1.2015]
- Evropská komise (2014):** Úvod do politiky soudržnosti EU pro období 2014-2020. Dostupné z URL:
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_cs.pdf
[cit. 23.2.2015]

- Evropský region Dunaj Vltava (2015):** Oficiální stránky Evropského regionu. Dostupné z URL: <http://www.evropskyregion.cz/cs/o-nas/evropsky-region.html> [cit. 19.1.2015]
- Iuridictum (2011):** Encyklopedie o právu. Benešovy dekrety. Dostupné z URL: http://iuridictum.pecina.cz/w/Bene%C5%A1ovy_dekrety [cit. 22.1.2015]
- Kašperské Hory (2015):** Oficiální stránky města. Prášílská papírna. Dostupné z URL: <http://www.kasperske-hory.cz/prasilska-papirna.php> [cit. 6.6.2015]
- Kdyně (2015):** Oficiální stránky města. Dostupné z URL: <http://www.kdyne.cz/> [cit. 6.6.2015]
- Kdyňsko (2015):** Sdružení obcí Kdyňska. Dostupné z URL: <http://www.kdynsko.cz/sdruzeni.aspx?lang=cz> [cit. 6.6.2015]
- MMR (2009):** Ministerstvo pro místní rozvoj. Evropské investiční a strukturální fondy. Finanční perspektiva EU na léta 2007—2013: výsledná podoba. Dostupné z URL: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programove-obdobi-2007-2013/Dokumenty/Legislativa/Financni-perspektiva-2007-2013/Financni-perspektiva-EU-na-leta-2007-2013-vysledn.> [cit. 18.1.2015]
- MMR (2009):** Ministerstvo pro místní rozvoj. Evropské strukturální a investiční fondy. Fond malých projektů. Dostupné z URL: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Iniciativy-Spolecenstvi/Interreg-IIIa-CR-Sasko/Fond-malych-projektu/Fond-malych-projektu> [cit. 16.4.2015]
- MMR (2013):** Ministerstvo pro místní rozvoj. Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020. Dostupné z URL: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-CR-2014-2020> [cit. 23.2.2015]
- MMR (2015):** Ministerstvo pro místní rozvoj. Dostupné z URL: <http://www.mmr.cz/cs/Uvodni-strana> [cit. 18.1.2015]
- MMR (2015):** Ministerstvo pro místní rozvoj. Evropské strukturální a investiční fondy. INTERREG III A ČR-Bavorsko. Dostupné z URL: <http://www.strukturalni->

fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Iniciativy-Spolecenstvi/Interreg-IIIa-CR-Bavorsko [cit. 19.4.2015]

MFCR (2007): Ministerstvo financí České republiky. Program Phare v ČR úspěšně ukončen. Dostupné z URL: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2007/2007-01-15-tiskova-zprava-5755-5755> [cit. 20.4.2015]

MZV (2015): Ministerstvo zahraničních věcí. Dostupné z URL: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/regionalni_a_pr eshranicni_spoluprace/preshranicni_spoluprace_1/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/regionalni_a_pr_eshranicni_spoluprace/preshranicni_spoluprace_1/index.html) [cit. 20.1.2015]

MZV (2008): Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Generální konzulát České republiky v Sao Paulo. Česká republika vstoupila schengenského prostoru. Dostupné z URL: http://www.mzv.cz/saopaulo/cz/rozdeleni_pusobnosti/viza_a_pobyt_v_cr/ceska_republi ka_vstoupila_do.html [cit. 16.4.2015]

Naturpark Bayerischer Wald (2015): EUREGIO Bayerischer Wald – Böhmerwald. Dostupné z URL: <http://www.naturpark-bayer-wald.de/geo/topo/stadt/euregio.htm> [cit. 8.2.2015]

Prachatice (2015): Oficiální web města. Dostupné z URL: <http://www.prachatice.eu/mesto/zakladni-informace/poloha-prirodni-podminky> [cit. 5.6.2015]

RIS (2014): Regionální Informační Servis. INTERREG III A Česká republika – Svobodný stát Bavorsko. Dostupné z URL: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/programy-eu/detail?id=3736> [cit. 15.5.2015]

RIS (2014): Regionální informační servis. Euroregion Šumava. Dostupné z URL: <http://www.risy.cz/cs/turisticke-ris/sumava/mesta-a-obce/sdruzeni-obci/euroregion-sumava/> [cit. 17.11.2014]

RIS (2014): Regionální informační servis. Dostupné z URL: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/jihomoravsky-kraj/regionalni-informace/euroregiony/> [cit. 20.11.2014]

RRAS (2015): Regionální rozvojová agentura Šumava. Dostupné z URL:
<http://www.rras.cz/index.php/o-agentue-topmenu-31> [cit. 6.6.2015]

UIR (2013): Územně identifikační registr. Obec Prachatice: podrobné informace.
Dostupné z URL: <http://www.uir.cz/obec/550094/Prachatice> [cit. 5.6.2015]

UIR (2013): Územně identifikační registr. Obec Prášíly: podrobné informace. Dostupné z URL: <http://www.uir.cz/obec/556084/Prasily> [cit. 6.6.2015]

Dokumenty v elektronické podobě:

AT-CZ (2007): Operational programme Objective European Territorial Cooperation Austria-Czech Republic 2007-2013. Dostupné z URL: http://www.at-cz.eu/at-cz/downloads/Programmdokumente/OP_AT_CZ_07_13_finale.pdf [cit. 12.4.2015]

AT-CZ (2014): Program AT-CZ 2014-2020, 2014. Dostupné z URL: http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/8_2014-2020.php [cit. 16.4.2015]

MMR (2001): INTERREG III A Česká republika – Rakousko, 2006. Program Iniciativy Společenství 2000(4)-2006. Dostupné z URL: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Iniciativy-Spolecenstvi/Interreg-IIIa-CR-Rakousko/Dokumenty> [cit. 12.4.2015]

MMR (2005): Program iniciativy Společenství INTERREG III A pro česko-bavorskou pohraniční oblast. Dostupné z URL: www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/.../CIP-CR-B--schvaleno-MV-21-9-05 [cit. 12.4.2015]

MMR (2007): Cíl 3 – program přeshraniční spolupráce Česká republika-Svobodný stát Bavorsko 2007-2013. Dostupné z URL: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programove-obdobi-2007-2013/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-CR-Bavorsko> [cit. 12.4.2015]

Stanovy Euroregionu Šumava – Jihzápadní Čechy (2007): Dostupné z URL:
<http://www.euregio.cz/euregio/index.php?page=519&p1=1&lang=cz> [cit. 20.11.2014]

Strategie přeshraniční spolupráce 2014-2020 (2014): Dostupné z URL:
<http://www.euregio.cz/euregio/index.php?page=519&p1=1&lang=cz> [cit. 17.11.2014]

Východočeská Rozvojová a kol. (2014): Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko – Cíl EÚS 2014-2020, 2014. Dostupné z URL: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020/Operacni-programy/Program-preshranicni-spoluprace-Ceska-republik> [cit. 19.4.2015]

Další zdroje:

Památník zmizelých obcí a osad v okolí Prášíl v polovině 20. století 2015, Prášíly (2015)

Strukturované rozhovory:

POHLOVÁ, S. (2015): Osobní rozhovor, 11.2.2015. Rozhovor v elektronické podobě. Evropská komise.

HORÁČEK, J. (2015): Osobní rozhovor, 25.2.2015 v Praze. Ministerstvo pro místní rozvoj.

DOKOUPIL, J. (2015): Osobní rozhovor, 16.2.2015 v Plzni. Západočeská univerzita v Plzni.

PŘIBÁŇ, J. (2015): Osobní rozhovor, 6.2.2015 v Plzni. Krajský úřad v Plzni.

VLČEK, F. (2015): Osobní rozhovor, 3.3.2015 v Běšinech. Euroregion Šumava.

ŠTEMBERKOVÁ, R. (2015): Osobní rozhovor, 17.2.2015 v Českých Budějovicích. Modelová obec Prachatice.

BAUEROVÁ, D. (2015): Osobní rozhovor, 17.3.2015 v Kdyni. Modelová obec Kdyně.

POSPÍŠIL, L. (2015): Osobní rozhovor, 11. 3. 2015 v Prášílech. Modelová obec Prášíly.

Přílohy

Příloha 1: Členské obce české části Euroregionu Šumava k 31.12.2014

	Okres (NUTS 4)			
	Klatovy	Domažlice	Prachatice	Český Krumlov
1	Běšiny	Bělá nad Radbuzou	Bohumilice	Benešov nad Černou
2	Bezděkov	Domažlice	Borová Lada	Bohdalovice
3	Čímice	Horšovský Týn	Čkyně	Bujanov
4	Dešenice	Kdyně	Drslavice	Černá v Pošumaví
5	Dlouhá Ves	Klenčí pod Čerchovem	Horní Vltavice	Český Krumlov
6	Frymburk	Loučim	Husinec	Dolní Třebonín
7	Hamry	Mutěňín	Chroboly	Horní Dvořiště
8	Hartmanice	Poběžovice	Kratušín	Horní Planá
9	Hlavňovice	Stožec	Ktiš	Chvalšiny
10	Horažďovice		Kubova Huť	Kájov
11	Horská Kvilda		Kvilda	Kaplice
12	Hrádek u Sušice		Lažistě	Lipno nad Vltavou
13	Chudenín		Lčovice	Malonty
14	Janovice nad Úhlavou		Lenora	Pohorská Ves
15	Kašperské Hory		Mičovice	Přední Výtoň
16	Klatovy		Prachatice	Přidolí
17	Kolínec		Netolice	Rožmitál na Šumavě
18	Kovčín		Nová Pec	Světlík
19	Modrava		Nové Hutě	Vyšší Brod
20	Nezdice na Šumavě		Stachy	Zlatá Koruna
21	Nýrsko		Strážný	
22	Petrovice u Sušice		Vacov	
23	Prášíly		Vimperk	
24	Rejštejn		Vlachovo Březí	
25	Strašín		Volary	
26	Strážov		Zálezý	
27	Sušice		Zbytiny	
28	Švihov		Zdíkov	
29	Týnec		Želňava	
30	Velhartice			
31	Vrhavěč			
32	Železná Ruda			
33	Žihobce			

Zdroj: Vlastní zpracování dle Euroregio, 2015.

Pozn.: Členskou obcí Euroregionu Šumava je rovněž obec Chelčice, jež spadá do okresu Strakonice.

Příloha 2: Členské obce německé části Euroregionu Šumava k 31.12.2014

Zemský okres (NUTS 3)							
	Cham	Deggendorf	Passau	Freyung-Grafenau	Regen	Rottal-Inn	Straubing-Bogen
1	Arnschwang	Außernzell	Aidenbach	Freyung	Ambruck	Arnstorf	Bogen
2	Arrach	Bemried	Aldersbach	Fürsteneck	Bayerisch Eisenstein	Bad Birnbach	Geiselhöring
3	Bad Kötzing	Deggendorf	Bad Füssing	Grafenau	Bischofsmais	Bayerbach	Straubing
4	Cham	Grafling	Breitenberg	Grainet	Bodenmais	Eggenfelden	
5	Eschkam	Grattersdorf	Eging a.See	Haidmühle	Böbrach	Eggldham	
6	Furth im Wald	Hunding	Fürstenstein	Hinterschmiding	Drachselsried	Ering	
7	Gleißenberg	Künzing	Fürstenzell	Hohenau	Frauenau	Johanniskirchen	
8	Grafenwiesen	Lalling	Haarbach	Jandelsbrunn	Kirchberg	Julbach	
9	Lam	Metten	Hauzenberg	Mauth	Kirchdorf i. Wald	Mitterskirchen	
10	Lohberg	Moos	Kirchham	Neureichenau	Kollnburg	Pfarrkirchen	
11	Neukirchen b.Hl.Blut	Niederalteich	Kößlam	Neuschöna	Langdorf	Roßbach	
12	Pöding	Osterhofen	Malching	Perlesreut	Lindberg	Stubenberg	
13	Rettenbach	Plattling	Neuburg a.Inn	Philippreut	Regen		
14	Rötz	Winzer	Neuhaus a.Inn	Ringelai	Rinchnach		
15	Stamsried		Neukirchen v. Wald	Röhrnbach	Teisnach		
16	Tiefenbach		Passau	Sankt	Viechtach		
17	Traitsching		Pocking	Oswald	Zwiesel		
18	Treffelstein		Rotthalmünster	Schönberg			
19	Waffenbrunn		Ruderting	Spiegelau			
20	Waldmünchen		Ruhstorf a.d.Rott	Waldkirchen			
21	Weiding		Sonnen				
22	Willmering		Thymau				
23			Tiefenbach				
24			Tittling				
25			Untergriesbach				
26			Vilshofen				
27			Wegscheid				

Zdroj: Vlastní zpracování dle Euregio 2015

Příloha 3: Členské spolky a organizace německé části Euroregionu Šumava
k 31.12.2014

Členské spolky a organizace Euregionu Bayerischer Wald - Unterer Inn		
1	Adalbert Stifter Verein e.V.	Historischer Verein 'In der Freyung e.V.'
2	ArGe Naherholung Mittleres Labertal	IHK Passau
3	ARGE Unterer Bayerischer Wald	IHK Regensburg
4	Bayernwerk AG	Jugendbildungsstätte Waldmünchen
5	Bayerwaldforum e.V.	Katholische Erwachsenenbildung Freyung e.V.
6	Bild-Werk Frauenau	Katholische Landvolkshochschule St. Gunther
7	BLSV	kifas GmbH
8	BLSV-Kreis Cham	Kultur- und Passionsspielverein Perlesreut e.V.
9	DJH Landesverband Bayern e.V.	Museum Moderner Kunst –Wörten gGmbH
10	Europa-Union Niederbayern	Naturpark Bayerischer Wald e.V.
11	Förderverein Ilztalbahn e.V.	Ost-West-Wirtschaftsclub
12	Förderverein	Tourismusverband Ostbayern
13	KulturLandschaftsMuseum	VHAS Cham
14	Grenzerfahrung e.V.	VHS Regen
15	Glaube und Heimat e.V.	Zweckverband Müllverwertung Schwandorf

Zdroj: Vlastní zpracování dle Euregio 2015

Příloha 4: Členské obce rakouské části Euroregionu Šumava k 31.12.2014

	Okres (NUTS 4)			
	Freistadt	Perg	Rohrbach	Urfahr-Umgebung
1	Bad Zell	Allerheiligen im Mühlkreis	Afiesl	Alberndorf in der Riedmark
2	Freistadt	Arbing	Ahorn	Bad Leonfelden
3	Grünbach bei Grünbach	Bad Kreuzen	Aigen im Mühlkreis	Eidenberg
4	Gutau	Baumgartenberg	Altenfelden	Goldwörth
5	Hagenberg im Mühlkreis	Dimbach	Armreit	Gramastetten
6	Hirschbach im Mühlkreis	Grein	Atzesbegr	Haibach im Mühlkreis
7	Kaltenberg	Klam bei Grein	Auberg	Herzogs dorf
8	Kefermarkt	Mauthausen	Berg bei Rohrbach	Lichtenberg
9	Königswiesen	Mitterkirchen im Machland	Haslach an der Mühl	Oberneukirchen
10	Lasberg	Münzbach	Julbach	Ottenschlag im Mühlkreis
11	Leopoldschlag	Naarn im Machlande	Kirchberg ob der Donau	Ottensheim
12	Liebenau	Pabneukirchen	Klaffer am Hochficht	Puchenau
13	Neumarkt im Mühlkreis	Perg	Kleinzell im Mühlkreis	Reichenau im Mühlkreis
14	Pierbach	Rechberg	Kollerschlag	Reichtenthal
15	Pregarten	Sankt Georgen am Walde	Lembach im Mühlkreis	Sankt Gotthard im Mühlkreis
16	Rainbach im Mühlkreis	Sankt Nikola an der Donau	Lichtenau im Mühlkreis	Schenkenfelden
17	Sandl	Sankt Thomas am Blasenstein	Nebelberg	Sonnberg in Mühlkreis
18	Sankt Leonhard bei Freistadt	Saxen	Neufelden	Vorderweißenbach
19	Sankt Oswald bei Freistadt	Schwertberg	Neustift im Mühlkreis	Zwettl an der Rodl
20	Schönau im Mühlkreis	Waldhausen im Strudengau	Niederkappel	
21	Tragwein	Windhaag bei Perg	Niederwaldkirchen	
22	Unterweißenbach		Oberkappel	
23	Unterweisersdorf		Oepping	
24	Waldburg		Peilstein im Mühlviertel	
25	Wartberg ob der Aist		Pfarrkirchen im Mühlkreis	
26	Weitersfelden		Putzleinsdorf	
27	Windhaag bei Freistadt		Rohrbach in Oberösterreich	
28			Sankt Johann am Wimberg	
29			Sankt Martin im Mühlkreis	
30			Sankt Oswald bei Haslach	
31			Sankt Peter am Wimberg	
32			Sankt Stefan am Walde	
33			Sankt Ulrich im Mühlkreis	
34			Sankt Veit im Mühlkreis	
35			Sarleinsbach	
36			Schlägl	
37			Schönegg	
38			Schwarzenberg am Böhmerwald	
39			Ulrichsberg	

Zdroj: Vlastní zpracování dle Euregio 2015

Příloha 5: Otázky ke strukturovaným rozhovorům

Otázky k rozhovorům 1

Zpracovatel: Zuzana Jánová

Sociální geografie a regionální rozvoj

Přírodovědecká fakulta UK

Respondent: zástupce nadnárodní úrovně, národní úrovně, regionální úrovně

- 1) Jak se podle Vás proměnila přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava od období otevření hranic na poč. 90. let do současnosti?
- 2) Proměnil se podle Vás přístup k přeshraniční spolupráci od přístupu „bottom-up“ (stanovení cílů a jejich dosažení metodou zdola nahoru) k „top-down“ (stanovení cílů a jejich dosažení metodou shora dolů) či naopak?
- 3) Jaké jsou podle Vás u výše zmíněných přístupů výhody i nevýhody?
- 4) Jakým směrem byly orientovány rozvojové přeshraniční projekty po založení Euroregionu Šumava?
- 5) Jakým směrem jsou převážně orientovány rozvojové přeshraniční projekty v rámci Euroregionu Šumava v dnešní době?
- 6) Pokud došlo k razantní změně zaměření projektů, jaké měla tato proměna důvody?
- 7) Jací aktéři byli aktivní po založení regionu a kteří jsou aktivní v současnosti?
- 8) Jaký má dle vašeho názoru Euroregion Šumava silné a slabé stránky, hrozby a perspektivy?
- 9) Jaký bude podle Vás budoucí vývoj Euroregionu Šumava?
- 10) Jak se proměnily po založení euroregionu česko-německé a česko-rakouské vztahy?

Otázky k rozhovorům 2

Zpracovatel: Zuzana Jánová

Sociální geografie a regionální rozvoj

Přírodovědecká fakulta UK

Respondent: zástupce lokální úrovně (modelové obce)

- 1) Jak se podle Vás proměnila přeshraniční spolupráce v Euroregionu Šumava od období otevření hranic na poč. 90. let do současnosti?
- 2) Proměnil se podle Vás přístup k přeshraniční spolupráci od přístupu „bottom-up“ (stanovení cílů a jejich dosažení metodou zdola nahoru) k „top-down“ (stanovení cílů a jejich dosažení metodou shora dolů) či naopak?
- 3) Jaké jsou podle Vás u výše zmíněných přístupů výhody i nevýhody?
- 4) Jakým směrem byly orientovány rozvojové přeshraniční projekty po založení Euroregionu Šumava?
- 5) Jakým směrem jsou převážně orientovány rozvojové přeshraniční projekty v rámci Euroregionu Šumava v dnešní době?
- 6) Pokud došlo k razantní změně zaměření projektů, jaké měla tato proměna důvody?
- 7) Jací aktéři byli aktivní po založení regionu a kteří jsou aktivní v současnosti?
- 8) Jaký má dle vašeho názoru Euroregion Šumava silné a slabé stránky, hrozby a perspektivy?
- 9) Jaký bude podle Vás budoucí vývoj Euroregionu Šumava?
- 10) Jak se proměnily po založení euroregionu česko-německé a česko-rakouské vztahy?
- 11) Kdy se zdejší obec stala členem euroregionu Šumava?
- 12) Jak se členství v Euroregionu Šumava ve zdejší obci projevilo?
- 13) Se kterými partnerskými obcemi zdejší obec spolupracuje?
- 14) Jaké projekty byly realizovány ve zdejší obci na počátku a jaké v současnosti?
- 15) Jací aktéři přeshraniční spolupráce jsou ve zdejší obci aktivní a jak se od počátku do současnosti proměnili?
- 16) Jak jste jako zástupce zdejší obce spokojen s přeshraniční spoluprací?